

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

**ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ.
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.**

ΑΓΓΕΛΙΚΗ Σ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Κος ΚΟΤΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

**ΤΜΗΜΑ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

– ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2013 –

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω ένα θερμό ευχαριστώ στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Άγγελο Κότιο για την δυνατότητα που μου έδωσε να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα και να αποκομίσω πολύτιμες αλλά και αναφαίρετες εμπειρίες και γνώσεις, για τις κατευθύνσεις του αλλά και τη στήριξή καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θέλω να εκφράσω στους γονείς μου Σταμάτη και Άννα-Μαρία για τη διαχρονική συμπαράσταση τους και την ηθική και υλική στήριξη των επιλογών μου.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στην αδερφή μου Τάνια, για την αμέριστη συμπαράσταση και στήριξη των προσπαθειών μου αλλά και για την συμβολή της σε γνωστικό επίπεδο.

Στην αδερφή μου.....

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	ΣΕΛ. 5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΣΕΛ. 7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

1.1 ΠΕΡΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΕΛ. 10
1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΣΕΛ. 11
1.2.1 ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΣΕΛ. 16
1.2.2 ΜΟΡΦΕΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΣΕΛ. 18
1.3 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΞΕ	ΣΕΛ. 22
1.4 ΑΞΕ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΣΕΛ. 26
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ι	ΣΕΛ. 29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

2.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΞΕΝΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΣΕΛ. 34
2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΑΞΕ - ΚΙΝΗΤΡΑ	ΣΕΛ. 41
2.2.1 ΜΟΡΦΕΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	ΣΕΛ. 42
2.3 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΣΕΛ. 47
2.3.1 ΑΞΕ & ΕΥΡΩΠΗ	ΣΕΛ. 48
2.3.2 ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	ΣΕΛ. 55
2.3.3 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΣΕΛ. 56
2.3.4 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΟΕ & ΟΟΣΑ	ΣΕΛ. 57
2.3.5 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ	ΣΕΛ. 58
2.4 ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε	ΣΕΛ. 61
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΙΙ	ΣΕΛ. 69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΑΞΕ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.1 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΣΕΛ. 74
3.1.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	ΣΕΛ. 75
3.1.2 ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΕΛ. 80
3.1.3 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ - ΕΜΠΟΔΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ Α.Ξ.Ε	ΣΕΛ. 84
3.2 ΕΙΣΡΟΕΣ ΑΞΕ & ΕΛΛΑΔΑ	ΣΕΛ. 92
3.2.1 ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΞΕ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΕΛ. 95
3.3 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	ΣΕΛ. 105
3.3.1 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΞΕ	ΣΕΛ. 107
3.4 ΤΑΣΕΙΣ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ & ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΛΑΙΣΙΟ	ΣΕΛ. 108
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΙΙΙ.....	ΣΕΛ. 111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	ΣΕΛ. 113
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΙV	ΣΕΛ. 122

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	ΣΕΛ. 124
---	----------

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται, εκτός από τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και τη διεθνοποίηση της οικονομίας, ως εποχή της παγκοσμιοποίησης. Η παγκοσμιοποίηση έχει καθαρά αλλάξει την οικονομική γεωγραφία του πλανήτη και αποτελεί σήμερα μια φανερά νέα πρόκληση για την οικονομική πολιτική. Ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της παγκόσμιας οικονομίας κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών αποτελεί η εντυπωσιακή αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) αποτελούν το εργαλείο των πολυεθνικών για διείσδυση στις ξένες αγορές που παρουσιάζουν ευκαιρίες και δημιουργούν το κατάλληλο οικονομικό, πολιτικό και θεσμικό περιβάλλον για την προσέλκυσή τους.

Εξαιτίας του δυνητικού ρόλου που οι άμεσες ξένες επενδύσεις μπορούν να διαδραματίσουν ως προς την επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης και τη συνολική αναμόρφωση μιας οικονομίας, πολλές αναπτυσσόμενες χώρες επιζητούν τέτοιου είδους επενδύσεις ώστε να μεγιστοποιήσουν τις πιθανότητες επιτυχίας αναφορικά με τον κύριο στόχο που δεν είναι άλλος από την ανάπτυξη της οικονομίας τους. Είναι γεγονός ότι οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις μπορούν να αποτελέσουν ουσιαστικό μοχλό ανάπτυξης λαμβάνοντας υπόψη πως οι περισσότερες χώρες που προβαίνουν σε ποικίλες προσπάθειες με κύριο σκοπό την προσέλκυσή τους, τις αντιμετωπίζουν ως κινητήρια και καταλυτική δύναμη προς την επίτευξη της ανάπτυξης και συνεπώς την ενσωμάτωσή τους στην παγκόσμια οικονομία.

Η προσέλκυση ΑΞΕ θεωρείται από την πλειονότητα των μελετητών ως εφαλτήριο ανάπτυξης καθώς παρατηρείται μια θετική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και οικονομικής ανάπτυξης είτε άμεσα είτε μέσω αποτελεσμάτων διάχυσης. Ως εκ τούτου η συζήτηση γύρω από τους παράγοντες που καθορίζουν την προσέλκυσή τους έχει επανέλθει εντονότερα τα τελευταία χρόνια μετά την έλευση της κρίσης τόσο στην Ελλάδα όσο και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Σε πολλές χώρες της Ευρώπης παρατηρήθηκε τα τελευταία έτη αθρόα προσέλκυση ΑΞΕ, γεγονός που συνέβαλε στη δραματική αλλαγή των οικονομιών τους. Ενδιαφέροντα είναι τα παραδείγματα ροών ΑΞΕ αναπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών, όπως της Ιρλανδίας. Η καινοτομία μέσω εισαγωγής νέας τεχνολογίας και προϊόντων ή υπηρεσιών, η διάχυση των διαχειριστικών και τεχνικών δεξιοτήτων, οι σύγχρονες μέθοδοι παραγωγής και διοίκησης και η βελτίωση της απασχόλησης είναι

μόνο μερικές απ' τις θετικές επιρροές των ΑΞΕ, οι οποίες είναι δυνατόν να υποβοηθήσουν στην αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας των οικονομιών υποδοχής. Οι ξένοι επενδυτές επωφελούνται από ανάλογες θετικές επιδράσεις.

Μέσα σε αυτή την πραγματικότητα, οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν καταστεί μια σημαντική πηγή εξωτερικής ιδιωτικής χρηματοδότησης για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Επιπρόσθετα, οι ΑΞΕ αναδεικνύονται ως ένα πολύτιμο κεφάλαιο των εκάστοτε κυβερνήσεων καθώς και μια νέα πηγή απόκτησης πλούτου. Για το λόγο αυτό, χώρες όπως η δική μας προσπαθούν να επικεντρωθούν στην εφαρμογή των πολιτικών που μπορούν να προσελκύσουν συγκεκριμένες άμεσες ξένες επενδύσεις και συνεπώς την επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης.

Παρ' όλα αυτά, πολλές χώρες συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας είτε λόγω περιορισμένων πόρων, είτε λόγω διαφορετικής αντίληψης των αρμοδίων αρχών, είτε γενικότερα εξαιτίας της χαμηλής ικανότητας προσέλκυσης ΑΞΕ δεν έχουν καταφέρει να επωφεληθούν από την παγκόσμια αύξηση στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και παρουσιάζουν καθυστερήσεις που αφορούν στην εκπόνηση των σχετικών πολιτικών ή και στη δημιουργία και εκμετάλλευση των κατάλληλων θεσμών που θα οδηγήσουν στην ενσωμάτωσή τους στην παγκόσμια οικονομία.

Αναντίρρητα, λοιπόν, η προσέλκυση ΑΞΕ αποτελεί σημαντικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας κάθε αναπτυσσόμενης χώρας στο σύγχρονο δυναμικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από τη γρήγορη ανάπτυξη και την εφαρμογή της νέας τεχνολογίας, τις αυξανόμενες απαιτήσεις για καινοτομία και την ανάγκη για άμεση ανταπόκριση στις μεταβαλλόμενες ανταγωνιστικές συνθήκες. Κατά συνέπεια, η προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων με όλα τα συνεπαγόμενα οφέλη τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στη συνέχεια της παρούσας μελέτης καθώς και η επακόλουθη δημιουργία βιώσιμων επιχειρήσεων που θα δώσει την ώθηση για αύξηση των θέσεων εργασίας και θα ενισχύσει την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της χώρας μπορεί να χαρακτηριστεί ως εθνικός στόχος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας επιχειρείται μια προσπάθεια κατανόησης, ερμηνείας και όσο το δυνατόν πληρέστερης παρουσίασης και ανάλυσης του ζητήματος των άμεσων ξένων επενδύσεων καθώς και των πολιτικών προσέλκυσης τους στα πλαίσια της οικονομικής διπλωματίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην περίπτωση της Ελλάδας.

Αρχικά, επιχειρείται μία γενικής φύσεως προσέγγιση αναφορικά με την έννοια και το περιεχόμενο των ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί την εισαγωγή στην έννοια των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων με την παράθεση των πιο διαδεδομένων ορισμών ενώ επίσης παρουσιάζονται οι μορφές και οι βασικοί τύποι στους οποίους διακρίνονται. Ακολουθεί ο πλήρης προσδιορισμός αλλά και η περαιτέρω ανάλυση του θέματος με την ταυτόχρονη ανάδειξη της σημαντικότητας των ΑΞΕ καθώς και της σχέσης τους με τον παράγοντα ανταγωνιστικότητα.

Το επόμενο κεφάλαιο αποτελεί τη μετάβαση από τις γενικού τύπου έννοιες των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, που παρουσιάστηκαν στο πρώτο κεφάλαιο, σε πιο συγκεκριμένες έννοιες. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στους κυριότερους παράγοντες προσέλκυσης ΑΞΕ καθώς και στις διάφορες μορφές κινήτρων που συναντάμε. Ακόμη, σημειώνονται οι αναπτυξιακές προοπτικές της Ευρώπης που ενδυναμώνονται από την προσέλκυση ΑΞΕ μέσω συγκεκριμένων πολιτικών και δίνονται ενδιαφέροντα παραδείγματα ανεπτυγμένων χωρών της Ε.Ε. με επιτυχημένη πορεία ως προς την εισροή ξένων κεφαλαίων.

Στη συνέχεια προσεγγίζεται το ζήτημα των ΑΞΕ στα πλαίσια της Ελληνικής οικονομίας. Αρχικά καταγράφονται οι πολιτικές προσέλκυσης σε εθνικό επίπεδο αναλύοντας το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για τις ΑΞΕ και τους αρμόδιους φορείς προσέλκυσης ενώ τονίζονται οι αδυναμίες και τα προβλήματα που ανακύπτουν στη χώρα μας ως προς την εισαγωγή ξένων επενδύσεων. Ακολουθεί εκτενής αναφορά στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον της Ελλάδας, στην οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις στη γενικότερη οικονομία καθώς και ως προς τις ροές ΑΞΕ. Επιπρόσθετα, δίνονται στατιστικά στοιχεία των ΑΞΕ στην Ελλάδα σε σχέση με την Ευρώπη αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο και σκιαγραφούνται οι τάσεις ΑΞΕ στην Ελλάδα και το διεθνές πλαίσιο.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρατίθενται τα συμπεράσματα που έχουν διεξαχθεί από την όλη μελέτη και γίνεται μια γενικότερη επισκόπηση του εξεταζόμενου ζητήματος μαζί με την παράθεση συγκεκριμένων προτάσεων. Αναλύονται συμπεράσματα, σχόλια και αναφέρονται συγκροτημένες προτάσεις που έχουν ως στόχο το να καταστεί η χώρα μας πιο ελκυστική ως προς την προσέλκυση ΑΞΕ και κατά συνέπεια πιο ανταγωνιστική.

Ολοκληρώνοντας, πιστεύω και ελπίζω ότι η παρούσα διπλωματική εργασία δίνει μια σαφή εικόνα για την έννοια, το περιεχόμενο των ΑΞΕ, τους κυριότερους προσδιοριστικούς παράγοντες, τη σημαντικότητα, τα στοιχεία της σύγχρονης πραγματικότητας καθώς και τις κυριότερες πολιτικές προσέλκυσης σε εθνικό αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη σχέση ΑΞΕ και Ελλάδα. Το συγκεκριμένο ζήτημα καθώς και οι προεκτάσεις του άπτονται, όπως φανερώνεται από την ανωτέρω ανάλυση, της σύγχρονης πραγματικότητας, με την οποία είναι αντιμέτωπες οι σημερινές οικονομίες των χωρών οι οποίες λειτουργούν σε ένα παγκοσμιοποιημένο και ανταγωνιστικό περιβάλλον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΪΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

1.1 ΠΕΡΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η παγκοσμιοποίηση έχει αλλάξει ριζικά την οικονομική γεωγραφία του κόσμου και αποτελεί στις μέρες μας μια φανερή νέα πρόκληση για την οικονομική πολιτική. Ο όρος παγκοσμιοποίηση χρησιμοποιείται ευρύτατα για να περιγράψει μια κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας αλλά και μια διαδικασία εντεινόμενης αλληλεξάρτησης των εθνικών οικονομιών μέσω της διεθνοποίησης της παραγωγής, των εμπορικών και χρηματοπιστωτικών ροών, καθώς και του αυξανόμενου ρόλου των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Παρατηρούνται όμως γενικά διαφορετικές ερμηνείες του όρου παγκοσμιοποίηση. Από τη μία πλευρά κυριαρχεί η άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση προσδιορίζει έναν κόσμο χωρίς σύνορα, όπου τα εθνικά κράτη και οι εθνικές οικονομίες είναι αναχρονιστικοί θεσμοί και οριοθετήσεις διότι τα εθνικά συστήματα διακυβέρνησης ρύθμισης και ελέγχου είναι αναποτελεσματικά. Με άλλα λόγια, οι εθνικές δομές και δράσεις υπόκεινται στην επίδραση ενός πολύπλοκου πλέγματος παγκόσμιων σχέσεων επί του οποίου δεν είναι σε θέση να αλληλεπιδράσουν, συνεπώς το εθνικό κράτος θεωρείται άχρηστο και πρέπει να καταργηθεί.

Από την άλλη, επικρατεί η άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση αποτελεί μια εξελικτική διαδικασία που συνδέεται με την ανάπτυξη του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος, το οποίο μετασχηματίζεται δυναμικά μέσω της διεθνοποίησης των οικονομικών σχέσεων. Η συγκεκριμένη δυναμική ενισχύει την αλληλεπίδραση των εθνικών οικονομικών συστημάτων οδηγώντας τα στη ολοκλήρωση χωρίς όμως να τα καθιστά περιττά αν και ο ρόλος και οι δράσεις του εθνικού κράτους διαφοροποιούνται διαχρονικά.

Το εργαλείο της σύγχρονης παγκοσμιοποίησης είναι οι άμεσες ξένες επενδύσεις, δηλαδή οι παραγωγικές επενδύσεις πέρα από τα εθνικά σύνορα οι οποίες πραγματοποιούνται από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις με όχημα μια διαρκή και κατά περιόδους έντονη τεχνολογική αλλαγή η οποία μικραίνει τον γεωγραφικό αλλά και οικονομικό χώρο διευκολύνοντας την επικοινωνία, τη δημιουργία και της διάχυση της πληροφορίας και τις συναλλαγές (Κυρκικής, 2010).

1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Στη διεθνή οικονομική δραστηριότητα, οι ροές κεφαλαίου παίζουν καθοριστικό ρόλο. Η ραγδαία αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων τις τελευταίες δεκαετίες έχει ως αποτέλεσμα την ταυτόχρονη αύξηση των ερευνητικών μελετών αναφορικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες καθώς και τα αποτελέσματα τους στις οικονομίες υποδοχής. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις προσφέρουν τη δυνατότητα στην οικονομία υποδοχής να ενισχύει τις συνολικές επενδύσεις σε βαθμό μεγαλύτερο από αυτό που επιτρέπουν οι εγχώριες αποταμιεύσεις (Παπαγεωργίου, Χιόνης, 2003).

Αποτελούν μακροχρόνιες ροές κεφαλαίου οι οποίες στοχεύουν στην απόκτηση νέων επενδυτικών κεφαλαίων, όπως πάγιων περιουσιακών ή άλλων μορφών φυσικού κεφαλαίου. Η διάκριση με τις βραχυχρόνιες ροές κεφαλαίων εντοπίζεται στο ότι αυτή η κατηγορία αναφέρεται σε οργανωμένες αγορές κεφαλαίου στις οποίες οι τιμές ισορροπίας διαμορφώνονται μέσω ενός συστήματος συναλλαγών.

Σύμφωνα λοιπόν με τον ορισμό του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (1993), ως ΑΞΕ ορίζεται η μακροχρόνια επένδυση με την οποία αποκτάται σημαντικό μερίδιο μιας επιχείρησης (πλειοψηφικό ή μειοψηφικό), που συνήθως αποκαλείται θυγατρική εταιρεία, από μια εταιρεία του εξωτερικού, τη μητρική εταιρεία ενώ βάσει του ορισμού που δίνεται από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (1996), ως Άμεση Ξένη Επένδυση (Foreign Direct Investment) ορίζεται: *«μια κατηγορία διεθνούς επένδυσης που απεικονίζει τον αντικειμενικό σκοπό απόκτησης τελικού ενδιαφέροντος από μια επιχειρησιακή οντότητα (φυσική ή νομική) μιας χώρας (άμεσος επενδυτής) σε μια επιχειρησιακή οντότητα η οποία ανήκει σε μια διαφορετική χώρα (χώρα υποδοχής). Το τελικό ενδιαφέρον συνεπάγεται την ύπαρξη μιας μακροχρόνιας σχέσης μεταξύ του άμεσου επενδυτή και της επιχείρησης, καθώς και έναν σημαντικό βαθμό επιρροής στη διοίκηση της επιχείρησης».*

Ο παραπάνω ορισμός αποτελεί μια γενική προσέγγιση και εξαιτίας αυτού ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) προχώρησε σε περαιτέρω εξειδίκευση του. Πιο συγκεκριμένα λοιπόν, ο άμεσος ξένος επενδυτής πρέπει να κατέχει ποσοστό μεγαλύτερο από το 10% των κοινών μετοχών. Για να χαρακτηριστεί λοιπόν μια επένδυση ως άμεση, πρέπει να αντιστοιχεί τουλάχιστον στο 10% του κεφαλαίου μιας εταιρίας. Αυτή η οδηγία - κατευθυντήρια γραμμή δεν αποτελεί καθολικό κανόνα, καθώς αναγνωρίζει πως ακόμα και ένα μικρότερο ποσοστό θα μπορούσε να συνεπάγεται την απόκτηση ελέγχου στην εταιρία.

Εντούτοις, προτείνεται η χρήση του ποσοστού αυτού για το διαχωρισμό μεταξύ άμεσης επένδυσης και επένδυσης χαρτοφυλακίου.

Με άλλα λόγια ως Άμεση Ξένη Επένδυση ορίζεται η μακροπρόθεσμη επένδυση σε επιχείρηση της εγχώριας αγοράς από επενδυτή (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) του οποίου η έδρα βρίσκεται στην αγορά ξένης χώρας. Η επένδυση γίνεται με πρωταρχικό στόχο την δυνατότητα ελέγχου στη διοίκηση της εγχώριας επιχείρησης, από αυτή που πραγματοποιεί την επένδυση. Ο επενδυτής κάτοικος μιας χώρας αποκτά 10% ή μεγαλύτερο ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου επιχείρησης σε άλλη χώρα. Η εταιρεία που αναλαμβάνει την επένδυση ουσιαστικά αποκτά θυγατρική εταιρεία. Η άμεση επένδυση περιλαμβάνει τόσο την αρχική συναλλαγή που εδραιώνει τη σχέση μεταξύ επενδυτή και επιχείρησης, καθώς επίσης και όλες τις μεταξύ τους ακόλουθες μεταφορές κεφαλαίου.

Ένας ακόμη ορισμός δίνεται από τους Krugman & Obstfeld (2006), σύμφωνα με τους οποίους οι ΑΞΕ αποτελούν: *«διεθνείς ροές κεφαλαίων, με τις οποίες μια επιχείρηση σε μια χώρα δημιουργεί ή επεκτείνει μια θυγατρική της σε μια άλλη χώρα»*. Χαρακτηριστικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι δεν συνεπάγονται μόνο μεταβίβαση πόρων, αλλά και την απόκτηση του ελέγχου. Συνεπώς, η θυγατρική δεν έχει απλά και μόνο μια χρηματική υποχρέωση προς τη μητρική εταιρεία, αλλά αποτελεί τμήμα της ίδιας οργανωτικής δομής.

Σύμφωνα με τον De Mello (1999, 1997), ως Άμεση Ξένη Επένδυση ορίζεται: *«μια μορφή διεθνούς ενδοεπιχειρησιακής συνεργασίας, η οποία συνεπάγεται είτε μια σημαντική συμμετοχή στο κεφάλαιο και τις διοικητικές αποφάσεις, είτε την πλήρη κυριότητα από τις ξένες επιχειρήσεις»*. Ακόμη, στις ΑΞΕ μπορούν να συμπεριληφθούν και άλλες μορφές συνεργασίας, που αφορούν στην προμήθεια υλικών και άυλων περιουσιακών στοιχείων και κεφαλαίων από μια ξένη σε μια εγχώρια επιχείρηση.

Επιπρόσθετα, ο Lipsey (2002) υποστηρίζει ότι ο όρος ΑΞΕ περιλαμβάνει δύο σχετικές αλλά ταυτόχρονα διαφορετικές ομάδες θεμάτων ή δραστηριοτήτων, οι οποίες ερμηνεύονται από διαφορετικές θεωρίες και κλάδους της οικονομίας. Η πρώτη κατηγορία θα μπορούσε να αναλυθεί υπό το πρίσμα της διεθνούς χρηματοδότησης (μακροοικονομική), ενώ η δεύτερη από την σκοπιά της βιομηχανικής οργάνωσης (μικροοικονομική). Η μακροοικονομική ανάλυση αντιμετωπίζει τις ΑΞΕ ως μια ιδιαίτερη μορφή ροής κεφαλαίων πέραν των εθνικών συνόρων με κατεύθυνση από τις χώρες καταγωγής στις χώρες υποδοχής, η οποία αντικατοπτρίζεται στο ισοζύγιο πληρωμών. Η μικροοικονομική ανάλυση εξετάζει τα κίνητρα για επενδύσεις σε μια

άλλη χώρα πέραν της μητρικής από την οπτική του επενδυτή. Ακόμη, εμπεριέχει τις συνέπειες των δραστηριοτήτων των πολυεθνικών ή των θυγατρικών που δημιουργούνται από αυτές τις επενδύσεις τόσο στον ίδιο τον επενδυτή όσο και στις χώρες προέλευσης και υποδοχής, παρά το μέγεθος των ροών ή την επενδυτική θέση. Οι συνέπειες αυτές προκύπτουν από τις εμπορικές συναλλαγές τους, τα επίπεδα απασχόλησης και παραγωγής, καθώς και από τις ροές και τα αποθέματα πνευματικού κεφαλαίου, τα οποία δεν αντικατοπτρίζονται στο ισοζύγιο πληρωμών. Τα κίνητρα και οι συνέπειες αυτές συσχετίζονται με τον έλεγχο των ξένων εταιριών στις θυγατρικές τους και την ικανότητα των πολυεθνικών να συντονίζουν τις δραστηριότητες της μητρικής με αυτές των θυγατρικών.

Σύμφωνα με τον Κυρκιλή (2002), ως Άμεση Ξένη Επένδυση ορίζεται: «η ίδρυση θυγατρικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό, οι οποίες είναι μερικώς ή ολικώς ιδιοκτησία της μητρικής εταιρίας». Περιλαμβάνει τη μεταφορά πέρα από τα εθνικά σύνορα ενός πακέτου διακριτών, αλλά ταυτόχρονα συμπληρωματικών εισροών της παραγωγικής διαδικασίας, όπως το χρηματικό κεφάλαιο, η τεχνολογία κλπ. Η μεταφορά των πόρων γίνεται χωρίς την παρεμβολή της αγοράς, δεν έχει δηλαδή την μορφή μιας εμπορικής συναλλαγής ή μιας συμφωνίας licensing ή franchising μεταξύ δυο επιχειρήσεων οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με σχέση ιδιοκτησίας. Έχει δηλαδή τη μορφή μιας παραδοσιακής εμπορικής συναλλαγής ή συμφωνίας licensing ή franchising, αλλά γίνεται από τη μητρική επιχείρηση προς τις θυγατρικές οι οποίες βρίσκονται κάτω από την κοινή ιδιοκτησία.

Οι ΑΞΕ αναλαμβάνονται από επιχειρήσεις, οι οποίες αποκαλούνται πολυεθνικές ή διεθνικές και μπορούν να οριστούν ως οι επιχειρήσεις εκείνες που κατέχουν ή ελέγχουν παραγωγικές μονάδες δηλαδή θυγατρικές επιχειρήσεις σε περισσότερες από μία χώρες. Σύμφωνα με την UNCTAD (1986), ο όρος διεθνική εταιρία σηματοδοτεί «μια επιχείρηση που περιλαμβάνει μονάδες σε δύο ή περισσότερες χώρες, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή και τους τομείς της δραστηριότητας αυτών των μονάδων, που λειτουργεί κάτω από ένα σύστημα λήψης αποφάσεων, το οποίο επιτρέπει συνεκτικές πολιτικές και κοινή στρατηγική μέσα από ένα ή περισσότερα κέντρα λήψης αποφάσεων, στο οποίο οι μονάδες είναι κατά τέτοιο τρόπο συνδεδεμένες μέσω της ιδιοκτησίας ή άλλων τρόπων ώστε μία ή περισσότερες από αυτές (τις μονάδες) να είναι σε θέση να ασκήσουν σημαντική επίδραση πάνω στις δραστηριότητες των άλλων (μονάδων) και ιδιαίτερα να μοιραστούν με τις άλλες τις γνώσεις, τους πόρους και τις ευθύνες». Συνεπώς, κύριο χαρακτηριστικό του συστήματος των

πολυεθνικών επιχειρήσεων είναι η συμπληρωματικότητα των παραγωγικών μονάδων. Η μητρική επιχείρηση βρίσκεται στο κέντρο της συνεχούς ανταλλαγής και μεταφοράς παραγωγικών συντελεστών και προϊόντων και λειτουργεί ως κέντρο λήψης αποφάσεων σε ότι αφορά τον προγραμματισμό των στόχων και τον έλεγχο της λειτουργίας του συστήματος. Κάθε θυγατρική μιας πολυεθνικής εταιρίας αναλαμβάνει ένα συγκεκριμένο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας του ίδιου προϊόντος (κάθετη ολοκλήρωση) ή την παραγωγή μιας συγκεκριμένης ποικιλίας του προϊόντος (οριζόντια ολοκλήρωση) και μεταφέρει το προϊόν της σε κάποια άλλη θυγατρική, η οποία καταλαμβάνει την επόμενη θέση στην αλυσίδα παραγωγής ή διανομής. Το τελικό προϊόν διανέμεται μέσω του παγκόσμιου δικτύου πωλήσεων της πολυεθνικής άσχετα από τον τόπο όπου παρήχθη.

Στο βαθμό που οι πολυεθνικές επιχειρήσεις παρέχουν χρηματοδότηση στις θυγατρικές τους στο εξωτερικό, οι ΑΞΕ αποτελούν απλά έναν εναλλακτικό τρόπο επίτευξης των ίδιων στόχων όπως και στην περίπτωση του διεθνούς δανεισμού.

Οι επιχειρήσεις που προβαίνουν σε τέτοιου είδους επενδύσεις παρουσιάζουν μια σειρά από κοινά χαρακτηριστικά, μερικά εκ των οποίων είναι απαραίτητα ενώ άλλα αποτελούν απλώς επιπλέον στοιχεία για την καλύτερη ανταπόκριση τους στις απαιτήσεις που δημιουργεί ο ανταγωνισμός. Η μέθοδος των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων δεν είναι εφικτή για όλες τις επιχειρήσεις. Απαιτεί την ύπαρξη μιας αναγνωρισμένης εμπορικής επωνυμίας σε διεθνές επίπεδο και μιας εταιρείας που να μπορεί να διαχειριστεί και να ενισχύσει τις επιχειρήσεις σε όλα τα επίπεδα. Για τη δημιουργία και τη στήριξη της επιχείρησης είναι αναγκαία η διάθεση μεγάλων κεφαλαίων η προέλευση των οποίων θα είναι είτε από την ίδια την επιχείρηση και τους μετόχους της, είτε από δάνεια με ευνοϊκούς όρους που μπορεί αυτή να συνάψει εκμεταλλευόμενη την ανταγωνιστική της θέση στη διεθνή αγορά.

Γενικά βασικό χαρακτηριστικό των ΑΞΕ, που τις διακρίνει από άλλου τύπου ξένες εισροές είναι ότι αφορά σε ξένες ιδιοκτησίες καθώς και έλεγχο των μέσων παραγωγής στη χώρα υποδοχής. Οι επιπτώσεις των ΑΞΕ στην τοπική κοινωνία μπορούν να έχουν πολλές διαστάσεις, κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές. Η συγκεκριμένη επένδυση έχει επίπτωση στην αύξηση του μελλοντικού προσδοκώμενου εισοδήματος τόσο στην χώρα του επενδυτή όσο και στην χώρα όπου έχει πραγματοποιηθεί η επένδυση. Και οι δύο πλευρές αναμένουν ότι η απόδοση μιας τέτοιας επένδυσης θα είναι μεγαλύτερη από το κόστος ευκαιρίας αλλιώς δε θα προέβαιναν σε ένα τέτοιο εγχείρημα (Petrochilos, 1989).

Ένα ακόμη διακριτικό γνώρισμα των ΑΞΕ είναι ότι δεν πρόκειται μόνο για μια μεταβίβαση πόρων, αλλά κυρίως για την απόκτηση ελέγχου. Η έννοια του ελέγχου είναι κεντρική στον ορισμό των ΑΞΕ. Έλεγχος ασκείται όχι μόνο μέσω πλειοψηφικής συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο της θυγατρικής αλλά και με συμμετοχή μειοψηφίας. Το καθοριστικό σημείο του ελέγχου βρίσκεται στο βαθμό που η μητρική εταιρία επηρεάζει τη διαδικασία και κυρίως τα κριτήρια λήψης αποφάσεων της πολυεθνικής. Στη διεθνή βιβλιογραφία είναι γενικά αποδεκτό ότι η κατοχή ενός ποσοστού 25% του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής είναι αναγκαία ώστε να ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος. Όμως το ποσοστό ελέγχου μπορεί να είναι μικρότερο, όπως προαναφέρθηκε, σε περιπτώσεις που υπάρχει μεγάλη διασπορά κεφαλαίου (Κυρκιλής, 2002).

Επίπρόσθετα, είναι πολλές φορές αναγκαία και επιθυμητή, για τις οικονομίες των χωρών όπου πραγματοποιείται η εγκατάσταση των επιχειρήσεων της, η παρουσία μιας γνωστής πολυεθνικής εταιρίας με σημαντικά οικονομικά οφέλη. Γενικά υπάρχουν πολλές περιπτώσεις όπου η λειτουργία των παραγωγικών εγκαταστάσεων μίας πολυεθνικής επιχείρησης στηρίζει την τοπική και την εθνική οικονομία. Σε πολλές περιπτώσεις όταν αυτές αποσύρθηκαν δημιουργήθηκαν οικονομικές και κοινωνικές αναταράξεις

Σημειώνουμε επίσης ότι οι αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες αποτελούν τους κύριους εξαγωγείς και εισαγωγείς των άμεσων ξένων επενδύσεων, οι οποίες τα τελευταία χρόνια αφορούν κυρίως τον τομέα των υπηρεσιών (τράπεζες, ασφάλειες, τουρισμός και τηλεπικοινωνίες).

1.2.1 ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Αρχικά, οι ΑΞΕ μπορούν να διακριθούν σε οριζόντιες και κάθετες. Πιο συγκεκριμένα (Λιαργκόβας, 2007):

- Οριζόντιες ΑΞΕ, επενδύσεις που γίνονται σε νέες αγορές, όταν η τοπική παραγωγή θεωρείται περισσότερο αποτελεσματική για τη διείσδυση στην αγορά σε σύγκριση με τις εξαγωγές από τη χώρα προέλευσης.
- Κάθετες ΑΞΕ, επενδύσεις που γίνονται με στόχο τη μείωση του διεθνούς κόστους παραγωγής μιας διεθνικής επιχείρησης.

Μέσα από τη διεθνή και εγχώρια βιβλιογραφία μπορούμε να καταλήξουμε σε μια ακόμη διάκριση των μορφών ΑΞΕ:

1. Νέα επένδυση (Greenfield investment). Αποτελεί τη δημιουργία νέου κεφαλαίου. Ο τύπος αυτός αφορά στις άμεσες επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις ή στην επέκταση εγκαταστάσεων που προϋπήρχαν.
2. Συγχώνευση (mergers). Αναφέρεται στη συνένωση δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων σε μία. Σε μια συγχώνευση η επιχείρηση που μεταβιβάζει την περιουσία της σε μια άλλη έναντι χρηματικού ανταλλάγματος παύει να υπάρχει ως υποκείμενο δικαίου.
3. Εξαγορά (acquisitions). Ως εξαγορά ορίζεται η συναλλαγή κατά την οποία μια επιχείρηση αποκτά ένα μέρος ή το σύνολο της συμμετοχής (μετοχές ή εταιρικά μερίδια) σε μια άλλη έναντι χρηματικού ανταλλάγματος. Σε μια απλή εξαγορά η εξαγοραζόμενη επιχείρηση συνεχίζει να υπάρχει ως υποκείμενο δικαίου.

Επιπρόσθετα, μπορούν να προσδιοριστούν 4 βασικοί τύποι ΑΞΕ με βάση το σκοπό για τον οποίο πραγματοποιούνται:

1. Άμεσες ξένες επενδύσεις προς αναζήτηση πλουτοπαραγωγικών πόρων (Resource-seeking investment). Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται από μια εταιρία σε μια άλλη χώρα με σκοπό την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων που δεν υπάρχουν στη χώρα προέλευσης. Κίνητρο για την επένδυση στο εξωτερικό είναι η πρόσβαση σε συγκεκριμένους φυσικούς πόρους με χαμηλότερο πραγματικό κόστος από αυτό που αντιμετωπίζουν στην εσωτερική αγορά, αν οι πόροι αυτοί ήταν διαθέσιμοι στη χώρα τους. Υπάρχουν τρεις κύριοι τύποι εκμετάλλευσης πλουτοπαραγωγικών πόρων:

- Φυσικοί πόροι. Σε αυτούς περιλαμβάνονται μεταλλεύματα (πετρέλαιο, χαλκός, βωξίτης) και αγροτικά προϊόντα (ζάχαρη, μανάνες, καφές, τσάι).

Αυτού του τύπου οι άμεσες ξένες επενδύσεις συνδέονται αποκλειστικά με τη χώρα υποδοχής και απαιτούν υψηλές επενδύσεις σε υποδομή.

- Φθηνό ανειδίκευτο ή μερικώς ειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις που προέρχονται από ανεπτυγμένες χώρες, όπου το εργατικό κόστος είναι υψηλό αναζητούν εργατικό δυναμικό στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το Μεξικό και η Κίνα αποτελούν χώρες υποδοχής που προσφέρουν φτηνό εργατικό δυναμικό.
- Τεχνολογικές γνώσεις, διοικητικές και οργανωτικές ικανότητες. Στην κατηγορία αυτή των άμεσων ξένων επενδύσεων συμπεριλαμβάνονται οι επιχειρήσεις, οι οποίες ανήκουν στον τομέα των υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα τουρισμός, ενοικιάσεις αυτοκινήτων, ιατρικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες, διότι έχουν χαρακτήρα που συνδέεται σχεδόν αποκλειστικά με τη χώρα υποδοχής. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τα μέσα της δεκαετίας του '80, οι επενδύσεις που σχετίζονται με την αναζήτηση πόρων και φθηνού εργατικού δυναμικού παρουσιάζουν μειωμένο ενδιαφέρον για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Αντίθετα, δίνεται μεγαλύτερη έμφαση σε όσες έχουν ως στόχο την πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες, πληροφόρηση και εξειδικευμένες διοικητικές ικανότητες.

2. Άμεσες ξένες επενδύσεις προς αναζήτηση αγορών (market seeking investment). Αφορούν στην παραγωγή αγαθών στην αγορά όπου πραγματοποιείται η επένδυση, ώστε να ξεπεραστούν οι περιορισμοί στις εισαγωγές ξένων αγαθών και να αυξηθεί η εγχώρια παραγωγή. Αυτή είναι και η πλέον συνήθης μορφή επενδύσεων.

Διακρίνονται τέσσερα κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις σε άμεσες ξένες επενδύσεις αυτής της μορφής:

- Οι πελάτες ή οι προμηθευτές της επιχείρησης εγκαθιστούν παραγωγικές μονάδες στο εξωτερικό και επομένως η επιχείρηση τους ακολουθεί προκειμένου να μη χάσει την πελατεία της. Για παράδειγμα, πολλές Ιαπωνικές επιχειρήσεις ανταλλακτικών ακολούθησαν τις Ιαπωνικές αυτοκινητοβιομηχανίες στην επέκτασή τους στην Ευρώπη και ΗΠΑ.
- Πολλά προϊόντα χρειάζονται προσαρμογή στα εγχώρια καταναλωτικά πρότυπα ή στις συνθήκες παραγωγής (π.χ. τρόφιμα και ποτά ή υπηρεσίες όπως η διαφήμιση) της χώρας υποδοχής για να ανταγωνιστούν τα αντίστοιχα εγχώρια.
- Η εξυπηρέτηση μιας αγοράς μέσω ΑΞΕ μπορεί να αποτελέσει πιο

συμφέρουσα επιλογή από άποψη κόστους. Αγορές που οι επιχειρήσεις θεωρούν σημαντικές και βρίσκονται σε απόσταση από τη χώρα προέλευσης θα προτιμήσουν να τις εξυπηρετήσουν μέσω ΑΞΕ παρά με κάποιον άλλο τρόπο, όπως το εμπόριο.

- Η πολυεθνική επιχείρηση μπορεί να θεωρήσει ως μέρος της στρατηγικής της ως προς την παραγωγή και προώθηση των προϊόντων της διεθνώς, τη φυσική της παρουσία στις κυρίαρχες αγορές των ανταγωνιστών της (Follow the Leader Strategy). Πολλές επιχειρήσεις οδηγούνται σε ΑΞΕ προκειμένου να βρίσκονται σε αγορές που βρίσκονται και οι ανταγωνιστές τους. Χαρακτηριστική είναι η αγορά των ΗΠΑ που εξαιτίας του μεγέθους της, αλλά και του γεγονότος ότι η ίδια αποτελεί χώρα προέλευσης πολλών πολυεθνικών επιχειρήσεων έχει κινητοποιήσει σχεδόν όλες τις πολυεθνικές επιχειρήσεις στο να έχουν σταθερή παρουσία.

3. Άμεσες ξένες επενδύσεις προς αναζήτηση αποδοτικότητας (efficiency seeking / cost reducing investment). Οι συγκεκριμένες επενδύσεις αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση και στην επέκταση των δράσεων της πολυεθνικής εταιρείας με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητάς της.

4. Άμεσες ξένες επενδύσεις προς αναζήτηση στρατηγικών πόρων ή ικανοτήτων (strategic asset and capability seeking investment). Αυτός το τύπος άμεσων ξένων επενδύσεων περιλαμβάνει πολυεθνικές επιχειρήσεις που στοχεύουν στη διατήρηση και ενδυνάμωση της θέσης της εταιρείας σε διεθνές επίπεδο, έναντι των βασικών ανταγωνιστών της μέσω της εξαγοράς (των πλουτοπαραγωγικών πόρων) άλλων επιχειρήσεων. Τέτοιου είδους ΑΞΕ συναντάμε κυρίως σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας .

1.2.2 ΜΟΡΦΕΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Μέσα από τη διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία μπορούμε να καταλήξουμε στο ότι οι ΑΞΕ μπορούν να πραγματοποιηθούν με διάφορες μορφές. Οι βασικότερες από αυτές είναι οι εξής (Dicken, 2007):

1. Θυγατρική Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας (Wholly Owned Subsidiary)

Στην εν λόγω μορφή ΑΞΕ, η επιχείρηση ιδρύει στην ξένη χώρα μια νέα επιχείρηση της οποίας είναι ο μοναδικός μέτοχος και έχει την αποκλειστική ευθύνη

της διοίκησης. Η θυγατρική μπορεί να αποτελεί μια εντελώς νέα επιχείρηση (Greenfield strategy) ή μια ήδη υπάρχουσα επιχείρηση η οποία αποκτήθηκε μέσω εξαγοράς (Acquisition strategy) (Psycharis & Kokkinou, 2004). Η εξαγορά μπορεί να αφορά στο 100% του μετοχικού κεφαλαίου της τοπικής επιχείρησης ή σε ένα μεγάλο ποσοστό αυτού, το οποίο επιτρέπει στη μητρική εταιρεία να ελέγχει απόλυτα τη διοίκησή της. Η θυγατρική μπορεί να φέρει την ονομασία της μητρικής αλλά μπορεί να έχει και εντελώς διαφορετική ονομασία. Το τελευταίο εξαρτάται αποκλειστικά από τους στρατηγικούς στόχους της μητρικής επιχείρησης. Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι η νέα επιχείρηση νομικά θεωρείται ως μια τοπική επιχείρηση με ιδιοκτήτη την ξένη επιχείρηση. Η συγκεκριμένη μορφή ΑΞΕ όπως είναι φυσικό παρουσιάζει θετικά σημεία αλλά και προβλήματα τα οποία αναφέρονται παρακάτω.

Πλεονεκτήματα Θυγατρικής Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας:

- Η μητρική επιχείρηση διατηρεί το διοικητικό έλεγχο της θυγατρικής με όλα τα πλεονεκτήματα που αυτό συνεπάγεται για τη διαμόρφωση και εφαρμογή των στρατηγικών της σε παγκόσμιο επίπεδο. Η επιχειρησιακή στρατηγική της θυγατρικής αποτελεί ενσωματωμένο μέρος της ευρύτερης επιχειρησιακής στρατηγικής της μητρικής.
- Η μητρική καρπώνεται το σύνολο των κερδών της θυγατρικής.
- Η θυγατρική όντας στο πολιτιστικό περιβάλλον μιας άλλης χώρας δύναται να εξειδικεύσει και να διαφοροποιήσει τα παραγόμενα προϊόντα της με τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες των καταναλωτών της τοπικής αγοράς. Με αυτό τον τρόπο η μητρική επιχείρηση αποκτά στρατηγικό πλεονέκτημα στην προσπάθεια να διευρύνει τις παραγωγικές και εμπορικές δραστηριότητες της σε νέες αγορές στο εξωτερικό.
- Επιτυγχάνονται οικονομίες κλίμακας λόγω της αύξησης του συνολικού όγκου παραγωγής του ομίλου.

Μειονεκτήματα Θυγατρικής Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας:

- Η μητρική επιχείρηση επιβαρύνεται εκτός από το σύνολο των κερδών της θυγατρικής και με το σύνολο του οικονομικού κόστους και τον κίνδυνο που επιφέρει ένα νέο επιχειρηματικό εγχείρημα.
- Η θυγατρική χαρακτηρίζεται ως ξένη, γεγονός που μπορεί να προδιαθέσει αρνητικά την κοινή γνώμη, την κυβέρνηση και τις δημόσιες υπηρεσίες.

2. Διεθνής Κοινοπραξία (International Joint Venture)

Η Διεθνής Κοινοπραξία συνιστά το αποτέλεσμα συνεργασίας μιας ή περισσότερων ξένων επιχειρήσεων με μία ή περισσότερες τοπικές επιχειρήσεις για τη δημιουργία στην τοπική αγορά μιας νέας επιχείρησης ή για την από κοινού ολική εξαγορά μιας ήδη υπάρχουσας τοπικής επιχείρησης (Psycharis & Kokkinou, 2004). Οι εταίροι συνεισφέρουν κεφάλαια, στελεχιακό δυναμικό, τεχνολογία και τεχνογνωσία. Συνήθως, οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις συνεισφέρουν τον παραγωγικό συντελεστή στον οποίο υπερτερούν σε σχέση με τους υπόλοιπους εταίρους. Ο τρόπος διοίκησης της νέας επιχείρησης εξαρτάται από τη συμφωνία των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στην κοινοπραξία. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στα υπέρ και τα κατά της συγκεκριμένης μορφής ΑΞΕ.

Πλεονεκτήματα Διεθνούς Κοινοπραξίας:

- Η επιχείρηση αποκτά έναν εταίρο που έχει τις κατάλληλες γνωριμίες και διασυνδέσεις, γνωρίζει το περιβάλλον και τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας.
- Επιμερισμός του κόστους και του κινδύνου του εγχειρήματος.
- Η νομοθεσία πολλών χωρών δίνει σημαντικά οικονομικά κίνητρα στις κοινοπραξίες με αποτέλεσμα η ίδρυση θυγατρικής να συνεπάγεται διαφυγόντα κέρδη.
- Συμβάλει στη βελτίωση των αποτελεσμάτων συνέργειας των εταίρων διότι μειώνεται το κόστος που προκύπτει από τη συνεργασία δύο πρώην ανεξάρτητων επιχειρηματικών μονάδων και αποφεύγεται η επανάληψη παρόμοιων ενεργειών.
- Δημιουργεί οικονομίες κλίμακας και ίσως και πεδίου λόγω της συμπαραγωγής.
- Διεύρυνση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων.
- Μείωση του μεταξύ τους ανταγωνισμού, αντιμετώπιση κοινού κινδύνου και αποτροπή εισόδου νέων ανταγωνιστών στην αγορά.

Μειονεκτήματα Διεθνούς Κοινοπραξίας:

- Η επιχείρηση δεν ελέγχει απόλυτα τη διοίκηση της νέας επιχείρησης με αποτέλεσμα να μην μπορεί να την εντάξει πλήρως στο στρατηγικό σχεδιασμό της.
- Σύμφωνα με την πρακτική εμπειρία, πολλές φορές εμφανίζονται διαφορές και διαφωνίες μεταξύ των εταίρων σχετικά με τους στόχους και την στρατηγική της κοινοπραξίας, γεγονός που οδηγεί τις περισσότερες φορές σε διάλυση της.

3. Μερική Εξαγορά (*Partial Acquisition*)

Η συγκεκριμένη μορφή ΑΞΕ χρησιμοποιείται ευρέως στο διεθνές οικονομικό σκηνικό. Με τη μέθοδο αυτή μια επιχείρηση αποκτά ένα ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μιας τοπικής επιχείρησης. Ανάλογα με το μέγεθος του ποσοστού που εξαγοράζει, η επιχείρηση μέτοχος χαρακτηρίζεται ως μέτοχος πλειοψηφίας ή μέτοχος μειοψηφίας και έχει το δικαίωμα να διορίζει ένα μέρος των μελών του διοικητικού συμβουλίου της τοπικής επιχείρησης, καθώς και να τοποθετεί δικά της άτομα σε κάποιες σημαντικές ανώτερες διοικητικές θέσεις. Η μερική εξαγορά είναι δυνατόν να είναι και αμοιβαία. Στην περίπτωση αυτή οι επιχειρήσεις ανταλλάσσουν πακέτα μετοχών με κύριο στόχο να προχωρήσουν σε συνεργασία που θα αποβεί κερδοφόρα και για τις δύο. Η μορφή της συνεργασίας των δύο επιχειρήσεων εξαρτάται από τη συμφωνία στην οποία θα καταλήξουν. Οι πλέον συχνές μορφές συνεργασίας είναι η ανταλλαγή τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, η κοινή έρευνα για την ανάπτυξη νέας τεχνολογίας ή νέων προϊόντων, οι συμφωνίες για να διανέμει η μια τα προϊόντα της άλλης στις αγορές που διαθέτουν οργανωμένα δίκτυα διανομής και οι μακροχρόνιες συμφωνίες για την πώληση προϊόντων μεταξύ τους.

Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτής της μορφής (Μερικής Εξαγοράς) ταυτίζονται με αυτά των κοινοπραξιών εμφανίζοντας μικρές διαφοροποιήσεις. Όπως προαναφέρθηκε η εν λόγω μορφή, στα πλαίσια των ΑΞΕ που αναλαμβάνουν ξένοι επενδυτικοί φορείς είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη και συχνή. Αυτό συμβαίνει ίσως γιατί συνδυάζει πολλά από τα πλεονεκτήματα των υπόλοιπων μορφών ΑΞΕ χωρίς όμως να παρουσιάζει σοβαρά μειονεκτήματα (Psycharis & Kokkinou, 2004).

Τέλος, μια ακόμη μορφή των ΑΞΕ αποτελούν και οι παράκτιες επιχειρήσεις Μπιτζένης (2003α). Σύμφωνα με αυτήν, η μητρική εταιρία δημιουργεί την παράκτια (offshore) επιχείρηση σε μια χώρα όπου ορισμένες πτυχές για τη σχέση πολυεθνικών και κυβέρνησης, όπως η φορολογία, είναι ευνοϊκές προκειμένου να αναληφθεί μέρος ή το σύνολο των δραστηριοτήτων ΑΞΕ της μητρικής επιχείρησης από την επιχείρηση του εξωτερικού με ελάχιστη φορολογία. Οι συγκεκριμένες χώρες καλούνται φορολογικοί παράδεισοι (tax heavens) και ορισμένες από αυτές τις συναντάμε στην Ευρώπη (π.χ. Λουξεμβούργο, Κύπρος κ.α.).

1.3 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Στη σύγχρονη πραγματικότητα οι ΑΞΕ παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία και αποτελούν ένα από τα κυρίαρχα συστατικά μιας πετυχημένης συνταγής οικονομικής ευημερίας. Επιπρόσθετα, οι ΑΞΕ αποτελούν εργαλεία επίτευξης των αναπτυξιακών στόχων και συγχρόνως ένα από τα στοιχεία κλειδιά της παγκοσμιοποίησης. Η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη που ακολούθησε μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου έφερε στο προσκήνιο τόσο τις πολυεθνικές επιχειρήσεις όσο και τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Από τη δεκαετία του '70, οι ΑΞΕ απασχολούν ολοένα και περισσότερο την οικονομική επιστήμη, η οποία διερεύνησε το εν λόγω φαινόμενο σχετικά πρόσφατα και αφού είχε επέλθει η συνειδητοποίηση της σημασίας των ΑΞΕ.

Οι ΑΞΕ θεωρούνται ως μία δέσμη εισροών η οποία περιλαμβάνει εκτός από τη μεταφορά του κεφαλαίου, άλλους χρήσιμους και ουσιαστικούς «άυλους» πόρους όπως τεχνογνωσία, ειδικές δεξιότητες διοίκησης, νέες μεθόδους παραγωγής, τεχνολογία. Οι πόροι αυτοί, στο πλαίσιο των υποδειγμάτων της ενδογενούς οικονομικής μεγέθυνσης, παίζουν σημαντικό ρόλο και συντελούν σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση των χωρών δημιουργώντας οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή.

Υπό το πρίσμα αυτό, οι ΑΞΕ θεωρούνται από την πλειονότητα των μελετητών ως ουσιαστικός μοχλός ανάπτυξης παρά το γεγονός ότι υπάρχει και μια σειρά άλλων μελετών οι οποίες αποτυγχάνουν να καταλήξουν σε σημαντική θετική σχέση. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν εργασίες οι οποίες υποστηρίζουν ότι οι ΑΞΕ είναι ευεργετικές για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών μέσω της διάχυσης της τεχνολογίας και της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου (Borensztein et al., 1998, De Mello, 1999, Liu et al., 2002, Shan, 2002, Kim & Seo, 2003). Αξίζει να αναφερθεί ότι κάποιες παλαιότερες μελέτες εντοπίζουν ότι οι ΑΞΕ εκτοπίζουν τις εγχώριες επενδύσεις και επομένως επιδρούν αρνητικά στην οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση (Hymer, 1960, Caves, 1971). Επίσης, υποστηρίζεται ότι στο βαθμό που επικρατούν στρεβλώσεις στις αγορές που αφορούν στις δομές του εμπορίου, τις τιμές και το χρηματοοικονομικό τομέα, οι ΑΞΕ μπορεί να βλάψουν την ορθή κατανομή των παραγωγικών πόρων σε μία χώρα και επομένως να επιβραδύνουν την ανάπτυξη (Borensztein et al., 1998).

Σε εμπειρικό επίπεδο ωστόσο, οι περισσότερες μακροοικονομικές μελέτες καταλήγουν υπέρ μιας θετικής και στατιστικά σημαντικής σχέσης μεταξύ ΑΞΕ και οικονομικής ανάπτυξης είτε άμεσα είτε μέσω αποτελεσμάτων διάχυσης (Findlay, 1978, De Gregorio, 1992, Blomstrom et al., 1992, Blomstrom et al., 1994, Sanchez-Robles, 1998, Baldwin et al., 1999, Zhang, 2001, Bende-Nabende & Ford, 1998, Bang Vu & Noy, 2009). Μια άλλη κατηγορία μελετών αναφέρεται στη θετική επίπτωση των ΑΞΕ με βάση την ύπαρξη κατάλληλων συνθηκών σε μία χώρα, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στην ύπαρξη γνωσιακών παραγόντων οι οποίοι μπορούν να αλληλεπιδράσουν με τις ΑΞΕ και να δώσουν ώθηση στην οικονομία (Borenzstein et al., 1998, Bengoa & Sanchez-Robles, 2003).

Η σημασία των άμεσων ξένων επενδύσεων γίνεται ολοένα και πιο φανερή με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητη η επιλογή πολιτικών προσέγκυσης τους. Οι εν λόγω επενδύσεις στην απλουστευμένη τους μορφή, δημιουργούν θέσεις εργασίας, που με τη σειρά τους δημιουργούν ζήτηση που ακολούθως δημιουργεί κέρδη και κατά συνέπεια νέες επενδύσεις, νέες θέσεις εργασίας κ.λπ. Οι ΑΞΕ είναι ζωτικής σημασίας ειδικά στην περίπτωση που μια χώρα διανύει το στάδιο της υπανάπτυξης, όπου οι επενδύσεις είναι λιγιστές ή ανύπαρκτες, η ανεργία διαγράφει ανοδική τροχιά, η ζήτηση και η παραγωγή μειώνεται ενώ ακολουθεί η μείωση της κερδοφορίας και ακολούθως η μείωση της απασχόλησης και αντίστροφα.

Από τις βασικότερες θετικές επιπτώσεις των ΑΞΕ στη χώρα υποδοχής μπορούν να θεωρηθούν η αύξηση της απασχόλησης με άμεση συνέπεια τη μείωση της ανεργίας, την αύξηση του εισοδήματος των πολιτών λόγω βελτίωσης των παρεχόμενων μισθών, την πτώση των τιμών των προϊόντων λόγω αυξανόμενου ανταγωνισμού καθώς και βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Η αλληλεπίδραση μεταξύ οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μπορεί να είναι επίσης θετική. Η επιπρόσθετη προσφορά κεφαλαίου οδηγεί σε μείωση της απόδοσης του κεφαλαίου και η επιπρόσθετη ζήτηση για εργασία αυξάνει τους μισθούς των εργατών, με αποτέλεσμα την εξίσωση της διανομής του εισοδήματος. Συνεπώς ένα ακόμη όφελος που προκύπτει από τις ΑΞΕ είναι ότι με την είσοδο νέων επιχειρήσεων στην αγορά της χώρας υποδοχής, αυξάνεται ο ανταγωνισμός. Η ύπαρξη έντονου ανταγωνισμού αποτελεί συνήθως κίνητρο για την επίτευξη υψηλότερης αποδοτικότητας.

Επιπρόσθετα, η επέκταση των άμεσων ξένων επενδύσεων συμβάλλει στη μεταφορά τεχνογνωσίας, κεφαλαίου και τεχνολογίας, με αποτέλεσμα την δημιουργία εξωτερικών οικονομιών κλίμακας στις εγχώριες επιχειρήσεις. Η μεταφορά κουλτούρας και νοοτροπίας και η αύξηση της αποδοτικότητας των εγχώριων επιχειρήσεων αποτελούν συνέπειες της προώθησης των άμεσων ξένων επενδύσεων, που οφείλεται στην αναπροσαρμογή προς τα πάνω των κερδών και στην μείωση του κόστους παραγωγής, λόγω μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, παρατηρείται μεταβολή στη φύση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της προώθησης νέων μορφών χρηματοδότησης, marketing και τεχνολογικών ή διοικητικών πρακτικών.

Ακόμη, οι ΑΞΕ διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο ως προς την επίτευξη ικανοποιητικών ρυθμών ανάπτυξης. Η εισροή ΑΞΕ σε μια οικονομία, πέρα από την προφανή επίδραση της στον τομέα της απασχόλησης και των φορολογικών εσόδων από την νεοϊδρυθείσα επιχείρηση, όπως προαναφέρθηκε είναι παραδεκτό ότι οδηγεί στη δυνατότητα εισαγωγής, διάχυσης και προώθησης πολύτιμης τεχνογνωσίας στα πλαίσια της εθνικής οικονομίας. Επίσης, με έμμεσο τρόπο ισχυροποιεί την ανάπτυξη της οικονομίας, τονώνοντας την μέσα από την διαδικασία δημιουργίας ζήτησης από την πλευρά της ξένης επιχείρησης παροχής υπηρεσιών, ζήτηση την οποία έρχονται να καλύψουν τοπικές επιχειρήσεις. Με βάση τα παραπάνω, λαμβάνοντας υπόψη τις θετικές επιπτώσεις των ΑΞΕ γίνεται φανερό ότι συνδέονται στενά με την ανάπτυξη και εξέλιξη των εθνικών οικονομιών.

Ολοκληρώνοντας, οι ΑΞΕ, εκτός του ότι εξασφαλίζουν τα απαραίτητα χρηματικά κεφάλαια στις χώρες υποδοχής, συμβάλλουν στην ένταξή τους στο δίκτυο των πολυεθνικών επιχειρήσεων και κατά συνέπεια στην είσοδο των χωρών αυτών στην παγκόσμια οικονομία, ενώ παράλληλα συμβάλλουν και στην ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου. Εφόσον οι ΑΞΕ αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής της χώρας υποδοχής, τότε η θυγατρική η οποία δραστηριοποιείται στη χώρα υποδοχής υποβοηθά την ολοκλήρωση της χώρας ανοίγοντας εξαγωγικούς προορισμούς, οι οποίοι σε άλλη περίπτωση δε θα ήταν διαθέσιμοι. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι, η αναγνώριση του ρόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων στην αναπτυξιακή διαδικασία έχει αναγκάσει και επηρεάσει τη στάση των περισσότερων χωρών, ώστε να υιοθετήσουν φιλελεύθερες πολιτικές, προκειμένου να προσελκύσουν νέες επενδύσεις.

Εμπειρικές έρευνες πάνω στο ρόλο των άμεσων ξένων επενδύσεων τονίζουν ότι οι ΑΞΕ αποτελούν μια πολύ σημαντική πηγή κεφαλαίου και ενίσχυσης της εγχώριας ιδιωτικής επένδυσης γεγονός το οποίο συνδέεται άμεσα με νέες ευκαιρίες απασχόλησης και βελτίωση της ήδη υπάρχουσας τεχνολογικής υποδομής ωθώντας στην ενδυνάμωση της οικονομικής ανάπτυξης στις χώρες υποδοχής. Επιπλέον οι άμεσες ξένες επενδύσεις αποτελούν σημαντική πηγή μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για τις ήδη υπάρχουσες εταιρείες των χωρών υποδοχής.

Σύμφωνα με τους Chowdhury & Mavrotas (2003), οι ΑΞΕ έχουν καθοριστική επίδραση στην χώρα υποδοχής επηρεάζοντας την ποιότητα της ανάπτυξης που ήδη υπάρχει, δημιουργώντας οικονομική σταθερότητα και προκαλώντας επιπλέον έσοδα για τους κατοίκους των χωρών αυτών, μειώνοντας έτσι τα επίπεδα φτώχειας.

Την παραπάνω άποψη ενισχύει και η θεώρηση του De Mello (1999) ο οποίος υποστηρίζει την ύπαρξη δύο κύριων καναλιών μέσω των οποίων οι ΑΞΕ οδηγούν σε αύξηση της οικονομικής μεγέθυνσης. Από τη μία οι ΑΞΕ ενθαρρύνουν την υιοθέτηση νέας τεχνολογίας στη διαδικασία της παραγωγής μέσω της διάχυσης του κεφαλαίου και από την άλλη οι ΑΞΕ μπορούν να οδηγήσουν σε μεταφορά γνώσεων σε όρους εκπαίδευσης εργασίας και βελτίωσης ικανοτήτων μέσω της εισαγωγής εναλλακτικών πρακτικών διαχείρισης (management) και καλύτερου τρόπου οργάνωσης. Κατά την άποψη του De Mello (1999) ο τρόπος με τον οποίο οι ΑΞΕ επιδρούν στη μεγέθυνση εξαρτάται από την οικονομική και τεχνολογική κατάσταση της χώρας υποδοχής καθώς η αποτελεσματικότητα διάχυσης δεν εμφανίζεται αυτόματα αλλά εξαρτάται από την ικανότητα απορρόφησης της γνώσης των χωρών υποδοχής, η οποία προσδιορίζεται από το ανθρώπινο κεφάλαιο.

Υπάρχουν όμως ορισμένοι μελετητές που υποστηρίζουν ότι τα αναπτυξιακά αποτελέσματα δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι οφείλονται στις ΑΞΕ αποκλειστικά παρά εξαρτώνται και από άλλους αναπτυξιακούς παράγοντες (Liebscher et al, 2007). Συνοψίζοντας, όπως γίνεται φανερό τα τελευταία χρόνια οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντικές για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

1.4 ΑΞΕ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Από τα κυριότερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας χαρακτηρίζονται τα χαμηλά επίπεδα ανταγωνιστικότητας καθώς και των άμεσων ξένων επενδύσεων. Η έννοια της ανταγωνιστικότητας των εθνικών οικονομιών στα πλαίσια της παγκόσμιας οικονομίας έχει ανέκαθεν αποτελέσει ένα από τα κεντρικότερα ζητήματα της οικονομικής θεωρίας και πολιτικής. Μέσα από τη διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία πραγματοποιείται εκτενής αναφορά στην έννοια αλλά και τον ορισμό της ανταγωνιστικότητας. Σύμφωνα με τις θεωρίες των κλασικών οικονομολόγων, η ανταγωνιστικότητα συνδέεται με το κόστος ή όπως εκφράστηκε από τους κλασικούς, το συγκριτικό ή απόλυτο πλεονέκτημα.

Είναι γεγονός ότι μια χώρα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα όταν μπορεί να παράγει ένα αγαθό με σχετικά χαμηλό κόστος ευκαιρίας, δηλαδή με τη μικρότερη δυνατή θυσία. Επίσης χώρες με πλούσιο κεφάλαιο θα τείνουν να παράγουν και να εξάγουν αγαθά που χρησιμοποιούν εντατικά το συντελεστή που βρίσκεται σε αφθονία. Κατά συνέπεια, είναι εύκολο κανείς να προσδιορίσει την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας με βάση τη συμμετοχή της στο διεθνές εμπόριο. Όλα τα παραπάνω ισχύουν στη βάση των υποθέσεων της κλασικής θεωρίας και εφόσον το εμπόριο διεξάγεται μεταξύ διαφορετικών κλάδων της οικονομίας (Λιαργκόβας, 2007).

Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση τα τελευταία έτη στο ζήτημα της εθνικής ανταγωνιστικότητας, στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και των διαρκώς μειούμενων περιθωρίων άσκησης αυτόνομης εθνικής οικονομικής πολιτικής καθώς και της δημιουργίας ενός μικρού αριθμού μεγάλων ομάδων χωρών, μεταξύ των οποίων αναπτύσσεται έντονος ανταγωνισμός. Η σύγκλιση των λιγότερο αναπτυγμένων οικονομιών θεωρείται ότι συνδέεται με την αύξηση της εθνικής ανταγωνιστικότητας, καθώς στους περισσότερους ορισμούς της τελευταίας περιλαμβάνεται ως όρος η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.

Καθίσταται σαφές ότι η ανάλυση των επιπτώσεων των ΑΞΕ στην ανταγωνιστικότητα επηρεάζεται από τον ίδιο τον ορισμό της ανταγωνιστικότητας. Το έναυσμα για την επίκαιρη συζήτηση περί ανταγωνιστικότητας δόθηκε με το βιβλίο του Porter (1990).

Σύμφωνα με τον Porter (1990), η έννοια της εθνικής ανταγωνιστικότητας ουσιαστικά δεν υφίσταται για το σύνολο οποιασδήποτε οικονομίας. Από την άλλη κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη η μελέτη της έννοιας της ανταγωνιστικότητας σε επίπεδο κλάδου ή υποκλάδου. Πιο συγκεκριμένα, οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχία ενός κλάδου μιας χώρας είναι οι εξής:

- ♦ οι συνθήκες των συντελεστών παραγωγής
- ♦ οι συνθήκες ζήτησης,
- ♦ οι σχετιζόμενοι και υποστηρικτικοί κλάδοι και
- ♦ η στρατηγική των εταιριών, η δομή και οι ανταγωνιστικές συνθήκες του κλάδου

Ένας από τους επικρατέστερους ορισμούς της ανταγωνιστικότητας είναι αυτός που δίνει ο ΟΟΣΑ σύμφωνα με τον οποίο: ανταγωνιστικότητα χαρακτηρίζεται ο βαθμός στον οποίο ένα κράτος μπορεί, σε ελεύθερες και δίκαιες συνθήκες αγοράς, να παράγει υλικά αγαθά και υπηρεσίες τα οποία περνούν επιτυχώς τον έλεγχο των διεθνών αγορών, διατηρώντας συγχρόνως και αυξάνοντας τα πραγματικά εισοδήματα των πολιτών στο μακροχρόνια διάστημα (Πιτέλης, 1998).

Ο παραπάνω ορισμός παρουσιάζει συγκεκριμένες αδυναμίες. Καταρχάς, μία χώρα μπορεί να έχει καλές επιδόσεις και σε συνθήκες αγοράς που δεν είναι δίκαιες και ελεύθερες. Από την άλλη πλευρά η ικανότητα μίας χώρας να αντεπεξέρχεται τον διεθνή ανταγωνισμό στο εσωτερικό της είναι συνήθως εξίσου σημαντική με την επιτυχία στις διεθνείς αγορές. Ακόμη, ο παραπάνω ορισμός όπως και όλοι οι ορισμοί αυτής της κατηγορίας διέπεται από μία νεοκλασική λογική περί ανάπτυξης καθώς δεν αναφέρεται καθόλου σε ζητήματα δικαιοσύνης στη δημιουργία και κατανομή του πλούτου.

Από την άλλη, ο Krugman (1994) χωρίς να αναφέρεται σε ζητήματα δικαιοσύνης απορρίπτει όλες τις σχετικές θεωρίες περί διεθνούς ανταγωνιστικότητας με το επιχείρημα ότι αμέσως ή εμμέσως στηρίζονται στον ανταγωνισμό μεταξύ κρατών ο οποίος ως έννοια είναι παράλογος. Υποστηρίζει λοιπόν ότι ο όρος διεθνής ανταγωνιστικότητα θα πρέπει να υποκατασταθεί με την παραγωγικότητα που είναι μέγεθος άμεσα μετρήσιμο και συγκρίσιμο.

Παρότι η βιβλιογραφία σχετικά με τις επιπτώσεις των ΑΞΕ θεωρείται αρκετά πλούσια, η βιβλιογραφία σχετικά με την επίδραση των ΑΞΕ στην ανταγωνιστικότητα των εθνικών οικονομιών φαίνεται ότι είναι αρκετά περιορισμένη.

Επιπρόσθετα, ο Dunning (1992) επιχειρεί την ανάλυση των επιπτώσεων των ΑΞΕ στην ανταγωνιστικότητα χρησιμοποιώντας ως αναλυτικό εργαλείο το «διαμάντι» του Porter. Συγκεκριμένα, οι ΑΞΕ αποτελούν έναν επιπλέον εξωγενή παράγοντα που επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα, πέρα από αυτούς που έθεσε ο Porter (συγκυρία και κυβερνητική πολιτική) μέσω της επιρροής σε όλες σχεδόν τις πλευρές του διαμαντιού. Σύμφωνα με τον ίδιο, οι εξερχόμενες ΞΑΕ είναι δυνατό να επηρεάσουν την ανταγωνιστικότητα της χώρας προέλευσης μέσω της επίδρασης τους:

- *Στις συνθήκες ζήτησης*, δηλαδή τη δομή και το περιεχόμενο της ζήτησης. Οι εταιρίες που επενδύουν στο εξωτερικό τείνουν να μετατρέπονται σε φορείς των συνθηκών ζήτησης που επικρατούν στη χώρα της επένδυσης. Αυτό μπορεί να λειτουργήσει θετικά ή αρνητικά ανάλογα με τις δεδομένες συνθήκες.

- *Στις συνθήκες των συντελεστών παραγωγής*. Η επενδυτική δραστηριότητα μίας επιχείρησης στο εξωτερικό είναι δυνατό να επεκτείνει την ιδιοκτησία των συντελεστών παραγωγής και εκτός των συνόρων ανοίγοντας νέες αγορές στο εξωτερικό ή προστατεύοντας τις υφιστάμενες αγορές να επιτρέψει στους εγχώριους συντελεστές παραγωγής να χρησιμοποιηθούν πιο αποτελεσματικά. Υπάρχει όμως το ενδεχόμενο, οι ΑΞΕ να οδηγήσουν σε απώλεια συντελεστών παραγωγής που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν αποδοτικά στο εσωτερικό της χώρας.

- *Στο επίπεδο ανταγωνισμού*. Δίνεται η δυνατότητα σε μια επιχείρηση χρησιμοποιώντας συντελεστές παραγωγής, ανώτερης τεχνογνωσίας και τεχνολογίας να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική στο εσωτερικό ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα καθώς και ανταγωνιστικότητα της στην αγορά. Ακόμα, το άνοιγμα μίας δυναμικής επιχείρησης στο εξωτερικό μπορεί να μειώσει το ενδιαφέρον της επιχείρησης για την εγχώρια αγορά, ιδίως αν η τελευταία είναι μικρή με αποτέλεσμα τη μείωση του ανταγωνισμού. Η αντίθετη περίπτωση σχετίζεται με την υπερβολική ισχυροποίηση μίας διεθνοποιημένης επιχείρησης οδηγώντας την σε προσπάθεια ελέγχου της αγοράς.

- *Στους σχετιζόμενους και υποστηρικτικούς κλάδους*. Κυρίαρχο ρόλο στην ανάλυση του Porter διαδραματίζει η συνέργεια των επιχειρήσεων. Στην περίπτωση της πολυεθνικής επιχείρησης παρατηρούμε την πιο τυπική περίπτωση εκμετάλλευσης των οικονομιών συγκέντρωσης, καθώς πολύ συχνά οι πολυεθνικές επιχειρήσεις παράγουν εξαιρετικά διαφοροποιημένα προϊόντα και αποτελούν συμπλέγματα πολλών μικρότερων επιχειρήσεων οι οποίες εκμεταλλεύονται οικονομίες συγκέντρωσης.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ι

Baldwin, R. E., Braconier, H. and Forslid, R., (1999), Multinationals, endogenous growth and technological spillovers: theory and evidence, *CEPR Discussion Paper No. 2155*

Bang Vu, T., Noy, I., (2009), Sectoral analysis of foreign direct investment and growth in the developed countries, *Journal of International Financial Markets Institutions and Money*, 19, pp. 402-413

Bende-Nabende, A., Ford, J.F., (1998), FDI, policy adjustments and endogenous growth: multiplier effects from a small dynamic model for Taiwan, 1959–1995, *World Development*, 26(7), pp. 1315–30

Bengoa, M., Sanchez-Robles, B., (2003), Foreign direct investment, economic freedom and growth: new evidence from Latin America, *European Journal of Political Economy*, 19(3), 529–45

Blomström, M., Lipsey, R., Zejan, M., (1992), What explains developing country growth? *NBER Working Paper*, 4132, Cambridge, Mass

Blomström, M., Kokko, A., Zejan, M., (1994), Host Country Competition and Technology Transfer by Multinationals. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 130, pp. 521-533

Borensztein E., De Gregorio J. & Lee J.W., (1995), ‘How does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?’ *Working Paper NBER*, 5057

Caves, R.E., (1971), International Corporations: The Industrial Economics of Foreign Investment, *Economica*, 38, pp. 1–27

Chowdhury A. & Mavrotas G. (2003), “FDI and Growth: What causes what?” WIDER Helsinki, September 2003

De Gregorio, J., (1992), Economic growth in Latin America, *Journal of Development Economics*, 39, pp. 58-84

De Mello, L.R. (1999), Foreign direct investment-led growth: evidence from time series and panel data, *Oxford Economic Papers*, 51, pp.133-151

De Mello, L.R. (1997), “Foreign Direct Investment in Developing Countries and Growth: A Selective Survey”, *The Journal of Development Studies*, 34 (1), pp. 1-34

Dicken, P., (2007), “*Global Shift: Mapping the Changing Contours of the World Economy*”, Sage Publication, 5th edition, London

Dunning, J.H., (1992), “*Multinational Enterprises and the Global Economy*”, Addison-Wesley, London

Findlay, R., (1978), Relative backwardness, Direct Foreign Investment, and the transfer of technology: A simple dynamic model, *Quarterly Journal of Economics*, 92, pp. 1-16.

Hymer, S.A., (1960), *The International Operation of National Firms: A study of Foreign Direct Investment*, PhD Thesis, Development of Economics, MIT, Boston (published by MIT Press in 1976)

International Monetary Fund, and Organisation for Economic Co-operation and Development, (2004), *ISSUES PAPER (DITEG) #20*, annex I

International Monetary Fund, (1993), *Balance of Payments Manual: Fifth Edition*, (BPM5) Washington, D.C.

Κυρκιλής Δ., (2010, 2002), “Άμεσες ξένες επενδύσεις”, Εκδόσεις Κριτική

Kim, D. D., Seo, J-S., (2003), Does FDI Inflow Crowd Out Domestic Investment in Korea? *Journal of Economic Studies*, 30, 6, pp. 605–22

Krugman, P., (1994), “*The Fall and Rise of Development Economics*” in Rodwin, L., Schön, D.A. (Eds.), “Rethinking the Development Experience”, the Brookings Institution, Washington DC & the Lincoln Institute of Land Policy, Cambridge

Krugman, P. & Obstfeld, M. (2006), “*International economics: theory and policy*”, Seventh Edition, Pearson Addison-Wesley, Boston.

Λιαργκόβας Π., (2007), “Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα”, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 98

Lipsey, R.E. (2002), “Home and Host County Effects of FDI”, *Paper for ISIT Conference on Challenges to Globalization*, Lidingö, Sweden.

Lipsey, Robert E. (2001) “Foreign Direct Investment and the operations of multinational firms: concepts, history, and data”, *Working paper 8665, National Bureau of Economic Research*, Cambridge (USA)

Liu, X., Burridge, P., Sinclair, P.J.N., (2002) Relationships between Economic Growth, Foreign Direct Investment and Trade: Evidence from China, *Applied Economics*, 34, pp. 1433–40.

Μπιτζένης Α, (2003), “*Η δυναμική των βαλκανικών αγορών και η μετάβαση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς, Εντοπίζοντας Επενδυτικές ευκαιρίες στο πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*”, Τόμος Α΄, εκδόσεις Σταμούλη

Organisation for Economic Co-operation and Development, (1996), *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, 3rd ed. (BD3), Paris, p. 7

Παπαγεωργίου Π., Χιόνης Δ., (2003), “*Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί*”, Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλη

Πιτέλης Χ., (1998), “Παραγωγικότητα, Ανταγωνιστικότητα και Σύγκλιση στην Παγκόσμια Οικονομία: Ο Ρόλος της Προσφοράς”, στο Πιτέλης Χ. και Αντωνάκης Ν. (επιμ.) Διεθνής Ανταγωνιστικότητα και Βιομηχανική Στρατηγική, Αθήνα, Τυπωθήτω-Δαρδανός, σελ. 28, 31

Πιτέλης Χ., (1998), Οικονομικοί Θεσμοί, Διεθνής Ανταγωνιστικότητα και Οικονομική Πολιτική, Αθήνα, Τυπωθήτω-Δαρδανός

Petrochilos George, (1989), “*Foreign Direct Investment and the Development Process The case of Greece*”, published by Avebury Gower Publishing Company Limited

Porter M. E., (1990), “*The competitive advantage of nations*”, New York: The Free Press

Prahalad C.K., Hamel G., (1990), “The Core Competence of the Corporation”. *Harvard Business Review*, 90(3), pp. 79-91

Psycharis Y., Kokkinou A. (2004), “*Foreign direct investment, regional incentives and regional attractiveness in Greece*”, 44th Congress of the European Regional Science Association, Porto, Portugal

Sánchez-Robles, B., (1998), Infrastructure investment and growth: Some empirical evidence, *Contemporary Economic Policy*, XVI (1), pp. 98-109

Shan, J., (2002), A VAR Approach to the Economics of FDI in China, *Applied Economics*, 7, pp. 885–93

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development), (1986), “*The United Nations Code of Conduct on Transnational Corporations*”, New York

Zhang, K., (2001), Does foreign direct investment promote growth? Evidence from East Asia and Latin America, *Contemporary Economic Policy*, 19; 2, pp. 175-85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΞΕΝΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Οι ΑΞΕ θεωρούνται από την πλειονότητα των μελετητών ως ουσιαστικός μοχλός ανάπτυξης καθώς παρατηρείται μια θετική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και οικονομικής ανάπτυξης είτε άμεσα είτε μέσω αποτελεσμάτων διάχυσης. Ως εκ τούτου η συζήτηση γύρω από τους παράγοντες που καθορίζουν την προσέλκυσή τους έχει επανέλθει εντονότερα τα τελευταία χρόνια μετά την έλευση της κρίσης τόσο στην Ελλάδα όσο και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Στη διαμόρφωση της συνολικής εικόνας ελκυστικότητας της χώρας υποδοχής καθοριστικοί παράγοντες συνιστούν η γενικότερη μακροοικονομική πολιτική της κυβέρνησης αλλά και οι επιμέρους πολιτικές των κρατικών οργανισμών. Η υπάρχουσα εργατική νομοθεσία, η άσκηση της νομισματικής πολιτικής, η προστασία των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων, η εφαρμοζόμενη εκπαιδευτική και περιβαλλοντική πολιτική καθώς επίσης και άλλοι παράγοντες επιδρούν στη λήψη της επενδυτικής απόφασης.

Για την προσέλκυση των ΑΞΕ δημιουργούνται στη χώρα υποδοχής συχνά ειδικοί κρατικοί οργανισμοί, για τη βελτίωση της αντίληψης για το επενδυτικό περιβάλλον της χώρας, με σκοπό την ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στη συγκεκριμένη χώρα από αλλοδαπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Οι οργανισμοί αυτοί μπορεί να είναι κρατικοί ή ημι-κρατικοί, που ελέγχονται δηλαδή κεντρικά, αλλά η διοίκηση αποτελείται κι από μη κρατικούς φορείς. Υπάρχουν επίσης και μη-κρατικοί οργανισμοί που λειτουργούν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και δεν χρηματοδοτούνται από κρατικό φορέα.

Η σημασία των άμεσων ξένων επενδύσεων γίνεται ολοένα και πιο φανερή με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητη η επιλογή πολιτικών προσέλκυσης τους. Απαραίτητες δράσεις για τη χώρα υποδοχής αποτελούν η προώθηση ενός σύγχρονου πλαισίου προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων, η αποτελεσματική του εφαρμογή μέσω θεσμών και φορέων υλοποίησης αυτής της πολιτικής και η προώθηση ενός θετικού επενδυτικού κλίματος στο εξωτερικό. Οι μεταβολές στο θεσμικό τομέα δεν είναι αρκετές, αλλά προαπαιτούνται λοιπές μεταρρυθμίσεις και επίδειξη αποφασιστικότητας από πλευράς των κυβερνήσεων ώστε να αποδείξουν ότι η αναπτυξιακή διαδικασία ακολουθείται με συνέπεια και με μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα εφαρμογής.

2.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΑΞΕ

Η ραγδαία αύξηση των ΑΞΕ στο σύγχρονο οικονομικό σκηνικό έχει ως αποτέλεσμα το συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον, όσον αφορά στα οφέλη που οι επενδύσεις αυτές μπορούν να προσφέρουν κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες με την ταυτόχρονη εκτίναξη των ερευνητικών εργασιών αναφορικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντές προσέλκυσής τους. Τα θετικά οφέλη που συνδέονται με τις άμεσες επενδύσεις των πολυεθνικών εταιριών, σε όρους κεφαλαίου και τεχνολογίας, ενίσχυσαν περαιτέρω την ελκυστικότητα των ΑΞΕ. Αυτό το συνεχές ενδιαφέρον προς τις άμεσες επενδύσεις ως πιθανό μοχλό ανάπτυξης δικαιολογεί το συνεχές ενδιαφέρον για τους προσδιοριστικούς παράγοντές τους.

Επιπρόσθετα, η προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων αποτελεί βασικό στόχο της πολιτικής του συνόλου των χωρών, ανεξάρτητα από τον τύπο πολιτικού συστήματος ή το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης. Το κατά πόσο η συγκεκριμένη πολιτική μπορεί να καταστεί επιτυχημένη εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες. Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό οι αρμόδιοι για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής να γνωρίζουν το ποιοι είναι οι παράγοντες εκείνοι που αποδεδειγμένα ασκούν επίδραση στις αποφάσεις των επιχειρήσεων σχετικά με την επιλογή του τόπου εγκατάστασης πόσο μάλλον όταν η εγκατάσταση αυτή πρόκειται να γίνει σε μία ξένη χώρα. Αποτελεί συχνό φαινόμενο η αποτυχημένη προσπάθεια προσέλκυσης ξένων επενδυτών από τους ιθύνοντες εξαιτίας λάθους προσέγγισης σε επίπεδο επιχειρηματολογίας. Καθίσταται λοιπόν σαφές - λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη θετικής σχέσης μεταξύ ΑΞΕ και ανάπτυξης - ότι αποτελεί ζητούμενο το τί είδους πολιτικές θα πρέπει να ακολουθήσει μια κυβέρνηση σε μια αναπτυσσόμενη χώρα, προκειμένου να προσελκύσει ΑΞΕ.

Σύγχρονες έρευνες του τρόπου με τον οποίο επενδυτές με ενδιαφέρον για διεθνείς επενδύσεις κατατάσσουν τις εναλλακτικές επιλογές τους ως προς τον τόπο εγκατάστασης τέτοιων επενδύσεων, συγκλίνουν στο ότι η ιεράρχηση των ομάδων παραγόντων προσέλκυσης ξένων επενδυτών τοποθετεί στην πρώτη θέση την υποδομή (σύγχρονες τηλεπικοινωνίες, καλό οδικό δίκτυο κ.λπ.) ενώ ακολουθεί το μορφωτικό επίπεδο του τοπικού εργατικού-στελεχιακού δυναμικού καθώς και οι παράγοντες "αγοράς" όπου περιλαμβάνονται η πρόσβαση στους καταναλωτές, το κόστος κεφαλαίου και εργασίας, τα τυχόν φορολογικά κίνητρα και οι εργασιακές σχέσεις.

Αρκετές ακόμη εμπειρικές μελέτες προσδιορίζουν ως βασικούς παράγοντες προσέλκυσης ΑΞΕ, παράγοντες βαρύτητας, όπως το μέγεθος της αγοράς καθώς και την γεωγραφική εγγύτητα. Οι Bengoa & Sanchez-Robles (2003), δίνουν έμφαση στο μέγεθος της αγοράς της φιλοξενούσας χώρας ως καθοριστικό παράγοντα προσέλκυσης. Σύμφωνα με την υπόθεση του μεγέθους της αγοράς, οι πολυεθνικές έχουν την τάση να επενδύουν σε μεγαλύτερες χώρες με σκοπό την αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας.

Σύμφωνα με τους Bevan & Estrin (2004, 2000), σημαντικό ρόλο για την πραγματοποίηση ΑΞΕ, εκτός από το κόστος εργασίας και το μέγεθος της αγοράς, διαδραματίζει και η απόσταση μεταξύ της χώρας προέλευσης και προορισμού. Η γεωγραφική εγγύτητα καθιστά ελκυστικότερη τη χώρα υποδοχής, καθώς η απόσταση θεωρείται ως μέτρο κόστους των συναλλαγών της ξένης επιχείρησης. Για παράδειγμα, το κόστος των μεταφορών και των επικοινωνιών, το κόστος της ενασχόλησης με πολιτιστικές και γλωσσικές διαφορές, το κόστος της αποστολής του προσωπικού στο εξωτερικό καθώς και το πληροφοριακό κόστος των θεσμικών στοιχείων θεωρητικά αυξάνεται όσο αυξάνεται η απόσταση μεταξύ των δύο χωρών.

Επίσης, σύμφωνα με τον De Mello (1997), στο πλαίσιο των πολυεθνικών, οι ΑΞΕ θεωρούνται ως το αποτέλεσμα εταιρικών στρατηγικών και επενδυτικών αποφάσεων με στόχο τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Οι σημαντικές διαφορές στη διάρθρωση του κόστους και στο επίπεδο των μισθών δικαιολογούν τη διασυνοριακή επένδυση και τη μετατόπιση της παραγωγής. Τα θεσμικά χαρακτηριστικά των χωρών υποδοχής, συμπεριλαμβανόμενης της πολιτικής σταθερότητας, του βαθμού παρέμβασης της κυβέρνησης στην οικονομία και της νομοθεσίας για την προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την πραγματοποίηση ΑΞΕ. Η ύπαρξη διεθνών στρατηγικών συμφωνιών ως προς το εμπόριο και τις επενδύσεις επίσης επηρεάζει τον όγκο και το είδος των ΑΞΕ.

Ακόμη, όπως αναφέρει ο Μπιτζένης (2009), οι επενδυτές προτιμούν άριστα μακροοικονομικά μεγέθη (σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία, χαμηλό πληθωρισμό και σταθερή ανάπτυξη), σταθερό και ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, σταθερούς ρυθμιστικούς παράγοντες και οικονομικές πολιτικές. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην επάρκεια και διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών. Οι ελλειπείς εγκαταστάσεις υποδομών και ιδίως σε επίπεδο μεταφορών, επικοινωνιών και τεχνολογιών πληροφόρησης, θεωρούνται ως ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια για την επένδυση σε λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Τα αποτελέσματα της διεθνούς βιβλιογραφίας αναφορικά με τις επιδράσεις των φορολογικών πολιτικών ως προς την προσέλκυση ΑΞΕ δεν είναι ξεκάθαρα. Οι απόψεις δίστανται. Ορισμένες μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ασκούν μικρή επίδραση (Brainard, 1997). Από την άλλη πρόσφατες έρευνες συμπεραίνουν ότι η χαμηλή φορολογική επιβάρυνση προσελκύει ΑΞΕ (Hines, 1999). Τα αποτελέσματα παρόμοιων μελετών υποδεικνύουν ότι φορολογικά συστήματα που χαρακτηρίζονται από διαφάνεια προσελκύουν περισσότερο τις ΑΞΕ (Hassett & Hubbard, 1997).

Επιπλέον, με βάση άλλη κατηγορία ερευνών το φαινόμενο της συγκέντρωσης αποτελεί καθοριστικό παράγοντα (Barrel and Pain, 1999, Campos and Kinoshita 2003). Η επίδραση του παράγοντα «συγκέντρωση» συνδέεται με την ποιότητα των υποδομών, το μέγεθος της ανάπτυξης και το απόθεμα ξένου κεφαλαίου, που ήδη υπάρχει σε μια χώρα.

Έχουν αναπτυχθεί διάφορες θεωρίες σχετικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες πραγματοποίησης ξένων άμεσων επενδύσεων. Η πιο αναγνωρισμένη θεωρία για τις ΑΞΕ ως προς τη σύνθεση και την ακρίβειά της είναι η εκλεκτική θεωρία του Dunning, στην οποία διατυπώνονται τα τρία βασικά κριτήρια πραγματοποίησης των επενδύσεων (Dunning, 1980, 1977):

- Το ιδιοκτησιακό πλεονέκτημα (ownership advantage), με βάση το οποίο, προκειμένου μια εταιρία να προχωρήσει σε μια επένδυση θα πρέπει να κατέχει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι άλλων επιχειρήσεων, το οποίο θα εκμεταλλευτεί μέσα από την ίδρυση θυγατρικών.
- Το πλεονέκτημα της τοποθεσίας (location advantage), με βάση το οποίο ο τόπος πραγματοποίησης της επένδυσης προσδιορίζεται από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η τοποθεσία όπως π.χ. μειωμένη φορολογία, κόστος παραγωγής κ.α.
- Το πλεονέκτημα της εσωτερικοποίησης (Internalization advantage), με βάση το οποίο η επένδυση γίνεται εάν η δημιουργία θυγατρικής σε μια χώρα προσφέρει πλεονεκτήματα έναντι της παραχώρησης των δικαιωμάτων παραγωγής.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Dunning (1997), οι Α.Ξ.Ε. συχνά συνδέονται και εξαρτώνται από ορισμένους παράγοντες και από τις συνθήκες της αγοράς στόχου. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι εξής:

- ❖ Κλασικοί παράγοντες, οι οποίοι σχετίζονται με το μέγεθος της αγοράς και το τοπικό εργατικό και κεφαλαιακό κόστος.
- ❖ Παράγοντες παρακώλυσης του εμπορίου οι οποίοι αναφέρονται στο βαθμό «ανοίγματος» της οικονομίας που θα δεχτεί την επένδυση.
- ❖ Δομικοί παράγοντες, οι οποίοι εξαρτώνται από την ύπαρξη των κατάλληλων υποδομών.
- ❖ Παράγοντες επιχειρηματικού κινδύνου, οι οποίοι προκύπτουν από τις αξιολογήσεις εταιρικών στοιχείων σχετικά με το βαθμό επικινδυνότητας της επένδυσης.

Ο Ο.Ε.Κ.Δ. (2003) τονίζει ότι κρίνεται απαραίτητο:

- ☞ Ένα προβλέψιμο επενδυτικό περιβάλλον στο οποίο δε γίνονται διακρίσεις και δεν υπάρχουν γενικότερα διοικητικά εμπόδια για τις επιχειρήσεις.
- ☞ Ένα σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στο διεθνές εμπόριο.
- ☞ Επαρκείς και προσβάσιμοι πόροι, συμπεριλαμβανομένων των κατασκευών και του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Επίσης εξαρτώνται από τα ακόλουθα σημεία (Μπαμπανάσης, 2004):

- ❖ Τη συμπεριφορά και την πολιτική της κυβέρνησης της χώρας υποδοχής ως προς ΑΞΕ.
- ❖ Την πολιτική σταθερότητα και το επιχειρησιακό περιβάλλον της χώρας υποδοχής, τη νομοθεσία, το χαρακτήρα των οικονομικών πολιτικών, την ασφάλεια των ΑΞΕ.
- ❖ Την ορθότητα και το ρεαλισμό των στόχων οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής σε συνδυασμό με τις διεθνείς συνθήκες και την ύπαρξη μέσων για την επίτευξη των στόχων αυτών.
- ❖ Την ικανότητα της χώρας υποδοχής να διατηρήσει χαμηλά τις τιμές των συντελεστών παραγωγής σε σύγκριση με τις διεθνείς τιμές.
- ❖ Το επίπεδο γνώσης και ειδίκευσης του εργατικού δυναμικού και την ηθική των επιχειρηματιών.
- ❖ Τη συμπεριφορά της κοινής γνώμης και των θεσμών ως προς τις ΑΞΕ και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Πέρα από τους προαναφερθέντες παράγοντες αναφορικά με την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, μπορούμε να εντοπίσουμε ορισμένα ακόμα σημαντικά σημεία σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία. Ορισμένα από αυτά είναι τα εξής:

- Η οικονομική μακροοικονομική και πολιτική σταθερότητα: Καμία επιχείρηση δεν επενδύει σε μια χώρα που ενδέχεται αργότερα να κρατικοποιήσει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή που τα μακροοικονομικά τους μεγέθη δεν ευνοούν σταθερότητα.
- Οι υπάρχουσες υποδομές: Η ύπαρξη σύγχρονων και εκτεταμένων υποδομών οι οποίες μειώνουν τα κόστη μεταφοράς και μετέπειτα ευνοούν εξαγωγές σε γειτονικές χώρες επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την προσέλκυση ΑΞΕ.
- Η τοπική διακυβέρνηση και το εύρος της διαφθοράς: Η χώρα θα πρέπει να είναι σε θέση να εγγυηθεί ότι θα παρέχει ίση μεταχείριση προς όλες τις επιχειρήσεις οι οποίες θα τυγχάνουν ουδέτερης συμπεριφοράς από τους κυβερνητικούς φορείς.
- Ιδιωτικοποιήσεις και επενδυτικό περιβάλλον: Η δημιουργία ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος με μειωμένη φορολογία για τα πρώτα χρόνια της επένδυσης, χαλαρούς εργατικούς νόμους κ.α. έχει διπλό χαρακτήρα: αφενός υποστηρίζει την πορεία των ιδιωτικοποιήσεων και αφετέρου προσελκύει επιπλέον επενδυτικά κεφάλαια.
- Εργατικό δυναμικό: Ισχυρότατο πλεονέκτημα θεωρείται είτε η ύπαρξη χαμηλού κόστους εργατικού δυναμικού είτε η ύπαρξη υψηλού μορφωτικού επιπέδου και εξειδίκευσης.
- Υποτιμημένο νόμισμα: Αν και ένα νόμισμα δεν παραμένει υποτιμημένο για μεγάλα διαστήματα, παρόλα αυτά συνεπάγεται για τις εξαγωγικού χαρακτήρα ΑΞΕ ανταγωνιστικότερα προϊόντα προς εξαγωγή.
- Βαθμός απελευθέρωσης του εμπορίου: Από τη μια μεριά όταν το εμπόριο υπόκειται σε περιοριστικούς δασμούς προσελκύονται ΑΞΕ που στοχεύουν στη διείσδυση εντός της προστατευμένης αγοράς. Από την άλλη πλευρά όμως, η πορεία προς την απελευθέρωση του εμπορίου αφενός προσφέρει ευνοϊκότερα μακροοικονομικά στοιχεία αφετέρου προσελκύει ΑΞΕ εξαγωγικού χαρακτήρα.
- Οι ήδη υπάρχουσες ΑΞΕ: Στην περίπτωση αυτή το ρίσκο επένδυσης είναι μικρότερο με βάση τις πληροφορίες που αντλούνται από τις προγενέστερες ΑΞΕ στην περιοχή.

Όπως γίνεται φανερό, η προσέλκυση Α.Ξ.Ε. αποτελεί ένα σύνθετο ζήτημα που επηρεάζεται από την αλληλεπίδραση πολλών παραγόντων. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι για την προσέλκυση μιας επένδυσης δεν απαιτείται η ταυτόχρονη ύπαρξη όλων των παραπάνω παραγόντων παρά αρκεί και ένα μέρος αυτών ή ένας μόνο παράγοντας.

Οι κυριότεροι παράγοντες οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν το κατά πόσο μία χώρα είναι ελκυστική ή όχι για Α.Ξ.Ε. συνοψίζονται ως εξής:

☞ Το επιτόκιο: Αποτελεί έναν από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες στην προσέλκυση η μη Α.Ξ.Ε. Όσο πιο χαμηλό το επιτόκιο τόσο πιο πολλές επενδύσεις καθίστανται κερδοφόρες. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι εάν μία χώρα θέλει να έχει εισροές Α.Ξ.Ε. πρέπει να καθορίσει ένα επίπεδο επιτοκίου ώστε οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται να είναι κερδοφόρες.

☞ Το μέγεθος του κρατικού παρεμβατισμού: Είναι γενικά αποδεκτό ότι ο ρόλος του κράτους όσο πιο σημαντικός είναι, τόσο λειτουργεί αποτρεπτικά στην προσέλκυση Α.Ξ.Ε. και τόσο πιο πολύ αποδυναμώνεται η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και των επιχειρήσεων.

☞ Η φορολογία: Σε ένα ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον πρέπει η φορολογική πολιτική που ακολουθείται από μία χώρα να την καθιστά ελκυστική συγκριτικά με άλλες. Οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση της εισροής Α.Ξ.Ε. Επίσης κάποιες κυβερνήσεις προσφέρουν φοροαπαλλαγές σε επιχειρήσεις ώστε να τονώσουν το ενδιαφέρον των πολυεθνικών για να δραστηριοποιηθούν στη χώρα τους.

☞ Πολιτική κινήτρων και επιδοτήσεων: Η παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις από το κράτος όπως επιχορηγήσεις διαφόρων δραστηριοτήτων, εξασφάλιση προστατευτικής πολιτικής, ή κατασκευή διαφόρων έργων, είναι αρκετά σημαντική και βοηθά στην αύξηση των εισροών Α.Ξ.Ε.

☞ Το ύψος του Α.Ε.Π. της χώρας: Το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν μίας χώρας αποτελεί έναν δείκτη που παρουσιάζει το βιοτικό επίπεδο στην χώρα. Όσο πιο μεγάλο το Α.Ε.Π. και όσο πιο μεγάλος ο ρυθμός αύξησής του, που υποδηλώνει αύξηση της ζήτησης, τόσο πιο δυναμική χαρακτηρίζεται η οικονομία και συνεπώς αυξάνονται οι εισροές Α.Ξ.Ε.

☞ Ύπαρξη γραφειοκρατίας και διαφθοράς: Η γραφειοκρατία και η διαφθορά αποτελούν συνέπεια του μεγάλου δημοσίου τομέα. Η γραφειοκρατία λειτουργεί αποτρεπτικά στην εισροή Α.Ξ.Ε. διότι οι συνήθεις διαδικασίες και δοσοληψίες

μιας επιχείρησης με το δημόσιο θα απαιτούν μεγάλο χρόνο, και θα αποτελούν εμπόδιο στην ανάληψη επιχειρηματικής δράσης. Σχετικά με την διαφθορά, έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία αρνητικού επιχειρηματικού κλίματος και εμποδίζει την εφαρμογή του ανταγωνισμού στην αγορά. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με τους άλλους παράγοντες που προαναφέρθηκαν, επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα μίας χώρας.

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να τονίσουμε το σημαντικό ρόλο της ποιότητας των θεσμών σε μια χώρα ως προϋπόθεση για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Ήδη από τα τέλη σχεδόν της δεκαετίας του 1990, δόθηκε έμφαση στο ρόλο των θεσμών ως βασική παράμετρο της οικονομικής ανάπτυξης (IMF, 2003, Acemoglu et al., 2005). Γενικά, είναι αποδεκτό ότι χώρες που καταγράφουν υψηλότερη οικονομική ευημερία διαθέτουν ταυτόχρονα μεγαλύτερη πολιτική και οικονομική ελευθερία, καλύτερη προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και χαμηλότερο επίπεδο διαφθοράς. Τονίζεται ότι για την επιτυχή προσέλκυση ΑΞΕ το μείγμα πολιτικής, ως προς την προσέλκυση ΑΞΕ θα πρέπει να είναι διαφορετικό από χώρα σε χώρα, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες της.

2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΑΞΕ - ΚΙΝΗΤΡΑ

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί οι ΑΞΕ οι ΑΞΕ θεωρούνται από την πλειονότητα των μελετητών ως ουσιαστικός μοχλός ανάπτυξης δεδομένου ότι μπορούν να επιφέρουν ποικίλες θετικές επιδράσεις στην οικονομία των χωρών υποδοχής. Τα προσδοκώμενα αυτά οφέλη από την εισροή ΑΞΕ οδηγούν συχνά τις κυβερνήσεις τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών να προσφέρουν ένα αριθμό σημαντικών επενδυτικών κινήτρων προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων μεταξύ των οποίων φοροαπαλλαγές και επιδοτήσεις σε βασικές εισροές.

Με τον όρο κίνητρα ορίζονται οι παρεχόμενες κρατικές ενέργειες ή πράξεις που έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την επίδραση στην επενδυτική απόφαση, τη μείωση της αβεβαιότητας του επενδυτή αλλά και των υπάρχοντων επενδυτικών κινδύνων στην χώρα υποδοχής ή την αύξηση του ποσοστού της απόδοσης της επένδυσης.

Μια γενική κατηγοριοποίηση των κινήτρων προσέλκυσης επενδύσεων τα διακρίνει σε φορολογικά κίνητρα (που αφορούν τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό της επιχείρησης, τα κέρδη, τις πωλήσεις, τις πρώτες ύλες, το εργατικό δυναμικό, τα ενδιάμεσα προϊόντα), χρηματοδοτικά κίνητρα (δάνεια, εγγυήσεις, επιχορηγήσεις) και λοιπά κίνητρα (κυβερνητικά συμβόλαια αγοράς προϊόντων σε χαμηλές τιμές, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, κρατική συμμετοχή στην υποδομή, προνομιακές τιμές παροχής κρατικών υπηρεσιών).

Άλλη διάκριση κινήτρων μπορεί να γίνει ανάλογα με το αν παρέχονται αυτόματα (δηλαδή με την διαπίστωση εκπλήρωσης κάποιων αντικειμενικών κριτηρίων εκ μέρους της αλλοδαπής επιχείρησης όπως το μέγεθος της επένδυσης, ο τύπος επένδυσης και το ιδιοκτησιακό καθεστώς) ή διακριτικά κατά περίπτωση με απόφαση που λαμβάνεται σε κάποιο διοικητικό επίπεδο. Ακόμη διακρίνονται σε μονίμως παρεχόμενα κίνητρα (για επενδύσεις ιδιαίτερης εθνικής σημασίας) ή μη, ενώ υπάρχει και διαχωρισμός ως προς την παροχή κινήτρων σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο.

Τα τελευταία χρόνια, στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού, οι κυβερνήσεις των χωρών που επιδιώκουν να προσελκύσουν ΑΞΕ προσπαθούν να προσφέρουν όλο και περισσότερα κίνητρα, από φόβο μήπως οι επενδυτές αποφασίσουν να στραφούν σε άλλες αγορές με τα ίδια χαρακτηριστικά αλλά με πιο ελκυστικά επενδυτικά κίνητρα (Wolff, 2006).

Σύμφωνα με τον James (2009) τα επενδυτικά κίνητρα αποτελούν μετρήσιμα οικονομικά πλεονεκτήματα, τα οποία οι κυβερνήσεις παρέχουν σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις ή ομίλους επιχειρήσεων, με στόχο τις επενδύσεις σε καθορισμένους τομείς ή περιοχές. Αυτά τα πλεονεκτήματα μπορούν να είναι είτε δημοσιονομικά (φορολογικές μειώσεις) είτε μη δημοσιονομικά (χορηγήσεις, δάνεια, εκπτώσεις για τη στήριξη της επιχειρηματικής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας). Φορολογικά ή μη κίνητρα χρησιμοποιούνται ευρέως για την προώθηση των επενδύσεων.

Το είδος, η χρήση και η ποσότητα των κινήτρων ποικίλλουν από κράτος σε κράτος. Διαπιστώνεται γενικά ότι στις αναπτυσσόμενες χώρες τα φορολογικά κίνητρα εφαρμόζονται πιο συχνά απ' τα χρηματοδοτικά ενώ ισχύει το αντίθετο για τις αναπτυγμένες χώρες (Χαζάκης, 2000).

Η αποτελεσματικότητα των κινήτρων δεν εξαρτάται πάντως από το κράτος υποδοχής μόνο αλλά και από τις ανάγκες, τους στόχους και την οικονομική κατάσταση του αλλοδαπού επενδυτή. Τονίζεται ακόμη ότι τα κίνητρα δεν στοχεύουν απλώς στην προσέλκυση, αλλά και κυρίως στη δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων των εταιριών που θα επενδύσουν και για το μέλλον.

Επιπλέον, τα επενδυτικά κίνητρα θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής. Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η προσπάθεια αντισταθμίσεως των αντικινήτρων ως μέρος μόνο μιας συνολικής πολιτικής παροχής επενδυτικών κινήτρων για ένα ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Αξίζει να τονίσουμε ότι τα κίνητρα προσέλκυσης ΑΞΕ θεωρούνται επικουρικά/ συμπληρωματικά στη γενικότερη επενδυτική πολιτική μίας χώρας (Χαζάκης, 2000).

2.2.1 ΜΟΡΦΕΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Οι ΑΞΕ μπορεί να πραγματοποιούνται για ποικίλους λόγους σύμφωνα και με τη στρατηγική της επιχείρησης βάσει των οποίων παίρνουν διάφορες μορφές. Συνεπώς, οι κυβερνήσεις καλούνται να σχεδιάσουν κίνητρα προκειμένου να προσελκύσουν όλο και περισσότερα ξένα κεφάλαια. Σε αρκετές περιπτώσεις όμως η κυβέρνηση μιας χώρας δεν είναι σε θέση να επηρεάσει ορισμένους παράγοντες που χαρακτηρίζουν την εθνική της οικονομία έτσι ώστε να προσελκύσει όλων των τύπων τις ΑΞΕ. Παρόλα αυτά μπορεί να είναι σε θέση να λάβει συγκεκριμένα μέτρα που θα μπορούσαν να αυξήσουν την πιθανότητα προσέλκυσης ορισμένων τουλάχιστον

τύπων ΑΞΕ. Τα βασικότερα από αυτά τα μέτρα αναφέρονται παρακάτω:

1. Δημοσιονομικά Κίνητρα (*Fiscal Incentives*)

Τα δημοσιονομικά κίνητρα αποτελούν το πιο συχνά εφαρμοζόμενο είδος κινήτρων (Wolff, 2006). Τα κίνητρα τα οποία συνηθίζεται να προσφέρονται από κοινού, περιλαμβάνουν:

A. Τη Μειωμένη Άμεση Εταιρική Φορολόγηση.

Πρόκειται για μέτρα που αποσκοπούν στην επίτευξη επιπέδων χαμηλού εταιρικού φορολογικού βάρους (Wolff, 2006). Πιο συγκεκριμένα, οι κυβερνήσεις θεσμοθετούν μειωμένους συντελεστές εταιρικών φόρων, φορολογικές απαλλαγές ή ειδικές ζώνες φορολογικών προνομίων.

Παραδείγματα τέτοιων μέτρων αποτελούν:

- οι Μειωμένοι Συντελεστές Εταιρικών Φόρων που αφορούν στη μείωση του συντελεστή φορολόγησης για τις εταιρίες,
- οι Φορολογικές Απαλλαγές που αναφέρονται στη μη υποχρέωση των “νέων επιχειρήσεων” να πληρώσουν εταιρικό φόρο για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο και
- οι Ειδικές Ζώνες Φορολογικών Προνομίων που περιλαμβάνουν τη δημιουργία ζωνών/περιοχών με χαμηλούς συντελεστές εταιρικού φόρου.

B. Κίνητρα για Σχηματισμό Κεφαλαίου (*Capital Formation*).

Πρόκειται για μέτρα σύνδεσης της χαμηλής φορολόγησης με εταιρικές επενδύσεις (Wolff, 2006). Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων μέτρων αποτελεί το αποθεματικό κεφάλαιο προς επένδυση σύμφωνα με το οποίο κάποιες αρχές προσφέρουν μειώσεις στους φόρους ή φορολογικές πιστώσεις στα αποθεματικά των επιχειρήσεων που επενδύονται στη χώρα υποδοχής τους.

Γ. Μειωμένα Εμπόδια στη διασυνοριακή Λειτουργία.

Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις προσελκύνονται από περιοχές όπου το δημοσιονομικό σύστημα τους επιβάλλει ελάχιστα κόστη στη διασυνοριακή μεταφορά πόρων, αγαθών, υπηρεσιών και ανθρώπινου δυναμικού. Δεδομένου αυτού, οι τοπικές αρχές ορισμένες φορές παίρνουν μέτρα που αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση αυτού

του κόστους.

Παραδείγματα τέτοιων μέτρων αποτελούν:

- οι Παρακρατούμενοι φόροι,
- η Φορολόγηση διεθνούς εμπορίου και
- η Φορολόγηση εργαζομένων.

2. Οικονομικά Κίνητρα (*Financial Incentives*)

Οι πολιτικές της παροχής οικονομικών κινήτρων συνήθως παρακινούνται από έναν από τους εξής τρεις λόγους που καθορίζουν με τη σειρά τη μορφή που αυτά παίρνουν:

A. Οι κρατικές αρχές ακολουθούν στοχευμένες προσπάθειες σε περιοχές της χώρας που θεωρείται ότι είναι μη προνομιούχες σε σχέση με άλλες ώστε να προσελκύουν επενδυτικά κεφάλαια. Αυτό ερμηνεύεται σαν πολιτική εξισορρόπησης του “χώρου διεξαγωγής του παιχνιδιού”. Αυτές οι δαπάνες περιλαμβάνουν:

- **Επιδότησεις Υποδομών.** Ένας από τους πιο συνηθισμένους τρόπους για την αύξηση της ελκυστικότητας μιας περιοχής είναι η εξασφάλιση υλικών υποδομών (δρόμοι, σιδηρόδρομοι, λιμάνια) ή επικοινωνιακών υποδομών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των επενδυτών (Kumar, 2001).
- **Επιδότησεις για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση των Εργαζομένων.** Υπάρχουν περιπτώσεις που οι επενδύσεις πραγματοποιούνται σε τομείς που είναι νέοι στην περιοχή υποδοχής τους και για το λόγο αυτό οι επενδυτές αντιμετωπίζουν την ανεπάρκεια του κατάλληλου εργατικού δυναμικού. Οι αρχές, λοιπόν αναλαμβάνουν να συνεισφέρουν στο να ξεπεραστεί αυτό το πρόβλημα μέσω δημοσίων ή στηριγμένων από το δημόσιο, προγραμμάτων εκπαίδευσης.

B. Οι αρχές συχνά υποστηρίζουν ότι το κόστος που οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν όταν εγκαθίστανται σε νέες τοποθεσίες μπορεί να τους αποτρέψει από την επιλογή της πλέον κατάλληλης. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η χώρα που επιθυμεί να προσελκύσει ΑΞΕ θα πρέπει να προσφέρει επιδοτήσεις για την κάλυψη αυτού του κόστους. Αυτή η υποκατηγορία οικονομικών κινήτρων περιλαμβάνει:

- **Υποστήριξη Μετεγκατάστασης και Εκπατρισμού.** Οι αρχές προσφέρουν χρηματική κάλυψη σε όσες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν επιπλέον έξοδα κεφαλαίου και κόστη μετεγκατάστασης. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα, οι αρχές συνεισφέρουν στην

κάλυψη των εξόδων μετεγκατάστασης συγκεκριμένων μελών του προσωπικού της επιχείρησης όπως και των εξόδων μετεγκατάστασης των οικογενειών τους.

- Προσωρινές Μισθολογικές Επιδοτήσεις. Στο αρχικό στάδιο λειτουργίας των επιχειρήσεων οι αρχές μπορεί να τις υποστηρίζουν καλύπτοντας μέρος των μισθών που πρέπει να πληρώσουν οι ίδιες οι επιχειρήσεις (Globerman & Shapiro, 2002).

Γ. Πέρα από τα οικονομικά κίνητρα που παρέχονται για τους παραπάνω λόγους που έχουν να κάνουν με την αντιστάθμιση ατελειών της αγοράς και την κάλυψη του κόστους συναλλαγών, οι αρχές μπορεί να παρέχουν και οικονομικά κίνητρα για να επωφεληθούν από τις πιθανές θετικές επιδράσεις της παρουσίας ξένων επιχειρήσεων. Σε αυτήν την περίπτωση ακολουθούν μια πολιτική στοχευμένων κινήτρων που περιλαμβάνουν μέτρα όπως:

- Πιστώσεις στους Επενδυτές. Οι αρχές μερικές φορές παρέχουν δάνεια με ευνοϊκούς όρους ή με επιδοτήσεις στα επιτόκιά τους σε ξένες επιχειρήσεις για την πραγματοποίηση συγκεκριμένων επενδυτικών στόχων. Εναλλακτικά, βοηθούν τους ξένους επενδυτές παρέχοντας εγγυήσεις για τα δάνειά τους.

- Real Estate (Ακίνητα). Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που οι εθνικές ή τοπικές αρχές πουλούν γη ή κτίσματα σε ξένους επενδυτές σε τιμές χαμηλότερες από αυτές της αγοράς.

- Συμμετοχή στην Κάλυψη του Κόστους. Πέρα από την κάλυψη του κόστους των ξένων επιχειρήσεων στο στάδιο εγκατάστασής τους, οι αρχές προχωρούν παραπέρα καλύπτοντας τα κόστη των επιχειρήσεων που αφορούν το marketing ή και κάποια λειτουργικά έξοδα των επιχειρήσεων. Η συμμετοχή στην κάλυψη αυτών των κερδών μπορεί να είναι είτε άμεση είτε έμμεση.

3. Ρυθμιστικά Κίνητρα

Τα κίνητρα αυτά αναφέρονται στην πολιτική προσέλκυσης ΑΞΕ μέσω της μείωσης ή και της κατάργησης μιας σειράς εθνικών ή τοπικών κανόνων και κανονισμών. Αν και θεωρητικά οι αρχές μπορούν να καταργήσουν κάθε είδους κανονισμό, στην πράξη τείνουν να χαλαρώνουν τις απαιτήσεις που είναι περιβαλλοντικές, κοινωνικές ή συνδέονται με την αγορά εργασίας. Πρέπει να σημειώσουμε ότι τέτοιου είδους κίνητρα χρησιμοποιούνται σπανιότερα και μάλιστα σε συγκεκριμένους κλάδους χωρών που δεν ανήκουν στον ΟΟΣΑ (Globerman & Shapiro, 2002).

4. Μακροοικονομικά Κίνητρα

Η μακροοικονομική κατάσταση μιας χώρας επηρεάζει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα της αλλά και τις αποφάσεις των εν δυνάμει επενδυτών. Τα μακροοικονομικά μέτρα που διαμορφώνουν μια σειρά σημαντικών χαρακτηριστικών της χώρας επηρεάζοντας την ανταγωνιστικότητά της είναι επίσης σημαντικά και για την προσέλκυση ΑΞΕ. Είναι προφανές ότι η γενικότερη οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται μια χώρα επηρεάζει τις ξένες επιχειρήσεις που σκέφτονται να επενδύσουν σε αυτή (Kumar, 2001).

Πέρα από την γενικότερη προσπάθεια των αρχών να βελτιώσουν και να σταθεροποιήσουν την οικονομική κατάσταση, μια σειρά από μέτρα που συντελούν προς την ίδια κατεύθυνση μπορούν να έχουν επίσης επίδραση στην εισροή ΑΞΕ στη χώρα. Τα ρυθμιστικά κίνητρα αντικατοπτρίζονται κυρίως στο θεσμικό πλαίσιο της κάθε χώρας, ενώ η μεγάλη σημασία τους για τις ΑΞΕ παρουσιάζεται από τους Gliberman και Shapiro το 2002. Τα μακροοικονομικά κίνητρα αντικατοπτρίζουν την οικονομική στρατηγική και πολιτική που ακολουθεί η εκάστοτε κυβέρνηση. Ουσιαστικά μέσω των στόχων οικονομικής πολιτικής η κυβέρνηση προσπαθεί να προσαρμόσει και την πολιτική των ΑΞΕ.

Παραδείγματα τέτοιων μέτρων αποτελούν:

- Επενδύσεις σε υποδομές
- Επενδύσεις για την επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού
- Δεσμεύσεις για ιδιωτικοποιήσεις
- Ανάπτυξη χρηματοοικονομικών αγορών
- Μείωση εμποδίων εμπορίου

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι οι κυβερνήσεις μπορούν να παρέχουν πλήθος κινήτρων ανάλογα με τα μακροοικονομικά περιβάλλον της χώρας τους αλλά και τη μορφή ΑΞΕ που θέλουν να προσελκύσουν. Το κράτος φροντίζει για τη δημιουργία φορέων και οργανισμών που έχουν ως αποκλειστική αρμοδιότητα τους την προσέλκυση ΑΞΕ. Ένας σημαντικός αριθμός χωρών, στα πλαίσια προσέλκυσης ΑΞΕ, έχει εξουσιοδοτήσει ή δημιουργήσει φορείς που έχουν ως σκοπό την παροχή πληροφοριών και την καθοδήγηση ξένων επιχειρήσεων που θέλουν να επενδύσουν στη χώρα τους (UNCTAD, 2008). Οι φορείς αυτοί διεθνώς αναφέρονται ως Investment Promotion Agencies (IPA), και εποπτεύονται και συντονίζονται από την World Association of Investment Agencies (WAIPA).

2.3 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Αρκετές πολυεθνικές επιχειρήσεις σήμερα, στηρίζονται σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό στις επιχειρηματικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν εκτός των συνόρων, όπου βρίσκεται η έδρα της επιχείρησής τους. Όσον αφορά στην Ευρώπη, η οικονομική ενοποίηση και το κοινό νόμισμα διευκόλυναν ακόμη περισσότερο τη λειτουργία μιας διεθνοποιημένης επιχείρησης. Οι δραστηριότητες όμως των πολυεθνικών επιχειρήσεων είναι κοινά αποδεκτό ότι, συχνά επηρεάζουν την κοινωνική και πολιτική δομή των χωρών όπου δρουν καθώς επίσης και την οικονομική τους ανάπτυξη.

Τα συνολικά οφέλη από τις εισροές ΑΞΕ είναι αναμφισβήτητα. Έχουν θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και στην ανταγωνιστικότητα, στη δημιουργία θέσεων εργασίας καθώς και τη διόγκωση του εμπορίου. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο κυριαρχεί ένα θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο τα κράτη μέλη προσπαθούν να προσελκύσουν και να διαφυλάξουν τις ξένες άμεσες επενδύσεις. Το βασικό αυτό πλαίσιο περιλαμβάνει μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, φορολογικά κίνητρα ή και ευνοϊκές ρυθμίσεις για εκμετάλλευση φυσικών πόρων.

Χαρακτηριστική προσπάθεια της Ευρώπης να προσελκύσει επενδυτές είναι το ψήφισμα της 3ης Ιουλίου 2012. Σύμφωνα λοιπόν με αυτό καλείται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προσδιορίσει τα κύρια πλεονεκτήματα και αδυναμίες της Ε.Ε. ως επενδυτικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα να προτείνει μια ολοκληρωμένη στρατηγική που θα περιλαμβάνει συγκεκριμένες πολιτικές και συστάσεις. Με άλλα λόγια αναδεικνύονται οι επενδύσεις ως βασικό στοιχείο όλων των εμβληματικών πρωτοβουλιών στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020, καθώς και νομοθετικές προτάσεις με στόχο τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος της ΕΕ.

Στόχο για τα επόμενα χρόνια αποτελεί η ανάπτυξη μιας φιλόδοξης, οικολογικά αποδοτικής και βιώσιμης βιομηχανικής στρατηγικής για την ΕΕ, προκειμένου να αναζωογονηθεί το βιομηχανικό δυναμικό σε ολόκληρη την επικράτεια της Ε.Ε. και να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης υψηλής ποιότητας στο εσωτερικό της. Ένα από τα σημαντικότερα συμπεράσματα που πρόέκυψαν από το παραπάνω ψήφισμα είναι ότι η οικονομική, χρηματοπιστωτική και δημοσιονομική κρίση της ΕΕ έχει διευρύνει σημαντικά τις οικονομικές και κοινωνικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών, με αποτέλεσμα την άνιση κατανομή των εισερχόμενων και των εξερχόμενων επενδύσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής

Ένωσης. Επιπρόσθετα, επιδιώκεται η βαθμιαία ανάπτυξη μιας σφαιρικής ευρωπαϊκής πολιτικής διεθνών επενδύσεων, βάσει της νέας αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ε.Ε., λαμβάνοντας υπόψη το μεταβαλλόμενο παγκόσμιο περιβάλλον.

2.3.1 ΑΞΕ & ΕΥΡΩΠΗ

Το όραμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της νομισματικής ένωσης αρχικά στηρίχθηκε στην υπόθεση ότι θα έχει ως φυσικό επακόλουθο την εντατικοποίηση του εμπορίου και ροών ΑΞΕ. Ακόμη, επικράτησε η πεποίθηση ότι όσο περισσότερο τα κράτη μέλη ενέχονταν στις ΑΞΕ και στο εμπόριο, τόσο περισσότερο θα προόδευε ο εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων. Οι παράγοντες αυτοί κρίνεται ότι οδηγούν σε αύξηση, προωθούν την ανάπτυξη και υποκινούν τη διαδικασία συνοχής. Επομένως, είναι ενδιαφέρουσα η αξιολόγηση της ωφέλειας αλλά και του κόστους όπως αυτά προέκυψαν απ' το άνοιγμα των συνόρων και τη Νομισματική Ένωση.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2012), έως και το 2012, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί το μεγαλύτερο προορισμό ΑΞΕ παγκοσμίως. Το φαινόμενο αυτό είναι αποτέλεσμα του μεγέθους της ευρωπαϊκής αγοράς αλλά και του βαθμού οικονομικής ολοκλήρωσης μεταξύ των κρατών - μελών της Ε.Ε.

Η ευρωπαϊκή βάση και σταθερότητα ευνοεί την πραγματοποίηση εμπορικών δραστηριοτήτων και ΑΞΕ. Θεμελιώδη στοιχεία αποτελούν ο σχεδιασμός μίας σταθερής ενιαίας νομισματικής πολιτικής, η δημόσια χρηματοδότηση καθώς και η φιλόδοξη δομημένη πολιτική σε εθνικό επίπεδο, στοιχεία υγιούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος που συντελεί στην προώθηση των ΑΞΕ. Σύμφωνα με τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι η ελεύθερη διακίνηση ατόμων, προϊόντων, υπηρεσιών και κεφαλαίου μπορεί να υλοποιηθεί και να επιφέρει ευέλικτες και δυναμικές οικονομίες (Liebscher, 2007).

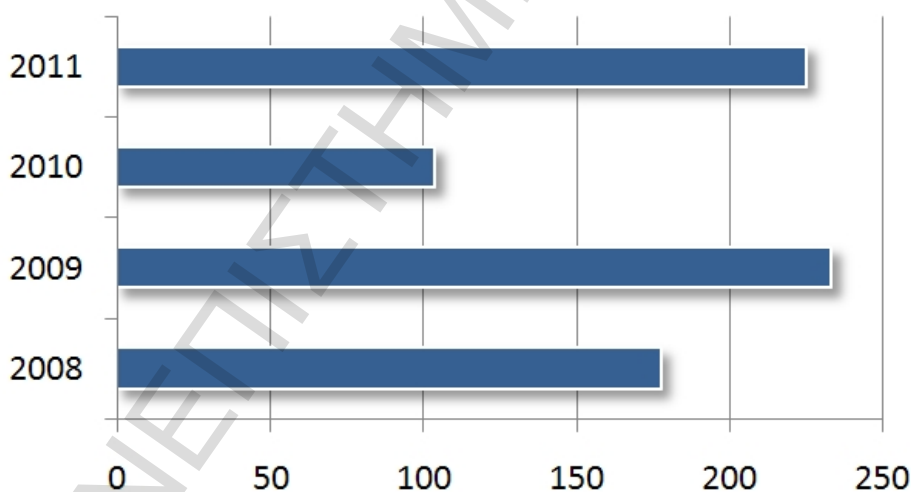
Το κλίμα αβεβαιότητας που καλλιέργησε η κρίση χρέους της Ευρωζώνης προκάλεσε την ανησυχία των ξένων επενδυτών με εμφανείς επιπτώσεις στη ροή Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (FDI) προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης γενικότερα. Παρόλα αυτά, η Ευρώπη, μεταξύ άλλων, διαθέτει διαφοροποιημένο και καλά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό, απaráμιλλη ικανότητα έρευνας και καινοτομίας καθώς και το υψηλότερο ΑΕΠ στον κόσμο, στοιχεία που δύσκολα μπορούν να αγνοήσουν οι επενδυτές. Έτσι, έπειτα από συρρίκνωση κατά 130 δις. το

2010 σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, οι ροές FDI προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ανήλθαν στα 225 δις. το 2011. Όσον αφορά στο 2012, οι άμεσα ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) στην Ευρώπη, παρέμειναν σταθερές επιδεικνύοντας ανθεκτικότητα, παρά τα συνεχιζόμενα οικονομικά προβλήματα στην Ευρωζώνη.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της έκθεσης της Ernst & Young, European Attractiveness Survey, παρά την ύφεση, υπήρχε οριακή μείωση κατά 3% του αριθμού των άμεσων ξένων επενδύσεων από 3.906 το 2011 σε 3.797 το 2012. Ωστόσο, τα επίπεδα των επενδύσεων εξακολουθούν να παραμένουν υψηλότερα από τα προ της κρίσης επίπεδα, ενώ ο αριθμός των θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν αυξήθηκε κατά 8% το 2012 φθάνοντας τις 170.434.

Παρά το γεγονός ότι οι ταχέως αναπτυσσόμενες αγορές (ΤΑΑ) προκαλούν το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών, η Ευρώπη παραμένει ο βασικός προορισμός ΑΞΕ στον κόσμο ως προς την αξία, αν και, σύμφωνα με την Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD), το ευρωπαϊκό μερίδιό των ΑΞΕ διεθνώς μειώθηκε από 28,6% το 2011 σε 22,4% το 2012.

Διάγραμμα 2.1: FDI στην Ευρωπαϊκή Ένωση (δις ευρώ)*

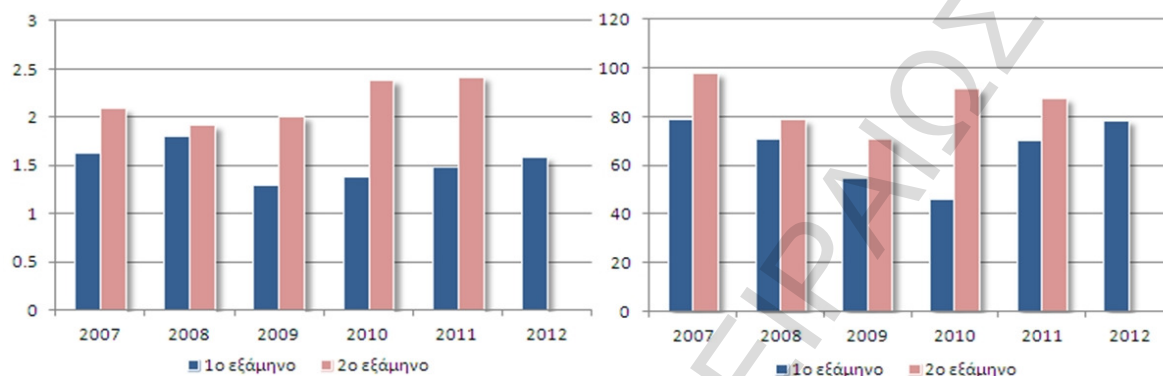
Πηγή: Eurostat

(Δεν περιλαμβάνονται οι ροές που προέρχονται από χώρες εντός της ΕΕ)

Κατά το έτος 2012, ο αριθμός επενδυτικών σχεδίων στο πρώτο εξάμηνο σημείωσε άνοδο κατά 6,3% συγκριτικά με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2011. Το μεγαλύτερο μέρος των επενδυτικών σχεδίων (75%) κατευθύνθηκε σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Εξετάζοντας μεμονωμένα την επίδοση κάθε χώρας, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι στο πρώτο μισό του 2012, η Ισπανία αναδείχτηκε σε τρίτο μεγαλύτερο αποδέκτη ξεπερνώντας ακόμα και τη Γερμανία, ενώ η Γαλλία και το

Ηνωμένο Βασίλειο κατέκτησαν τη δεύτερη και πρώτη θέση αντίστοιχα. Τις υπόλοιπες επενδύσεις προσέλκυσαν χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, έπειτα από την έντονη καθίζηση που είχαν βιώσει από το έτος 2010.

Διάγραμμα 2.2: Αριθμός project FDI και θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν (σε χιλ.)

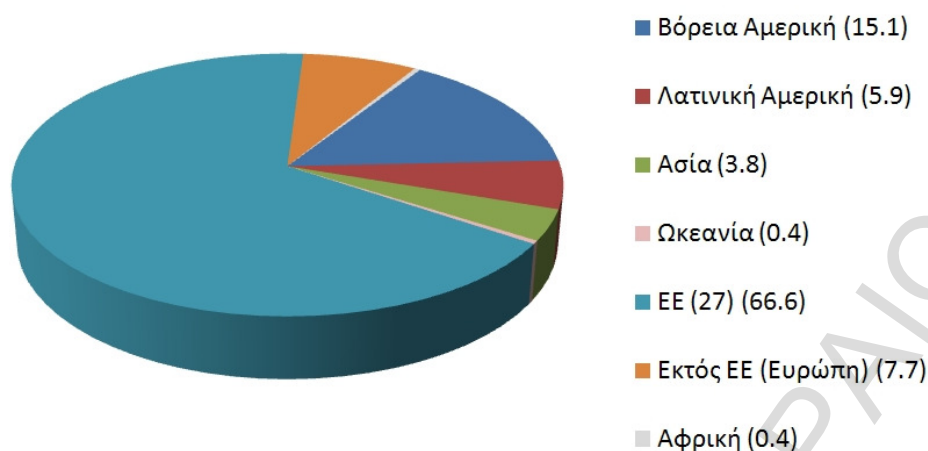
Πηγή: Ernst & Young, European attractiveness survey (2012)

Χαρακτηριστικό είναι ότι παρά το μικρότερο αριθμό επενδυτικών σχεδίων, η πλειοψηφία των νέων θέσεων εργασίας (54%) που οφείλονται στις FDI δημιουργήθηκαν στις χώρες αυτές, ενώ το υπόλοιπο 46% δημιουργήθηκε στη Δυτική Ευρώπη. Η απώλεια θέσεων εργασίας, όμως, λόγω της αναδιάρθρωσης στην περιοχή της Ευρωζώνης υποσκέλισε την παραγωγή νέων εξαιτίας των FDI. Έτσι, η καθαρή απώλεια για το εν λόγω διάστημα ανήλθε στις 48.474, καθώς δημιουργήθηκαν 110.332 νέες θέσεις αλλά χάθηκαν 158.806. Ο κλάδος που επλήγη περισσότερο είναι αυτός της μεταποίησης, καταγράφοντας καθαρή απώλεια 31.917 θέσεων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, για δύο δεκαετίες, αποτέλεσε το μεγαλύτερο αποδέκτη FDI παγκοσμίως. Οι FDI που κατευθύνθηκαν στις χώρες μέλη της Ένωσης το 2010 άθροιζαν σε \$11.8 τρις. Η συντριπτική πλειοψηφία των επενδύσεων προήλθε από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ αν εξαιρεθούν οι ροές που προέρχονται από το εσωτερικό της Ευρώπης, μεγαλύτερος επενδυτής αποδεικνύεται η Βόρεια Αμερική και ακολουθούν οι αναδυόμενες χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Ασίας.

Για το πρώτο εξάμηνο του 2012, σύμφωνα με την Ernst & Young, το 32.5% των επενδύσεων προήλθε από την Ηνωμένες Πολιτείες, και το 12.5% από τη Γερμανία. Σημαντική, τέλος, ήταν και η παρουσία εταιρειών από αναδυόμενες αγορές, καθώς οι BRIC ευθύνονται για το 5.7% των επενδυτικών σχεδίων αλλά και για το 7% της δημιουργίας νέων εργασιακών θέσεων.

Διάγραμμα 2.3: Εισροές FDI ανά περιοχή προέλευσης (%), 2010

Πηγή: Eurostat

∞ Προορισμοί: ΑΞΕ κατά χώρα

Η Μεγάλη Βρετανία, για μια ακόμη φορά διατήρησε την πρώτη θέση ως προς τον αριθμό των ΑΞΕ, με 697 επενδύσεις το 2012, καταγράφοντας αύξηση 3%, αν και η Γερμανία με 624 επενδύσεις και αύξηση 5% βρίσκεται τώρα πιο κοντά από ποτέ. Έχοντας ξεπεράσει τη Μεγάλη Βρετανία, ως προς τον αριθμό των επενδύσεων στον τομέα της μεταποίησης στη διάρκεια του 2011, η Γερμανία πλησιάζει τώρα και στους τομείς των υπηρεσιών. Η Γαλλία (471), η Ισπανία (274) και το Βέλγιο (153) βρίσκονται στην τρίτη, τέταρτη και πέμπτη θέση αντίστοιχα.

Οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης, με τις καλύτερες επιδόσεις το 2012 σε σχέση με το 2011 ήταν η Ισπανία (273), η Ιρλανδία (106), το Βέλγιο (153) και η Φινλανδία (62). Αυτό οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στη μείωση του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, η οποία ενίσχυσε την ανταγωνιστικότητά τους.

Μια δεύτερη ομάδα δυτικοευρωπαϊκών χωρών, μεταξύ των οποίων η Γαλλία (471), η Ολλανδία (161), η Ιταλία (60) και η Ελβετία (61) προσέλκυσαν μικρότερο αριθμό επενδύσεων και δημιούργησαν σχετικά λίγες θέσεις εργασίας. Οι αιτίες της μείωσης των επενδύσεων περιλαμβάνουν την οικονομική στασιμότητα στη Γαλλία και την Ιταλία και το υψηλό κόστος λειτουργίας στην Ολλανδία και την Ελβετία.

Η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (ΚΑΕ) άρχισε να ανακάμπτει ως προορισμός άμεσων ξένων επενδύσεων το 2012, μετά από δύο απογοητευτικές χρονιές. Αν και ο αριθμός των επενδυτικών αποφάσεων μειώθηκε κατά 5% το 2012, η περιοχή εξασφάλισε 26% περισσότερες θέσεις εργασίας. Ως αποτέλεσμα, η ΚΑΕ

εξασφαλίζοντας ανταγωνιστικό κόστος σε συνδυασμό με το πλεονέκτημα της εγγύτητας στις ανεπτυγμένες αγορές, ξεπέρασε τη Δυτική Ευρώπη για να γίνει ο μεγαλύτερος αποδέκτης θέσεων εργασίας από ΑΞΕ στην Ευρώπη - κυρίως λόγω της αύξησης της βιομηχανικής παραγωγής στην περιοχή.

Η Πολωνία, σημείωσε τη μεγαλύτερη αύξηση στην Ευρώπη το 2012 (22%), προσελκύνοντας 148 επενδύσεις, και έγινε ο κορυφαίος προορισμός για τις άμεσες ξένες επενδύσεις στην ΚΑΕ, ξεπερνώντας τη Ρωσία (128). Ισχυρή επίδοση παρουσίασε και η Σερβία προσελκύνοντας 78 επενδύσεις. Αντίθετα, οι επενδύσεις στην Τουρκία και την Τσεχία μειώθηκαν ελαφρά με 95 και 64 επενδύσεις αντίστοιχα.

∞ Ανάλυση ανά τομέα και δραστηριότητα

Οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις και το λογισμικό παρέμειναν οι σημαντικότεροι τομείς των ΑΞΕ στην Ευρώπη, με 699 και 402 επενδύσεις αντίστοιχα. Η Μεγάλη Βρετανία ήταν και πάλι ο κορυφαίος προορισμός για αυτές τις επενδύσεις (28%), με τη Γερμανία να κατέχει τη δεύτερη θέση σε απόσταση και τη Γαλλία και την Ισπανία να ακολουθούν.

Η βιομηχανία αντιπροσωπεύει το 25% των επενδύσεων και το 60% των θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν στην Ευρώπη. Η Ρωσία έγινε ο μεγαλύτερος αποδέκτης θέσεων εργασίας από ΑΞΕ στη βιομηχανία, ακολουθούμενη από τη Μεγάλη Βρετανία, την Τουρκία και τη Σερβία.

Η αυτοκινητοβιομηχανία δημιούργησε την μεγαλύτερη έκπληξη: παρά το γεγονός ότι οι πωλήσεις αυτοκινήτων στην Ευρώπη το 2012 βρίσκονταν στα χαμηλότερα επίπεδα τους για σχεδόν δύο δεκαετίες, ο τομέας αντιπροσωπεύει το 28% των νέων θέσεων εργασίας από ΑΞΕ στην Ευρώπη, με επίκεντρο την κατασκευή εξαρτημάτων. Καθώς η τάση σήμερα στην αυτοκινητοβιομηχανία είναι η σταδιακή μετάβαση από τον πυρήνα της Ευρώπης στην περιφέρεια, οι εταιρείες αναδιοργανώνουν τα περιουσιακά τους στοιχεία για να πετύχουν αυξημένη ανταγωνιστικότητα και να διεισδύσουν στις αναπτυσσόμενες αγορές.

∞ Προέλευση επενδύσεων

Οι ενδό-ευρωπαϊκές επενδύσεις αποτελούν την κύρια πηγή ΑΞΕ στην Ευρώπη. Ωστόσο σε επίπεδο χωρών, οι ΗΠΑ παρέμειναν το 2012 η κύρια πηγή ΑΞΕ προς την Ευρώπη, αντιπροσωπεύοντας το 28% των εισερχομένων επενδύσεων (1.045), κυρίως στις υπηρεσίες προς επιχειρήσεις και τον τομέα του λογισμικού. Η

Μεγάλη Βρετανία συνέχισε να είναι δημοφιλής προορισμός για τις αμερικανικές εταιρείες στην Ευρώπη.

Οι Ευρωπαίοι εξακολουθούν να δείχνουν εμπιστοσύνη προς τους γείτονές τους, καθώς συνεισέφεραν πάνω από το 50% των ευρωπαϊκών εισροών ΑΞΕ. Επτά ευρωπαϊκές χώρες, με επικεφαλής τη Γερμανία (406), τη Μεγάλη Βρετανία (255), τη Γαλλία (198) και την Ελβετία (184) ήταν μεταξύ των 10 κορυφαίων επενδυτών της περιοχής. Συνολικά, οι επενδύσεις από τις ευρωπαϊκές χώρες και τις ΗΠΑ αντιπροσώπευαν πάνω από το 80% των άμεσων ξένων επενδύσεων στην περιοχή. Μόνο 245 επενδύσεις (6,5% του συνόλου) προήλθε από τις χώρες BRIC, μια ανησυχητική μείωση από 266 επενδύσεις το 2011. Η πλειοψηφία των επενδύσεων κατευθύνθηκαν στη Μεγάλη Βρετανία (70) και τη Γερμανία (63). Αντιθέτως οι επενδύσεις από την Ιαπωνία αυξήθηκαν κατά 17% από 150 σε 176.

Ο τομέας των υπηρεσιών στην Ευρώπη είναι ο κύριος τομέας ΑΞΕ. Αυτή η τάση συνεχίζεται και το μερίδιο των κατασκευών μειώνεται. Σε βάθος χρόνου, το μερίδιο του πρωτογενούς τομέα μειώθηκε παγκοσμίως. Οι εξαγορές- συγχωνεύσεις στον τομέα των υπηρεσιών αυξήθηκαν από 30% το 1987 σε 60% σχεδόν το 2005, με έμφαση στον τομέα των τηλεπικοινωνιών απ' το 2000. Οι περισσότερες εξαγορές- συγχωνεύσεις γίνονται στον κλάδο των μεταφορών- αποθήκευσης και επικοινωνιών, στις χρηματοδοτήσεις, σε τραπεζικές υπηρεσίες και σε υπηρεσίες προς επιχειρήσεις. Στον τομέα των πωλήσεων, αυτοί οι τρεις κλάδοι είναι εξίσου σημαντικοί, αλλά ο τομέας των χρηματοδοτήσεων και τραπεζικών υπηρεσιών υπερέχει. (Liebscher et al., 2007)

Τα 10 νέα μέλη αποτελούν το καλύτερο παράδειγμα για το πώς άλλαξε το επιχειρηματικό περιβάλλον στην πορεία της ευρωπαϊκής προοπτικής. Ένα κύμα ΑΞΕ κατέκλυσε αυτές τις χώρες απ' το Μάιο του 2004 και μετά. Το 2005 οι εισροές ΑΞΕ και στις 10 χώρες αυξήθηκε κατά 19%. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία, νέα μέλη της Ε.Ε. απ' τον Ιανουάριο του 2007, αύξησαν την ελκυστικότητά τους για προσέλκυση ΑΞΕ ακόμα περισσότερο, στην πορεία υιοθέτησης νομικών και κανονιστικών διατάξεων στα πλαίσια της Ε.Ε.

Η Ευρώπη φαίνεται να είναι προετοιμασμένη για το περιβάλλον της παγκοσμιοποίησης και μπορεί να ανταποκριθεί στις σύγχρονες προκλήσεις και να επωφεληθεί απ' τα πλεονεκτήματά της. Προκειμένου να γίνει εκμετάλλευση των ανοικτών αγορών πρέπει να ακολουθηθεί η ατζέντα σύγκλισης και συνοχής και να αναπτυχθούν οι προοπτικές μεγέθυνσης και εμβάθυνσης.

Τα ευρωπαϊκά επιτεύγματα έως σήμερα μπορούν να ιδωθούν ως κατευθυντήριες γραμμές των διεθνών απόψεων που εκφράζονται μέσω οργανισμών, όπως WTO (World Trade Organization), IMF (International Monetary Fund) και OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development), περί απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου και περί οικονομικών συνεργασιών. Στη G-7 Σύνοδο Κορυφής στη Σιγκαπούρη το 2006, οι συμμετέχουσες χώρες τόνισαν τη σπουδαιότητα της ανάπτυξης και της απελευθέρωσης του εμπορίου ως σημαντικό παράγοντα για τη βελτίωση της παγκόσμιας ανάπτυξης και τη μείωση της φτώχειας. Μόνο δυναμικές πολιτικές έχουν τη δυναμική να υποστηρίξουν και να διατηρήσουν το ρόλο μίας χώρας μέσα στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης (Liebscher et al., 2007).

Η ΕΕ θεωρείται ακόμα και σήμερα ένας ελκυστικός προορισμός για ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο. Παρά ταύτα, η διεθνής κρίση προκάλεσε σημαντική πτώση στην εισροή ΑΞΕ στην ΕΕ το μερίδιο της οποίας μειώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο περίπου στο μισό σε σχέση με τις αρχές της περασμένης δεκαετίας (από 45% το 2001 σε 23% το 2010) χάνοντας έδαφος έναντι των αναδύομενων οικονομιών. Οι εισροές μειώθηκαν το 2008 στο μισό σε σχέση με το 2007 και συνέχισαν να μειώνονται το 2009 και το 2010 με τις ενδοευρωπαϊκές εισροές να πλήττονται περισσότερο. Η μείωση αυτή των ενδοευρωπαϊκών ΑΞΕ οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην κρίση η οποία αποδυνάμωσε τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις καθώς κατέστησε δυσχερή την πρόσβασή τους σε κεφάλαια. Η κρίση δε φαίνεται να επηρέασε τις εισροές από τις ΗΠΑ που είναι ο βασικότερος επενδυτής εκτός ΕΕ (European Commission, 2012).

Από την ΕΕ οι χώρες της ευρωζώνης φαίνεται να είναι αυτές που επηρεάστηκαν περισσότερο από την κρίση κατά την περίοδο 2007-2011 καθώς η πρώτη παρουσίασε μείωση αποθέματος κατά 3% ενώ η δεύτερη κατά 4,9% (UNCTADstat). Οι λεγόμενες χώρες του πυρήνα φαίνεται να χάνουν σταδιακά την ελκυστικότητά τους ως κέντρα διεθνούς παραγωγής αδυνατώντας να αντιδράσουν έναντι των νέων χωρών της ΕΕ και των αναπτυσσόμενων χωρών εκτός ΕΕ. Παρόλα αυτά σε αντίθεση με την Ελλάδα και τις άλλες χώρες της περιφέρειας, οι χώρες του Κοινοτικού βορά βελτίωσαν την ανταγωνιστική τους θέση μέσω μιας πειθαρχημένης δημοσιονομικής και εισοδηματικής πολιτικής και μέσω βελτίωσης των μη τιμολογιακών ανταγωνιστικών παραγόντων (π.χ. καινοτομία, επιχειρηματικότητα, οικονομικό περιβάλλον) (Κότιος, 2011).

2.3.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί οι ξένες άμεσες επενδύσεις αποτελούν βασικό παράγοντα που συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη. Δημιουργεί θέσεις εργασίας, βελτιστοποιεί την κατανομή των πόρων, επιτρέπει τη μεταφορά της τεχνολογίας και ενισχύει το εμπόριο. Οι ευρωπαϊκές χώρες που κατάφεραν να προσελκύσουν ΑΞΕ επωφελήθηκαν ως προς τον ανταγωνισμό, αναβαθμίστηκε το ανθρώπινο δυναμικό τους, καταγράφηκε εισροή τεχνογνωσίας και μειώθηκαν οι περιφερειακές τους ανισότητες, ενώ οι ΑΞΕ συνέβαλαν στην αύξηση του ΑΕΠ (Σταμπόγλης, 2008). Η Ε.Ε. αποτελεί την πιο ανταγωνιστική παρουσία στον τομέα των ξένων άμεσων επενδύσεων (ΑΞΕ) παγκοσμίως. Ενδεικτικά, μέχρι το 2008 οι εκροές ΑΞΕ ανήλθαν σε 3,3 τρισεκατομμύρια ευρώ ενώ οι εισροές προς την Ε.Ε. ανήλθαν σε 2,4 τρισεκατομμύρια ευρώ.

Οι επενδύσεις αυτές ασφαλιζονται μέσω των διμερών συμβάσεων επενδύσεων, οι οποίες καθιερώνουν τους όρους και τις συνθήκες για επενδύσεις ιδιωτών και επιχειρήσεων από μια χώρα σε άλλη και δημιουργούν ένα νομικά δεσμευτικό επίπεδο προστασίας προκειμένου να δοθεί ώθηση στις επενδυτικές ροές μεταξύ δύο χωρών. Μεταξύ άλλων οι διμερείς συμβάσεις επενδύσεων προσφέρουν δίκαιη, ίση και αμερόληπτη μεταχείριση των επενδυτών, προστασία από την παράνομη απαλλοτρίωση και άμεση προσφυγή στη διεθνή διαιτησία.

Τα κράτη της ΕΕ είναι οι κύριοι χρήστες διμερών συμβάσεων επενδύσεων παγκοσμίως και έχουν συνάψει ήδη συνολικά 1.200 διμερείς συμβάσεις περίπου. Παρατηρούνται λοιπόν σχεδόν 1.200 διμερείς επενδυτικές συμφωνίες των κρατών μελών, πράγμα που θέτει την ΕΕ σε παγκοσμίως ηγετική θέση όσον αφορά τόσο τις εισερχόμενες όσο και τις εξερχόμενες επενδύσεις. Μολονότι οι ροές ΑΞΕ συγκεντρώνονται σήμερα σε μεγάλο βαθμό στις βιομηχανικές χώρες, οι αναδυόμενες οικονομίες αγοράς δραστηριοποιούνται όλο και περισσότερο ως επενδυτές αλλά και ως αποδέκτες επενδύσεων.

Το θέμα των ΑΞΕ έχει ανατεθεί σ' ένα θεσμικό όργανο της Ε.Ε., στο Συμβούλιο Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών (ECOFIN). Στη συνεδρίασή του στις 28-11-06 το Συμβούλιο, αναφερόμενο στην οικονομική μεταρρύθμιση, τόνισε ότι οι ΑΞΕ έχουν καταστεί σημαντικός φορέας προώθησης της οικονομικής παγκοσμιοποίησης και διάδοσης γνώσεων. Το μερίδιο των αναδυόμενων αγορών στις συνολικές ΑΞΕ θα συνεχίσει να αυξάνεται, ενώ θα προσελκύεται μεγαλύτερο μερίδιο

ΑΞΕ βιομηχανικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας σε υπηρεσίες έρευνας και ανάπτυξης, στο βαθμό που οι δεξιότητες του προσωπικού θα συνεχίσουν να προσεγγίζουν τα επίπεδα της ΕΕ.

Η Ευρώπη χρειάζεται να παραμείνει πρωτοπόρος στην καινοτομία απολαμβάνοντας τα κράτη – μέλη τα οφέλη από τη διάδοση γνώσεων που επιφέρουν οι ΑΞΕ. Το Συμβούλιο επιβεβαιώνει τη δέσμευσή του για ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς με περιορισμό των φραγμών αναφορικά με τις εισερχόμενες επενδύσεις. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών είναι υψίστης σημασίας.

Αναφορικά με το ζήτημα της μετανάστευσης, κρίνεται ότι αυτή μπορεί να συμβάλλει στην κάλυψη των αναγκών σε διάφορα επίπεδα δεξιοτήτων. Θεωρείται σκόπιμο να θεσπισθούν συγκεκριμένα μέτρα διευκόλυνσης της κυκλοφορίας των εργαζόμενων στα πλαίσια της Κοινότητας. Μείωση των εμποδίων ως προς την κινητικότητα αναμένεται να ενισχύσει και την ομαλή λειτουργία της ΟΝΕ. Στα πλαίσια αυτά η Επιτροπή κλήθηκε να υποβάλλει σχετική έκθεση στο Συμβούλιο ECOFIN για τους οικονομικούς παράγοντες μετανάστευσης εργαζόμενων με υψηλή εξειδίκευση (Σταμπόγλης, 2008).

2.3.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) – European Bank of Reconstruction and Development (EBRD) είναι μια γιγαντιαία πολυεθνική επενδυτική τράπεζα με μετοχικό κεφάλαιο που έχει συγκεντρωθεί από 60 χώρες και δύο διεθνείς οργανισμούς και πραγματοποιεί επενδύσεις μόνο σε ιδιωτικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις χώρες της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στη Ρωσία και στις χώρες της Κεντρικής Ασίας.

Το ζήτημα των ΑΞΕ είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ΕΤΑΑ (EBRD) αφού ο εν λόγω φορέας υποστηρίζει τις θετικές επιπτώσεις των ΑΞΕ σε όλες τις μορφές και χρησιμοποιεί τα εργαλεία των επενδύσεων για προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας και για την ανάπτυξη των ανοιχτών οικονομιών της ενιαίας αγοράς. Οι ΑΞΕ θεωρούνται σημαντικός τρόπος προώθησης της μετάβασης των οικονομιών.

Αποτελεί δε το μεγαλύτερο χρηματοδότη και επενδυτή της Ανατολικής

Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και κάθε χρόνο, διαθέτει γύρω στα 4 δις ευρώ σε νέες χρηματοδοτήσεις. Κατά το 2005 οι συνολικές επενδύσεις της ανήλθαν σε 4,3 δις. ευρώ ενώ το 2006 τα στοιχεία ήταν γύρω στα 5 δις ευρώ με το 80% να επενδύεται σε πελάτες ιδιωτικού τομέα. Σωρευτικά στην περίοδο 2001 - 2005 συμμετείχε σε 1.301 επενδυτικά προγράμματα με τις συνολικές χρηματοδοτήσεις της να ξεπερνούν τα 30 δις. ευρώ, ενώ παράλληλα συνέβαλε στην κινητοποίηση πρόσθετων κεφαλαίων ύψους 64 δις. ευρώ. Επιπλέον, η ΕΤΑΑ (EBRD) έχει υποκινήσει πελάτες της οι οποίοι αποτελούν νέα μέλη της Ε.Ε. να αυτοχρηματοδοτούνται και να αποσπώνται σταδιακά από τη βοήθειά της, γεγονός που θεωρείται απ' την ίδια την τράπεζα μεγάλη επιτυχία (Liebscher et al., 2007).

2.3.4 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΟΕ & ΟΟΣΑ

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) - World Trade Organization (WTO), αποτελεί το μοναδικό διεθνή οργανισμό που ασχολείται με τους κανόνες που διέπουν το εμπόριο μεταξύ των χωρών. Περιλαμβάνει μια σειρά από Συμφωνίες, αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων της μεγάλης πλειοψηφίας των χωρών της παγκόσμιας κοινότητας και έχουν επικυρωθεί από τα εθνικά κοινοβούλια. Σκοπός του οργανισμού είναι η διευκόλυνση τόσο των παραγωγών αγαθών και υπηρεσιών, όσο και εξαγωγέων και εισαγωγέων.

Ο Π.Ο.Ε. αναδεικνύεται ως ο πιο ενδεδειγμένος οργανισμός για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων με κείμενα πολυμερών συμφωνιών με την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή προς το συμφέρον της Κοινότητας, στον οποίο υπάγονται ορισμένα θέματα που συνδέονται με τις ΑΞΕ άμεσα ή έμμεσα.

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) - Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) είναι ένας διεθνής οργανισμός εκείνων των αναπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Ο οργανισμός παρέχει το περιβάλλον όπου οι κυβερνήσεις μπορούν να συγκρίνουν εφαρμογές πολιτικής, να βρουν απαντήσεις στα κοινά προβλήματα, να προσδιορίσουν τις καλές πρακτικές και να συντονίσουν τις εσωτερικές και διεθνείς πολιτικές. Επιπρόσθετα, ο ΟΟΣΑ μελετά τη σκοπιμότητα και το περιεχόμενο ενός πολυμερούς καθεστώτος για τις επενδύσεις. Η Επιτροπή και τα κράτη-μέλη συμμετέχουν ενεργά στις εργασίες. Οι χώρες του ΟΟΣΑ διαθέτουν σχετικά

φιλελεύθερους επενδυτικούς κανόνες, αλλά το αντίθετο ισχύει σε χώρες-μη μέλη, μερικές από τις οποίες πάντως πρόσφατα άρχισαν να απελευθερώνουν μονομερώς το επενδυτικό τους καθεστώς.

Έχει κεφαλαιώδη σημασία για την Ε.Ε. να διασφαλίσει μόνιμη παρουσία μέσω ΑΞΕ στις νέες ταχέως αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ασίας, Λατινικής Αμερικής, Ανατολικής Ευρώπης και Αφρικής. Η υπαγωγή αυτών των χωρών σε σύστημα πολυμερών επενδυτικών κανόνων είναι ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος διασφάλισης ότι οι επιχειρήσεις θα είναι σε θέση να συμμετέχουν στον ανταγωνισμό με ίσους όρους. Οι ΑΞΕ είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που θα πρέπει να διεξαχθεί με πολυμερή συμμετοχή ώστε να επιτευχθεί πλατιά αποδοχή των κανόνων που θα προκύψουν. Έτσι, η προσέγγιση του ΟΟΣΑ θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την πιθανή μεταγενέστερη συμμετοχή χωρών -μη μελών- στη συμφωνία που θα επιτευχθεί.

Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ, συνήθως έχουν εμπειρία πραγματοποίησης ΑΞΕ, λόγω της δραστηριοποίησής τους μέσα στην Κοινότητα. Βρίσκονται επομένως σε ευνοϊκό σημείο εκκίνησης και η Ε.Κ. διαθέτει τα μέσα γνωστοποίησης επενδυτικών ευκαιριών για τη στήριξη δραστηριοτήτων στο εξωτερικό, όπως BC-Net, Ευρωπαϊκά Κέντρα Πληροφόρησης για τις Επιχειρήσεις, προγράμματα BRE, PHARE, TACIS, JOPP, MED-Invest, AL-Invest και EC-IP (Σταμπόγλης, 2008)

2.3.5 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ

Με το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7^{ης} Ιουλίου 2010 δόθηκε το έναυσμα προς μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή πολιτική διεθνών επενδύσεων. Από τη μία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με ένα έγγραφο πολιτικής το οποίο διερευνά τους τρόπους με τους οποίους η καλύτερη επενδυτική πολιτική μπορεί να συμβάλει στην έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, προβάλλει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί η νέα αρμοδιότητα της Ε.Ε. στις ξένες άμεσες επενδύσεις με στόχο την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και του εμπορίου έχοντας ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Από την άλλη, ένα σχέδιο κανονισμού για τη θέσπιση μεταβατικών ρυθμίσεων στο πλαίσιο διμερών επενδυτικών συμφωνιών μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών καθορίζει τις μεταβατικές ρυθμίσεις που προσφέρουν εγγυήσεις στις υπάρχουσες ή

εκκρεμείς διμερείς συμβάσεις επενδύσεων που έχουν συναφθεί μεταξύ της Ε.Ε. και χωρών εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τη συνθήκη της Λισαβόνας, προωθείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο μια πολιτική επενδύσεων που θα προσφέρει στην Ε.Ε. μια ισχυρή διαπραγματευτική θέση με στόχο την προστασία των επενδύσεων για το σύνολο των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα, η Συνθήκη της Λισαβόνας επεκτείνει τις αποκλειστικές αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της εμπορικής πολιτικής περιλαμβάνοντας τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Κατά τη σύνοδο του Συμβουλίου στις 13 Μαΐου 2011, οι Υπουργοί Εμπορίου συζήτησαν μια πρόταση που αποσκοπεί στην εξασφάλιση ομαλής μετάβασης μέχρις ότου εγκαθιδρυθεί το νέο σύστημα των διμερών επενδυτικών συμφωνιών για ολόκληρη την Ε.Ε.

Στόχος του σχεδίου κανονισμού είναι να εξασφαλισθεί ασφάλεια δικαίου μέχρις ότου οι ισχύουσες διμερείς επενδυτικές συμφωνίες (BIT) μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών αντικατασταθούν από τις μελλοντικές διμερείς επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ. Τα κράτη μέλη θέλουν να εξακολουθήσουν να προσελκύουν επενδυτές από τρίτες χώρες προς την Ευρώπη και να βεβαιωθούν, παράλληλα, ότι προστατεύονται επαρκώς οι ευρωπαϊκές επενδύσεις σε τρίτες χώρες.

Η Επιτροπή προσφέρει ασφάλεια δικαίου για ξένους επενδυτές και για επενδυτές της Ε.Ε., χωρίς να αποδυναμώνεται η ικανότητα της Ε.Ε. να διαπραγματεύεται νέες επενδυτικές συμβάσεις σε επίπεδο Ε.Ε. Η πρόταση της Επιτροπής προβλέπει ότι όλες οι ισχύουσες διμερείς συμφωνίες παραμένουν σε ισχύ και ορίζει τους όρους κάτω από τους οποίους τα κράτη μέλη εξουσιοδοτούνται να τροποποιούν τις υπάρχουσες συμφωνίες ή να συνάπτουν νέες. Προτείνει επίσης μεθόδους για ενδεχόμενη αναθεώρηση ή ανάκληση της έγκρισης για τέτοιες συμφωνίες, σε ορισμένες περιπτώσεις.

Η εναρμόνιση της φορολογικής βάσης δεν αποτελεί το μοναδικό εργαλείο για τη μεγέθυνση, την απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα στην Ευρώπη και την πολιτική της διατήρησης του κοινωνικού μοντέλου, βασισμένη σε υψηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας και δημόσιων αγαθών. Στα πλαίσια της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισαβόνας, σκοπός είναι η Ευρώπη να αποτελέσει ένα ελκυστικό μέρος για επενδύσεις, προωθώντας τη γνώση και την καινοτομία.

Συγκεκριμένα, η φορολογική πολιτική μπορεί να συνεισφέρει στην αύξηση της αποδοτικότητας των οικονομιών, με μία καλύτερη κατανομή των συντελεστών παραγωγής και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων καθώς και στην προώθηση

της γνώσης και της καινοτομίας. Στο άμεσο φορολογικό περιβάλλον, η Ε.Ε. απέχει αρκετά απ' το χαρακτηρισμό ως ενιαία αγορά για τις επιχειρήσεις. Η άρση των φορολογικών εμποδίων θα επέτρεπε στις επιχειρήσεις να κάνουν καλύτερες οικονομικές επιλογές.

Ωστόσο, η Ε.Ε. έχει να αντιμετωπίσει τουλάχιστον 27 διαφορετικά φορολογικά συστήματα, με διαφορετική λογιστική αντιμετώπιση και επομένως, οι στρατηγικές επιλογές των επιχειρήσεων επηρεάζονται από σημαντικά φορολογικά εμπόδια, που, σε ορισμένες περιπτώσεις, οδηγούν τις επιχειρήσεις να επενδύουν ή να λειτουργούν σε εθνική βάση και όχι σαν μέλη της Ε.Ε.

Η ανάγκη ενιαίας φορολογικής βάσης στην Ε.Ε. οδηγεί την πολιτική της σ' αυτήν την προοπτική. Πάντως, οι προτάσεις αυτές, δεν αφορούν εναρμονισμένους φορολογικούς συντελεστές, οι οποίοι έχουν μικρή επίδραση στις επιλογές των επιχειρήσεων και που, όπως φαίνεται και από μελέτες, θα μπορούσαν να επηρεάσουν μόνο το 3% των επενδυτικών ροών. Επομένως, η ενιαία φορολογική βάση επιδιώκεται χωρίς τη θέσπιση ενιαίων φορολογικών συντελεστών. Η εναρμόνιση αυτή ωστόσο, δεν είναι πάντα θεμιτή, αν και είναι αναγκαίος ο συντονισμός των φορολογικών συστημάτων των κρατών – μελών, για παράδειγμα προκειμένου να καταργηθεί η διπλή φορολογία επιχειρήσεων ή οι φορολογικές διακρίσεις. Επομένως, σκοπός είναι τα φορολογικά συστήματα να είναι σύμφωνα με τη Συνθήκη αλλά επίσης και μεταξύ τους (Liebscher et al., 2007).

Γενικότερα, αναφορικά με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, το Δεκέμβριο του 2010 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε ότι θα πρέπει να τροποποιηθεί προκειμένου να θεσπιστεί μόνιμος μηχανισμός από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης, ο οποίος θα διασφαλίζει τη χρηματοοικονομική σταθερότητα του συνόλου της ευρωζώνης στο πλαίσιο του νέου Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (Κότιος, 2011). Ο εν λόγω μηχανισμός θα αντικαταστήσει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (EFSM) και θα προβλέπει την εφαρμογή μηχανισμών για την αναδιάρθρωση του χρέους υπερχρεωμένων χωρών με τη βοήθεια Ρητρών Συλλογικής Δράσης (Collective Action Clauses).

2.4 ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

Στο σημείο αυτό αξίζει να εξετάσουμε εμπειρικά δεδομένα από τις πολιτικές ορισμένων χαρακτηριστικών χωρών των οποίων οι επίσημοι φορείς προσέλκυσης επενδύσεων είναι συνδεδεμένοι με τη WAIPA. Τυπικό παράδειγμα της σημασίας που μπορούν να αποκτήσουν οι ΑΞΕ για μία χώρα είναι η Ιρλανδία, η οποία κατάφερε τα τελευταία χρόνια να εξελιχθεί σημαντικά και να ενταχθεί ανάμεσα στις πρωτοπόρες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά σε οικονομικούς αλλά και κοινωνικούς δείκτες. Η Ιρλανδία μετεξελίχθηκε πρόσφατα στη μεγαλύτερη οικονομία εντάσεως ΑΞΕ στην Ευρώπη.

Στην περίπτωση της Ιρλανδίας, η ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Οικογένεια και η επιθετική της βιομηχανική πολιτική αποτέλεσε σταθμό στην εξέλιξη των ΑΞΕ. Το υπόδειγμα ανάπτυξης της Ιρλανδίας στηρίχθηκε στη δραστική μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων και των ιδιωτών, όπως επίσης και στην ελαχιστοποίηση του μεγέθους του δημόσιου τομέα, στοιχεία που συνδυάστηκαν με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η παροχή σημαντικών κινήτρων για επένδυση αλλά και οι σημαντικές φορολογικές απαλλαγές προσέλκυσαν ένα μεγάλο αριθμό πολυεθνικών εταιρειών. Η προσέλκυση ενός σημαντικού όγκου επενδύσεων συνέβαλε με τη σειρά της στην περαιτέρω ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής της ιρλανδικής οικονομίας.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του Ιρλανδικού Υποδείγματος ήταν:

- Η εξαιρετικά χαμηλή φορολογική επιβάρυνση ιδιαίτερα των επιχειρήσεων αλλά και των ιδιωτών, που έγινε δυνατή λόγω της ραγδαίας μείωσης των πληρωμών του δημόσιου τομέα για συντάξεις και άλλες παροχές.
- Η συνεχώς βελτιούμενη ανταγωνιστικότητα των κλάδων της οικονομίας με την εφαρμογή μιας εισοδηματικής πολιτικής που προσδιορίζει αυξήσεις μισθών που δεν υπερβαίνουν την αύξηση της παραγωγικότητας. Η διαθεσιμότητα του αναγκαίου εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού.

Τα παραπάνω επέτρεψαν στην ιρλανδική οικονομία να αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια σε καθεστώς μακροοικονομικής σταθερότητας, με χαμηλό χρέος γενικής κυβέρνησης στο 27,6% του ΑΕΠ, με πλεονάσματα στο ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης στο 1% του ΑΕΠ, με τεράστια πλεονάσματα στο εξωτερικό εμπορικό ισοζύγιο στο 17,2% του ΑΕΠ καθώς και με ελάχιστο έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών στο 1,9% του ΑΕΠ το 2005 (Alpha Bank, 2006).

Η Ιρλανδική κυβέρνηση ίδρυσε την IDA (Industrial Development Agency) με κύριο στόχο της την αναζήτηση διεθνών επενδυτικών κεφαλαίων για την επίτευξη επιχειρηματικών συνεργασιών. Οι μέχρι τώρα επιδόσεις του φορέα αυτού θεωρούνται πολύ ικανοποιητικές αφού άνω των 1000 ξένων εταιρειών έχουν ξεκινήσει επιχειρηματική δραστηριότητα στα πλαίσια της Ιρλανδικής επικράτειας (Barrios et al, 2002).

Τα σημαντικότερα από τα κίνητρα που παρέχει η IDA είναι φορολογικά:

- ⇒ κανένας περιορισμός στη δυνατότητα ελεύθερου επαναπατρισμού των κερδών και παράλληλα 10% φόρος επιχειρήσεων έως τα τέλη του 2010, την ίδια στιγμή που ο μέσος ευρωπαϊκός φόρος επιχειρήσεων ανέρχεται κοντά στο 35%,
- ⇒ φόρος εισοδήματος στα επίπεδα του 10%. είτε με τη μορφή επιδοτήσεων που μπορεί να αφορούν:
 - ♦ το κεφάλαιο της επένδυσης. Η επιδότηση μπορεί να φτάσει μέχρι το 45% της αξίας της επένδυσης,
 - ♦ τον αριθμό των απασχολούμενων εργαζομένων. Επιδοτείται κάθε νέα θέση εργασίας τόσο για τη δημιουργία της όσο και για τη διατήρησή της στο μέλλον,
 - ♦ την πραγματοποίηση έρευνας. Εδώ η επιδότηση μπορεί να καλύψει έως και το 50% των συνολικών δαπανών της επιχείρησης,
 - ♦ τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Μετά από την υπογραφή συμφωνίας των δύο μερών καλύπτεται το σύνολο των εξόδων που απευθύνονται στην κατάρτιση του εργατικού δυναμικού.

Πέρα από τα προαναφερθέντα, ορισμένα από τα βασικά πλεονεκτήματα της Ιρλανδίας ως προς την προσέλκυση ΑΞΕ ήταν επίσης η αγγλική γλώσσα, το νομοθετικό περιβάλλον καθώς και ο μακροχρόνιος προσανατολισμός για εισροές ΑΞΕ. Ως άλλος έμμεσος παράγοντας που είχε καταστήσει την Ιρλανδία προορισμό ΑΞΕ αναφέρονται και τα αντικίνητρα που ίσχυσαν κατά τη δεκαετία του 1990 σε άλλες μεγάλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.

Ισχυροί κλάδοι στην Ιρλανδία θεωρούνται αυτοί της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών, της φαρμακοβιομηχανίας, του ιατρικού εξοπλισμού και των διεθνών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Στον τομέα της τεχνολογίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών οι επιχειρήσεις συμπεριλαμβάνουν την IBM, την Intel, τη Hewlett Packard, την Apple, την Microsoft, κλπ. Στον τομέα των φαρμακοβιομηχανιών, περιλαμβάνονται από τις ισχυρότερες εταιρίες σε παγκόσμιο επίπεδο όπως π.χ. Glaxo, Johnson & Johnson και Pfizer.

Η τάση που παρατηρήθηκε απ' το 2004 της έντασης των εκροών ΑΞΕ εκ μέρους της Ιρλανδίας είναι ένα φαινόμενο που μελετήθηκε αρκετά και οι μελέτες στο μεγάλο τους μέρος έδειχναν τις επιπτώσεις ως θετικές στα ισοζύγια. Για παράδειγμα αναφέρονταν αύξηση της παραγωγικής απασχόλησης και της εξειδικευμένης εργασίας. Φυσικά, οι πολυεθνικές ζυγίζουν την εξοικονόμηση κόστους απ' τις εκροές ΑΞΕ έναντι του εγχώριου κόστους, αποζητώντας τη μεγαλύτερη αποδοτικότητα και αύξηση της παραγωγής, λαμβάνοντας υπόψη ότι η εγχώρια παραγωγή και η παραγωγή στο εξωτερικό μέσω ΑΞΕ είναι συμπληρωματικές και όχι υποκατάστατο η μία της άλλης. Στην περίπτωση της Ιρλανδίας, παρόλο που οι εκροές ΑΞΕ κυρίως γίνονταν σε αναπτυσσόμενες χώρες, δεν αντικαθιστούσαν τυπικά τις αντίστοιχες ιρλανδικές εξαγωγές (Liebscher et al., 2007). Σημειώνεται ότι η χώρα έχει το 3ο μεγαλύτερο εμπορικό πλεόνασμα στην Ευρωζώνη.

Στην περίπτωση της Ιρλανδίας η εμπειρική μελέτη δείχνει ότι ένας κατάλληλα οργανωμένος και «ισχυρός» φορέας προσέλκυσης ΑΞΕ με το ενδεδειγμένο μείγμα πολιτικής κινήτρων και επιδοτήσεων κατάφερε να αξιοποιήσει το διεθνές οικονομικό περιβάλλον και να εστιάσει σε σύγχρονες μορφές και τομείς επένδυσης, επιτυγχάνοντας αυτό που με δύο λέξεις περιγράφουμε ως «Ιρλανδικό θαύμα» (European Union Foreign Direct Investment Yearbook, 2006).

Καθώς η Ιρλανδία αντιμετωπίζει τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις με ολοκληρωτικό τρόπο και έχει αφιερώσει όλες της τις δυνάμεις σε αυτό το σκοπό έχει μεγάλες επιτυχίες σε αυτό τον τομέα και κατ' επέκταση και στην οικονομία της.

Τα σημαντικά αποτελέσματα όμως που επέφερε επί σειρά ετών είχαν και αναπόφευκτο κόστος. Στην παρούσα οικονομική συγκυρία, η Ιρλανδία αντιμετωπίζει υψηλά δημόσια ελλείμματα και χρέη που εκτινάσσουν στα ύψη το κόστος δανεισμού τους στις διεθνείς αγορές. Η Ιρλανδία είναι αντιμέτωπη πλέον με την κατάρρευση της αγοράς ακινήτων και έχει κρατικά εγγυηθεί όλα τα χρέη που έχει αναλάβει το τραπεζικό της σύστημα, που ισοδυναμούν με 11 φορές το μέγεθος της οικονομίας της (Καλλωνιάτης, 2009).

Η Ιρλανδία αξιοποιώντας τα ευρωπαϊκά κεφάλαια ήταν η δεύτερη πλουσιότερη χώρα σε όρους κατά κεφαλή προϊόντος. Το περίφημο Ιρλανδικό Μοντέλο ήταν για χρόνια παράδειγμα προς μίμηση, τόσο αλλού όσο και στη χώρα μας. Η χώρα αυτή πλήττεται σήμερα περισσότερο απ' όλους στην Ε.Ε. απ' την παγκόσμια ύφεση. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας της και η μεγάλη συμμετοχή των εξαγωγών στο ΑΕΠ την καθιστούν ευάλωτη στη διεθνή κρίση.

Μια ακόμη περίπτωση είναι αυτή της Πορτογαλίας, όπου ο οργανισμός που δραστηριοποιείται ενεργά για την προσέλκυση ξένων επενδυτικών κεφαλαίων διαθέτει οικονομική και διοικητική αυτονομία και ανήκει στην κατηγορία των «ισχυρών» φορέων. Φέρει την ευθύνη σχεδόν για το σύνολο των διαδικασιών αδειοδότησης και επιδότησης και ενισχύεται από ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο για τις ΑΞΕ που χαρακτηρίζεται από την απλούστευση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και από μια σειρά φορολογικών και άλλων κινήτρων (Barrios et al, 2002). Μεταξύ αυτών αναφέρονται χαρακτηριστικά:

- τα κέρδη μιας ξένης εταιρείας από την πώληση παγίων στοιχείων του ενεργητικού τα οποία επανεπενδύονται απαλλάσσονται από το φόρο επιχειρήσεων,
- ξένες επενδύσεις που ξεπερνούν τα 35 εκατ. δολάρια απαλλάσσονται από ορισμένους φόρους όπως φόροι τοπικής κυβέρνησης, ταχυδρομικά τέλη κ.α.
- παροχή κινήτρων για δημιουργία, βελτίωση και επέκταση επιχειρήσεων σε περιοχές της Πορτογαλίας με χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης, προκειμένου να επιτυγχάνεται ισόρροπη ανάπτυξη σε όλη την επικράτεια της χώρας,
- παροχή κινήτρων για την υποστήριξη μικρών επενδύσεων κατά κύριο λόγο στους τομείς της μεταποίησης και των ορυχείων. Το ποσό της επιδότησης είναι δυνατό να ανέλθει έως και το 25% της συνολικής επένδυσης,
- παροχή κινήτρων για τη σωστή χρήση της ενέργειας προκειμένου να εξασφαλίζεται εξοικονόμησή της,
- παροχή κινήτρων για την υποστήριξη της τεχνολογίας στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής. Η επιδότηση μπορεί να καλύψει έως και το 60% της συνολικής επένδυσης,
- παροχή κινήτρων για την τόνωση της τουριστικής και περιφερειακής ανάπτυξης της Πορτογαλίας. Αναλόγως του ύψους αλλά και της τοποθεσίας της επένδυσης η επιδότηση βρίσκεται μεταξύ του 10% και 40% της συνολικής αξίας της,
- παροχή κινήτρων για υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού της επιχείρησης. Καλύπτεται έως και το 100% της οργάνωσης των προγραμμάτων αυτών.

Στην Πορτογαλία το μερίδιο των κεφαλαιακών εισροών στο σύνολο της Κοινότητας ήταν ιδιαίτερα υψηλό στη δεκαετία του 1980, στο 1,62%, φτάνοντας στην περίοδο 1986-1991 το 2,01%. Σαφές είναι ότι στην Πορτογαλία, οι εισροές κεφαλαίων αυξήθηκαν σημαντικά αμέσως μετά την ένταξή της στην Κοινότητα. Για

την Πορτογαλία η αύξηση των εισροών κεφαλαίου μεταξύ 1984-1990 ήταν της τάξης του 1241%. Οι εισροές κεφαλαίων αποτελούν έναν απ' τους κυριότερους παράγοντες στους οποίους οφείλονται οι υψηλοί δείκτες ανάπτυξης της εν λόγω οικονομίας τα τελευταία χρόνια. Κατά την περίοδο 2001-2004, τα ποσοστά εισροών μειώνονται και διαμορφώνονται σε 1,19%. Το 2007 οι εισροές ΑΞΕ παρουσίασαν πτωτική τάση στην Πορτογαλία (5.632 εκ. δολ., περίπου 50% πτώση απ' το 2006).

Από την άλλη, η Ισπανία ανήκει στις χώρες με «ανίσχυρους» φορείς προσέλκυσης ΑΞΕ αφού ο αρμόδιος οργανισμός δεν ασκεί καμία επίδραση στις σχετιζόμενες κυβερνητικές υπηρεσίες. Οι αποφάσεις περί των επενδυτικών σχεδίων είναι υπόθεση των αρμόδιων υπουργείων ενώ τα επενδυτικά κίνητρα απευθύνονται τόσο στις ξένες όσο και στις εγχώριες επενδύσεις (Barrios et al, 2002).

Τα κίνητρα αυτά κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- Γενικά κίνητρα που αφορούν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και απευθύνονται σε επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν ανέργους, νέους ή και μεγαλύτερης ηλικίας για την απόκτηση πρακτικής επαγγελματικής εμπειρίας. Επιδοτήσεις δίνονται επίσης για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για συγκεκριμένες ηλικιακές κατηγορίες ανέργων.
- Επενδυτικά κίνητρα σε συγκεκριμένους τομείς της εγχώριας οικονομίας όπως είναι τα ναυπηγεία, ο τομέας της κλωστοϋφαντουργίας, η γεωργία, η έρευνα, η πληροφορική. Το ποσοστό επιδότησης μπορεί να κυμανθεί σε ένα μεγάλο εύρος, από το 20% έως και το 75% της συνολικής επένδυσης. Επίσης προβλέπονται και φορολογικές διευκολύνσεις όπως για παράδειγμα απαλλαγή δασμών από εισαγωγή μηχανημάτων και απαλλαγή από την καταβολή δημοτικών φόρων που είναι σχετικοί με την ίδρυση επιχειρήσεων.
- Κίνητρα για την επίτευξη περιφερειακής ανάπτυξης, με καταβολή των επιδοτήσεων σε περιοχές που μαστίζονται από υψηλά ποσοστά ανεργίας αλλά και σε περιοχές χαμηλών επιπέδων ανάπτυξης προκειμένου να μειωθεί η εξάρτησή τους από το κέντρο.

Στην Ισπανία, το μερίδιο των κεφαλαιακών εισροών στο σύνολο της Κοινότητας ήταν 13,5% στη δεκαετία του 1970 και 13,61% κατά την εξαετία 1986-1991. Καθίσταται σαφές ότι όπως και στην Πορτογαλία έτσι και στην Ισπανία, οι εισροές κεφαλαίων αυξήθηκαν σημαντικά αμέσως μετά την ένταξή τους στην Κοινότητα. Για την Ισπανία η αύξηση των εισροών κεφαλαίου μεταξύ 1984-1990 ήταν της τάξης του 689%. Οι εισροές κεφαλαίων αποτελούν έναν απ' τους

κυριότερους παράγοντες στους οποίους οφείλονται οι υψηλοί δείκτες ανάπτυξης των οικονομιών των δύο αυτών χωρών τα τελευταία χρόνια. Κατά την περίοδο 2001-2004, τα ποσοστά εισροών μειώνονται και διαμορφώνονται σε 9,23% στην Ισπανία.

Η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ισπανία αθροιστικά, εμφανίζουν πτωτική τάση εισροών από τη δεκαετία του 90 και μετά. Η Ιρλανδία μόνο είχε αυξητικές τάσεις (Λιαργκόβας, 2007).

Επίσης, το 2007 ισπανική πολυεθνική εξαγόρασε επιχείρηση ηλεκτρισμού της Αγγλίας και το 2006 είχε εξαγορασθεί από άλλη ισπανική εταιρία αεροπορική επιχείρηση, επίσης αγγλική. Στον τομέα των βιομηχανιών υποδομής, η Ισπανία ήταν μεταξύ των πιο σημαντικών πηγών κεφαλαίων, μαζί με τη Γαλλία και τις Η.Π.Α., με την Ισπανία να έχει επενδύσει σε 10 έργα αντίστοιχων πολυεθνικών της και να ηγείται στα έργα οδοποιίας και στις τηλεπικοινωνίες. Αξιόλογες στρατηγικές επενδύσεις υποδομής έγιναν απ' την Ισπανία τόσο στη Λατινική Αμερική όσο και στην Αφρική.

Η Ισπανία είναι μεταξύ των πρώτων χωρών παγκοσμίως σε εκροές ΑΞΕ για το 2007, όπως και στις επενδύσεις σε βιομηχανίες υποδομής και στην πέμπτη θέση μεταξύ των χωρών που επένδυσαν στις Η.Π.Α. Ακόμη, η Ισπανία βρίσκεται μεταξύ των top-10 χωρών υποδοχής εισροών ΑΞΕ για το 2006-2007. Οι εισροές ΑΞΕ στην Ισπανία έφτασαν τα 53 δις δολάρια, ποσό ρεκόρ για το 2007, που οφείλονται κυρίως σε μεγάλες διασυνοριακές εξαγορές, όπως αυτή της ισπανικής εταιρίας ηλεκτρισμού Endesa (33 δις δολάρια), που συζητήθηκε έντονα (Unctad, 2008).

Στην ίδια κατηγορία με την Ισπανία ανήκει και το Ηνωμένο Βασίλειο όπου ουσιαστικά δεν γίνεται διάκριση στην αντιμετώπιση μεταξύ εγχώριων και ξένων επενδύσεων. Τα κέρδη εξάγονται χωρίς κανένα περιορισμό και χωρίς εμπόδια στην κίνηση κεφαλαίων. Ο αρμόδιος κρατικός φορέας -UK Trade & Investment Organization- έχει επιτύχει τουλάχιστον 40.000 ξένες επενδύσεις. Ο φορέας αυτός παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου ο επενδυτής να κάνει την καλύτερη επιλογή όσον αφορά στην τοποθεσία της επένδυσης που σχετίζεται με το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό, την απόσταση από τις πρώτες ύλες και το δίκτυο των πελατών καθώς και πληροφορίες για τα διαθέσιμα προγράμματα με τα οικονομικά κίνητρα ανάλογα με το είδος της επένδυσης και το επίπεδο (τοπικό, εθνικό, περιφερειακό) πραγματοποίησής της (European Union Foreign Direct Investment Yearbook, 2006).

Τέλος, η Γαλλία και η Γερμανία αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών στις οποίες οι φορείς προσέλκυσης ασκούν ουσιαστικά συντονιστικό ρόλο όσον αφορά στη διαδικασία της αδειοδότησης χωρίς καμία επιπλέον εξουσία στην κατεύθυνση επηρεασμού των άλλων σχετιζόμενων κυβερνητικών υπηρεσιών (European Union Foreign Direct Investment Yearbook, 2006).

Στην περίπτωση της Γερμανίας, ο αρμόδιος κρατικός φορέας που παρέχει δωρεάν υποστήριξη σε όσους ενδιαφέρονται να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα εντός της Γερμανικής επικράτειας είναι γνωστός ως «Invest in Germany». Ο φορέας αυτός ασχολείται κατά κύριο λόγο με την προβολή της Γερμανίας ως του πλέον κατάλληλου τόπου για την πραγματοποίηση επένδυσης, με την ανάλυση της εγχώριας αγοράς, με την παροχή ενημέρωσης και βοήθειας για την επιλογή της κατάλληλης τοποθεσίας επένδυσης σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς. Οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια στη Γερμανία κατάφεραν να προσελκύσουν ξένα επενδυτικά κεφάλαια αλλάζοντας τη στασιμότητα που χαρακτήριζε τη Γερμανική οικονομία στον τομέα αυτό. Η πιο σημαντική αλλαγή ήταν η μείωση της φορολογίας των κερδών των επιχειρήσεων στα επίπεδα του 25%, τόσο για τα αδιανέμητα όσο και για τα διανεμόμενα κέρδη (Wolff, 2006).

Κύριο μέλημα των Γερμανικών αρχών τα χρόνια που ακολούθησαν μετά την πτώση του τείχους και την επανένωση της Γερμανίας ήταν η προσέλκυση ξένων κεφαλαίων στις περιοχές της πρώην Ανατολικής Γερμανίας για την ιδιωτικοποίηση των τοπικών κρατικών επιχειρήσεων.

Οι Γερμανικές αρχές μετά τη Γερμανική ενοποίηση αντιμετωπίζουν με τους ίδιους όρους εγχώριες και ξένες επενδύσεις και παρέχουν και στις δύο τα ίδια κίνητρα μεταξύ των οποίων μπορούμε να διακρίνουμε φορολογικά και οικονομικά κίνητρα περιφερειακής ανάπτυξης. Ειδικότερα, παρέχονται ειδικές φορολογικές απαλλαγές για την αγορά πάγιων περιουσιακών στοιχείων, τον εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων, την παραγωγή κινητών επιχειρησιακών στοιχείων. Οι απαλλαγές αυτές παίρνουν τη μορφή επιδομάτων και μπορούν να καλύψουν μέχρι και το 50% της πραγματοποιηθείσας δαπάνης. Επίσης, προβλέπεται μείωση του φόρου πώλησης κεφαλαιουχικών αγαθών όπως απαλλαγή καταβολής φόρου καθαρής περιουσίας και τοπικών φόρων εμπορικών κεφαλαίων.

Συγκεκριμένα στην πρώην Ανατολική Γερμανία, οι ατομικές εταιρείες καθώς και οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις περιορισμένης ευθύνης απολαμβάνουν μειωμένους δημοτικούς φόρους εμπορικών κερδών. Επίσης όσοι ξένοι επενδυτές, οι ίδιοι ή η εταιρεία που διαθέτουν υπόκεινται στο εγχώριο φορολογικό καθεστώς έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν επιδοτήσεις σε ποσοστό 5-8% της συνολικής δαπάνης για την αγορά νέων κεφαλαιουχικών αγαθών.

Τα οικονομικά κίνητρα περιφερειακής ανάπτυξης που δόθηκαν κατά κύριο στην πρώην Ανατολική Γερμανία απέβλεπαν στη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος προκειμένου να εισρεύσει ζεστό χρήμα στην περιοχή για την τόνωση της βιομηχανίας, του εμπορίου καθώς και τη δημιουργία έργων υποδομής. Τα κίνητρα αφορούσαν κάλυψη έως 23% των δαπανών για κάθε νέα επενδυτική ιδέα, έως 20% για την επέκταση μιας ήδη λειτουργούσας επιχείρησης και έως 15% για τη μετατροπή ή εκσυγχρονισμό μιας επιχείρησης (Wolff, 2006).

Αναφορικά με το γαλλικό κρατικό φορέα “Invest in France Agency”, αυτός δημιουργήθηκε από την ανάγκη προσέλκυσης νέων ξένων επενδυτικών κεφαλαίων τα οποία συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής και δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες απασχόλησης. Ο φορέας δραστηριοποιείται στην κατεύθυνση ενδυνάμωσης της γαλλικής περιφέρειας και στη διασφάλιση ισότητας ευκαιριών για όλες τις περιοχές της γαλλικής επικράτειας. Ο ρόλος του είναι καθαρά συντονιστικός αφού πέρα από την προώθηση και ανάδειξη της θετικής εικόνας της Γαλλίας στο εξωτερικό για την πραγματοποίηση μιας ασφαλούς και επικερδούς επένδυσης συμβάλλει στο να δημιουργηθεί μια αμφίδρομη σχέση μεταξύ των ενδιαφερόμενων επενδυτών και των τοπικών αρχών ή των άλλων σχετιζόμενων κυβερνητικών υπηρεσιών. Και στην περίπτωση της Γαλλίας ο περιορισμένος ρόλος του συγκεκριμένου φορέα είναι πιθανό να μην επιφέρει τα επιθυμητά οικονομικά αποτελέσματα για την εγχώρια οικονομία (European Union Foreign Direct Investment Yearbook, 2006).

Όπως γίνεται αντιληπτό σε όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες, όπως π.χ. η Μεγάλη Βρετανία, η Γερμανία, η Γαλλία, παρότι θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως χώρες επενδυτές, εντούτοις επιδιώκεται σθεναρά η προσέλκυση παραγωγικών άμεσων ξένων επενδύσεων. Παράλληλα, σε όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες λειτουργούν κρατικοί οργανισμοί, υπηρεσίες και φορείς που καλούνται να υποστηρίξουν την εισροή παραγωγικών ξένων κεφαλαίων στη χώρα.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ II

Acemoglu, D., S. Johnson and J. Robinson, (2005), Institutions as the fundamental cause of long-run growth, in P. Aghion and S. Durlauf (eds.), *Handbook of Economic Growth*, (Amsterdam: North-Holland)

Barrell, R. and Pain, N. (1997a), “Foreign Direct Investment, Technological Change and Economic Growth Within Europe”, *The Economic Journal*, 107, pp. 1770-1786.

Barrell, R. & Pain, N. (1997b), “The Growth of Foreign Direct Investment in Europe”, *National Institute Economic Review*, 160, pp. 63-75

Barrios S. et al (2002), Efficiency Spillovers from foreign Direct Investment in the EU Periphery: A comparative study of Greece, Ireland and Spain , *FEDEA discussion paper*

Barrios S. et al., (2002), Foreign Direct Investment and Productivity Spillovers: Evidence from the Spanish experience, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 138 (3), pp. 459-481

Bengoa, M., Sanchez-Robles, B., (2003), Foreign direct investment, economic freedom and growth: new evidence from Latin America. *European Journal of Political Economy*, 19(3), pp. 529–45

Bevan, A.A. & Estrin, S., (2004), “The Determinants of Foreign Direct Investment into European Transition Economies”, *Journal of Comparative Economics*, 32, pp. 775-787

Bevan, A.A. & Estrin, S., (2000) ,The Determinants of Foreign Direct Investment in Transition Economies, *CEPR Discussion Paper 2638*, Centre for Economic Policy Research, London.

Brainard L. S. and Riker D. A., (1997), ‘Are U.S. Multinationals Exporting U.S. Jobs?’ NBER Working Paper, No. 5958

Campos N.F. & Kinoshita Y. (2003), “Why Does FDI Go Where it Goes? New Evidence from the Transitional Economies”, *CEPR Discussion Papers*, 3984

De Mello, L.R., (1997), “Foreign Direct Investment in Developing Countries and Growth: A Selective Survey”, *The Journal of Development Studies*, 34 (1), pp. 1-34

Dunning H.J., (1997), The European Internal Market Programme and Inbound Foreign Investment, *Journal of Common Market Studies*

European Commission, (2006-2012), European Union Foreign Direct Investment Yearbook 2006-2012, Eurostat

European Commission, (2012), “*The Annual European Competitiveness Report 2012*,” chapter 4, “FDI flows and EU industrial competitiveness”

Globerman & Shapiro, (2002), Global Foreign Direct Investment Flows: The Role of Governance Infrastructure, *World Development*, Volume 30, Number 11, November, pp. 1899-1919 (21)

Hassett, K., Hubbard, R., G., (2001), "Tax policy and business investment," *Handbook of public economics*, 3, pp. 1293-1343

Hines, R. D., (1988), "Financial Accounting: In Communicating Reality, We Construct Reality", *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 13, No. 3, 1988

IMF, (2003) *World Economic Outlook* (Washington, DC: IMF), Chapter III

James, S., (2009), "*Incentives and Investments: Evidence and Policy Implications*", Investment Climate Advisory Services of the World Bank Group

Κότιος Α., (2011), Η Ελλάδα, η ONE και η Κρίση, *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, 17(1), σελ. 1-20

Kumar N., (2001), «Infrastructure Availability, Foreign Direct Investment Inflows and their Export – orientation: a Cross – Country Exploration», *Research and Information System for Developing Countries*

Λιαργκόβας Π., (2007), *Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα*, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 91-94, 195-199, 204, 150-160

Liebscher, K., Christl J., Mooslechner, P., Ritzberger-Gruenwald, D., (2007), '*Foreign Direct Investment in Europe - A Changing Landscape*', USA, Ed. El. Publishing Ltd., σελ. 4-6, 9, 12-17, 22-25, 39-42, 175-176, 247-255

Μπαμπανάσης Σ., (2004), *Νέα Διεθνής Οικονομία*, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση

Μπιτζένης, Α., (2009), «Παγκοσμιοποίηση, Πολυεθνικές, Επενδύσεις & Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση στο Νέο Παγκόσμιο Οικονομικό Σύστημα», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development), (1996), *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, 3rd Edition, Paris

OECD (Organization for Economic Co-operation and Development), (2000a), "*The OECD Guidelines for Multinational Enterprises, Revision 2000*", Paris

Οικ. Δελτίο Alpha Bank, (2006), *Ευελιξία αγορών και ανταγωνιστικότητα. Το Σκανδιναβικό και Ιρλανδικό υπόδειγμα και η Ελληνική πραγματικότητα*, Τεύχος 98, σελ. 18 -19, 25-27

Παλάσκας Θ., Πεγλιβάνος Λ., Στοφόρος Χ., (2004), *Η Ελλάδα στη Διεθνή Αγορά Επενδύσεων*, Εκδόσεις IOBE

Σαλαβόπουλος Γ., (2006), Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας, *Χρήμα Μηνιαίο Οικονομικό & Επενδυτικό Περιοδικό*, Τ. 320

Σταμπόγλης, Δ., (2010), 'Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα. Μία σχέση αγάπης - μίσους', 2^η έκδοση, Εκδ. Economia publishing

Σταμπόγλης, Δ., (2008), 'Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα. Μία σχέση αγάπης - μίσους', Εκδ. Κέρκυρα, σελ. 88-92, 101-105

United Nations Conference on Trade & Development, UNCTAD, (2012), *World Investment Report 2012: Towards a New Generation of Investment Policies*

United Nations Conference on Trade & Development, UNCTAD, (2008), "World Investment Prospects Survey 2008 – 2010", New York and Geneva, σελ. 72-74, 77, 100-104, 117

Wolff G., (2006), «Foreign Direct Investment in the enlarged EU: do taxes matter and to what extent?», Deutsche Bundesbank

Χαζάκης, Κ., (2000), 'Εγχειρίδιο Ξένων Επενδύσεων στις Βαλκανικές Χώρες – Οι περιπτώσεις της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας', Θεσσαλονίκη, Εκδ. Ζήτη, σελ. 144-145, 148-150, 160-161

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΑΞΕ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ένα από τα βασικότερα και μακρόχρονα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας παραμένει αυτό του χαμηλού επιπέδου ξένων άμεσων επενδύσεων. Παρά τη ραγδαία επέκταση των πολυεθνικών εταιρειών, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Ελλάδα δεν συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των χωρών που προσελκύουν ξένες επενδύσεις, αφού κατέχει την τελευταία θέση μεταξύ των χωρών-μελών της Ε.Ε. Τόσο θεωρητικά όσο και σε πολιτικό επίπεδο το συγκεκριμένο ζήτημα αντιμετωπίζεται κυρίως αποσπασματικά και μεμονωμένα. Ποικίλες θεωρίες επιχειρούν να εντοπίσουν και να ερμηνεύσουν τα αίτια του προβλήματος καθώς και τους προσδιοριστικούς παράγοντες προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων.

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση έχει επηρεάσει τη ροή ΑΞΕ παγκοσμίως εξαιτίας κυρίως των κινδύνων που ανακύπτουν από την εκτεταμένη έκθεση των αναπτυσσόμενων χωρών στις κλυδωνιζόμενες οικονομίες των αναπτυσσόμενων. Πολλοί θεωρούν ότι τα περισσότερα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η Ελλάδα οφείλονται εν μέρει και στην αδυναμία όλων των μεταπολεμικών κυβερνήσεων να θεσπίσουν μέτρα προσέλκυσης των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΑΞΕ). Παρατηρούμε ότι άλλες ευρωπαϊκές χώρες, που θέσπισαν έγκαιρα μέτρα προσέλκυσης των ΑΞΕ, στους τομείς της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας έχουν αποκομίσει σημαντικά οφέλη.

Παρά τις προσπάθειες όμως για πάνω από πενήντα ολόκληρα χρόνια είτε με την ψήφιση νόμων και την έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων, είτε με τη δημιουργία αρμόδιων φορέων και οργανισμών, οι επιθυμητές ξένες επενδύσεις δε φαίνεται να έρχονται και η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας δε βελτιώνεται με το ρυθμό θα έπρεπε. Η Ελλάδα έχει προσελκύσει ένα σχετικά μικρό ποσό των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αντίληψη που έχει δημιουργηθεί στους ξένους επενδυτές είναι πολύ δύσκολο να αντιστραφεί, αφού σε καμία άλλη χώρα-μέλος της Ε.Ε. δεν παρατηρούνταν επί δεκαετίες, τόσο εκτενής γραφειοκρατία, τόσο πολύπλοκες διαδικασίες υποδοχής ξένων κεφαλαίων και τόση εχθρότητα κατά του ξένου κεφαλαίου (Σταμπόγλης, 2010).

3.1 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, η Ελλάδα έκανε αρκετά σημαντική προσπάθεια για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Κατά την εν λόγω περίοδο η παρατηρούμενη κινητικότητα των κεφαλαίων στην Ευρώπη, αλλά και διεθνώς ήταν πολύ έντονη. Παρά τη ραγδαία επέκταση των πολυεθνικών εταιρειών την ίδια περίοδο η χώρα μας δεν κατάφερε να συμπεριληφθεί μεταξύ των χωρών που προσελκύουν σημαντικό αριθμό ξένων επενδύσεων, διατηρώντας την τελευταία θέση μεταξύ των χωρών-μελών της Ε.Ε.

Παρά την υστέρηση που εμφανίζει συγκριτικά η χώρα, παρατηρείται, συνολικά, ένας πλήθος θεσμικών παρεμβάσεων καθώς και παραχώρηση διαφόρων κινήτρων για την προσέλκυση του ξένου κεφαλαίου, με διάφορες μορφές. Επίσης, όπως σε όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες έτσι και στη χώρα μας λειτουργούν ειδικοί κρατικοί οργανισμοί και υπηρεσίες που καλούνται να υποστηρίξουν την εισροή παραγωγικών ξένων κεφαλαίων στη χώρα. Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματα όλων αυτών των παρεμβάσεων δεν ήταν τα αναμενόμενα.

Αναφορικά με την Ελλάδα, ενώ από το 1950 έγιναν πολλές προσπάθειες για προσέλκυση ΑΞΕ, αυτές δεν είχαν πάντα τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Γενικά οι μεγαλύτερες αυξήσεις εισροών και εκροών ΑΞΕ στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκαν κατά τη δεκαετία του 70 και του 90. Τα τελευταία χρόνια οι περισσότερες εισροές και εκροές προέρχονται από τα υπόλοιπα κράτη – μέλη της ΕΕ ενώ πολλές εισροές ΑΞΕ πραγματοποιούνται στις χώρες των Βαλκανίων (Παλάσκας, Πεχλιβάνος, Στοφόρος, 2004).

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες όμως το παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον έχει αλλάξει, αφού νέοι παίκτες (π.χ χώρες των κορυφαίων αναδυόμενων αγορών - BRICS) συμμετέχουν δυναμικά στο διεθνή καταμερισμό έργων. Έτσι, η προσέλκυση των ΑΞΕ έχει απασχολήσει, και θα συνεχίσει να απασχολεί όλες τις ανεπτυγμένες και υπό ανάπτυξη οικονομίες υπό διαφορετικούς όμως όρους και προϋποθέσεις ανταγωνισμού προσέλκυσης μεταξύ των χωρών (European Competitiveness Report, 2012).

Η Ελλάδα, παρά τις όποιες προσπάθειες, από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, για προσέλκυση ΑΞΕ παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα, όπως θα δούμε στη συνέχεια της παρούσας μελέτης.

3.1.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Δεδομένης της σημαντικότητας των ξένων άμεσων επενδύσεων όπως αυτή έχει αναλυθεί νωρίτερα κρίνεται απαραίτητη η θέσπιση ειδικών κινήτρων για ξένους επενδυτές, που έχουν ως στόχο να επηρεάσουν τη διαδικασία διαμόρφωσης της επενδυτικής τους απόφασης υπέρ της αναπτυσσόμενης χώρας που προσφέρει τα κίνητρα. Τα ειδικά αυτά πλέγματα κινήτρων θα πρέπει να αντιμετωπίζονται και να αξιολογούνται ως επιμέρους τμήματα, με μεγαλύτερη ή μικρότερη σχετική σπουδαιότητα ανάλογα με τις περιπτώσεις, μιας γενικότερης αναπτυξιακής πολιτικής που η χώρα εφαρμόζει.

Όσον αφορά στη χώρα μας, η ελληνική πολιτεία μεταπολεμικά οδηγήθηκε στη θέσπιση αλληπάλληλων επενδυτικών νόμων οι οποίοι δεν φαίνεται να επέφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα (Σαλαβόπουλος, 2006). Ανά τακτά χρονικά διαστήματα, θεσμοθετούνται αναπτυξιακοί νόμοι προκειμένου να παράγουν κίνητρα ΑΞΕ επενδύσεων με, κύριο, στόχο την οικονομική ανάπτυξη και την περιφερειακή σύγκλιση. Ακολουθεί η διαχρονική παρουσίαση των εν λόγω νομοθετικών προσπαθειών.

Η πρώτη θεσμοθετημένη προσπάθεια στην Ελλάδα για την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων χρονολογείται στις αρχές του 1950 με το ΝΔ 2687/53 “περί επενδύσεως και προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού”. Ακολούθως θεσπίστηκαν ο νόμος 4171/61 “περί λήψεως γενικών μέτρων για την υποβοήθηση της αναπτύξεως της οικονομίας της χώρας” και ο νόμος 4458/65 “περί βιομηχανικών παροχών”, οι αναγκαστικοί νόμοι 89/67 και 378/68 “περί εγκαταστάσεως εν Ελλάδι αλλοδαπών εμποροβιομηχανικών εταιρειών”, ο νόμος 1312/72 για την ενίσχυση της περιφερειακής αναπτύξεως, το ΝΔ 1377/73 και το ΝΔ 1378/73 που αφορούσε στη θέσπιση μέτρων ενισχύσεως της τουριστικής αναπτύξεως.

Κατά τις πρώτες αυτές προσπάθειες παρά το γεγονός ότι δόθηκε η δυνατότητα φορολογικών απαλλαγών και εξασφαλίστηκε ο πλήρης σχεδόν επαναπατρισμός των κερδών δεν σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στον τομέα των επενδύσεων μέχρι και τη δεκαετία του '60. Η θέσπιση των κινήτρων του Ν.Δ. 2686/53 δεν φαίνεται να απέδωσε αμέσως τα αναμενόμενα αποτελέσματα, δεδομένου ότι μέχρι και το '62 η μέση ετήσια εισροή ξένων κεφαλαίων δεν ξεπέρασε τα 5,4 εκατ. δολάρια. Επίσης στην πρώτη αυτή περίοδο η εισροή ξένων κεφαλαίων πήρε κυρίως μορφή δανειοδότησης εγχώριων επιχειρήσεων. Κατά τα επόμενα όμως έτη

πραγματοποιούνται στην Ελλάδα μεγάλης κλίμακας επενδύσεις ξένων κεφαλαίων.

Τα μέτρα τα οποία προωθούν υπέρ των ξένων επενδύσεων οι νόμοι που αναφέρθηκαν παραπάνω, κατατάσσονται σε δύο βασικές κατηγορίες οι οποίες αναφέρονται ως εξής:

1. Τα μέτρα αυτά που έχουν ως βασικό σκοπό να περιορίσουν τα προβληματικά σημεία που συνδέονται με μια νέα επένδυση σε ξένη χώρα και παράλληλα να δημιουργήσουν ένα σταθερό περιβάλλον, ανάλογο με εκείνο των βιομηχανικά αναπτυγμένων χωρών.
2. Τα μέτρα εκείνα που δημιουργούν ορισμένα πλεονεκτήματα, τα οποία το ξένο κεφάλαιο δε θα απολάμβανε στον τόπο προέλευσης και που δεν προσφέρονται συνήθως στις ελληνικές επιχειρήσεις.

Κατά τη δεκαετία του '80 ακολούθησαν επίσης σημαντικές αναθεωρήσεις του θεσμικού πλαισίου για τις ξένες επενδύσεις, στο πλαίσιο της σταδιακής απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων από και προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο. Συγκεκριμένα, η ελληνική πολιτεία θέσπισε τον αναπτυξιακό νόμο 1262/82, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον νόμο 1892/90 και μετέπειτα από τον νόμο 2601/98 που ίσχυε μέχρι πρόσφατα μέχρι την αντικατάστασή του από τον επενδυτικό νόμο 3299/04. Η πλήρης απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων μεταξύ της Ελλάδας και άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης υλοποιήθηκε ουσιαστικά από το δεύτερο εξάμηνο του '94 με την υιοθέτηση της σχετικής κοινοτικής οδηγίας (Παλάσκας, Πεχλιβάνος, Στοφόρος, 2004).

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η παγκόσμια οικονομία τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, ιστορικά, διανύει μια νέα φάση, οι περισσότερες χώρες προσπαθώντας να συμμετέχουν ενεργά στις εξελίξεις προχωρούν στη θέσπιση νέων πιο σύγχρονων επενδυτικών νόμων στα πλαίσια του ευρύτερου οικονομικού και νομικού τους περιβάλλοντος. Μια τέτοια προσπάθεια από τη χώρα μας αποτελεί η ψήφιση των πιο πρόσφατων αναπτυξιακών νόμων. Ως κεντρικοί στόχοι των νόμων αυτών θεωρούνται: η ενδυνάμωση της ισόρροπης ανάπτυξης, η αύξηση της απασχόλησης, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Μια σχετική διαφοροποίηση παρουσιάζεται στο Ν. 3908/2011 δεδομένου ότι στους στόχους της εφαρμογής συμπεριλαμβάνεται η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας με τη διαμόρφωση προϋποθέσεων ενίσχυσης των επενδύσεων, με τα οποία βελτιώνεται η επιχειρηματικότητα, η τεχνολογική ανάπτυξη, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και η περιφερειακή συνοχή.

Ο Αναπτυξιακός Νόμος 3299/2004 θεωρείται σημαντική τομή γιατί συμβάλλει στη δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού κλίματος, στην ενίσχυση της απασχόλησης, στην προώθηση της τεχνολογίας και της καινοτομίας καθώς και στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης μέσω της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων για μεγάλα έργα.

Ο εν λόγω επενδυτικός νόμος παρέχει ειδικά κίνητρα σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και προσαυξάνει τις επιχορηγήσεις ή και τις επιδοτήσεις για ειδικές γεωγραφικές περιοχές, χωρίζοντας την επικράτεια σε περιφέρειες και συμπεριλαμβάνει σχεδόν όλους τους τομείς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Περιλαμβάνει φορολογικές απαλλαγές, επιχορηγήσεις, επιδοτήσεις χρηματοδοτικών μισθώσεων και επιδοτήσεις του κόστους της δημιουργούμενης από το επενδυτικό σχέδιο απασχόλησης. Για νέες επενδύσεις προβλέπονται επιδοτήσεις για την δημιουργία επιχειρήσεων σε βιομηχανικές περιοχές αυξημένες κατά 5%- με ένα επιπρόσθετο 5% για το κόστος πρόσληψης νέου προσωπικού.

Τέλος, ο παραπάνω νόμος στοχεύει στην ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης, ενθαρρύνει τις επενδύσεις στους τομείς της έρευνας και τεχνολογίας ενώ παράλληλα παρέχονται ισχυρά επενδυτικά κίνητρα στον τομέα τουρισμού και εμπορίου.

Με το νόμο Ν.3894/2010, «*Επιτάχυνση και Διαφάνεια Υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων*» (γνωστός και ως *Fast Track*), επιχειρείται η δημιουργία ενός σταθερού και διαφανούς επενδυτικού πλαισίου κανόνων, διαδικασιών και διοικητικών δομών για την υλοποίηση μεγάλων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στα πλαίσια της επενδυτικής κοινότητας. Επίσης, αποτελεί μια προσπάθεια παράκαμψης της γραφειοκρατίας και της πολυπλοκότητας του νομικού πλαισίου που μέχρι σήμερα αποθαρρύνουν τους επενδυτές και καθυστερούν σημαντικά την υλοποίηση των μεγάλων έργων.

Ο συγκεκριμένος νόμος στοχεύει στην προώθηση επενδυτικών σχεδίων, τα οποία δημιουργούν μακροχρόνια θετικά αποτελέσματα ευρέως φάσματος και σημαντικής εντάσεως στην οικονομία της χώρας. Το αποτέλεσμα θα είναι η δημιουργία σύγχρονων υποδομών, δικτύων και τελικά υπηρεσιών για τους πολίτες, καθώς και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και η δημιουργία θέσεων εργασίας. Ακόμη, προσδοκείται η παραγωγή καινοτόμων προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και προστιθέμενης αξίας καθώς και η δημιουργία επιχειρήσεων φιλικών προς το περιβάλλον με έντονο αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.

Επιπρόσθετα, ο πιο πρόσφατος νόμος Ν.4146/2013, «*Διαμόρφωση Φιλικού Αναπτυξιακού Περιβάλλοντος για τις Στρατηγικές και Ιδιωτικές Επενδύσεις*», του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ενισχύει και διευρύνει το Νόμο των Στρατηγικών Επενδύσεων, απλοποιώντας αρκετά την αδειοδοτική διαδικασία. Μέσω του παραπάνω νόμου απλοποιείται η φάση αδειοδότησης για τις στρατηγικές επενδύσεις, καθιστώντας τη διαδικασία πιο εύκολη, πιο ομαλή και πιο ελκυστική. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ταχεία αδειοδότηση Στρατηγικών Επενδύσεων είναι ήδη σε ισχύ και λειτουργία και ότι η νέα, η ισχύουσα νομοθεσία αποτελεί τροποποίηση και διεύρυνση της ήδη υπάρχουσας, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς.

Στο καθεστώς Γενικής Επιχειρηματικότητας του Επενδυτικού Νόμου 4146/2013, ο οποίος τροποποιεί τους αναπτυξιακούς νόμους 3299/2004 και 3908/2011, ενισχύονται επενδυτικά σχέδια νέων και υφιστάμενων επιχειρήσεων με τα κίνητρα της φορολογικής απαλλαγής, της επιχορήγησης και της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης που μπορούν να παρέχονται μεμονωμένα ή συνδυαστικά.

Τα βασικότερα στοιχεία του νέου νόμου - Ν.4146/2013 - περί Στρατηγικών Επενδύσεων είναι τα ακόλουθα:

- Η Γενική Γραμματεία Στρατηγικών και Ιδιωτικών Επενδύσεων αναλαμβάνει όλες τις αδειοδοτικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης συγκεκριμένων αδειών εσωτερικά. Το σύστημα αδειοδότησης επενδυτικών σχεδίων διευκολύνεται, μέσω της σύστασης Γενικής Διεύθυνσης Στρατηγικών Επενδύσεων.
- Διευρύνεται το πλαίσιο των Στρατηγικών Επενδύσεων καθώς παρέχεται η δυνατότητα υπαγωγής στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο των Στρατηγικών Επενδύσεων και επιχειρήσεων που ήδη λειτουργούν, η διατήρηση των οποίων θεωρείται κρίσιμη. Για παράδειγμα, επιχειρήσεις που λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα, μπορούν να υποβάλουν αίτηση για ένταξη στη διαδικασία, εφόσον το επιχειρηματικό τους σχέδιο εξασφαλίζει τουλάχιστον 600 θέσεις εργασίας.
- Ενισχύεται ο ρόλος της Διυπουργικής Επιτροπής Στρατηγικών Επενδύσεων (Δ.Ε.Σ.Ε.)
- Η «Επενδύστε στην Ελλάδα ΑΕ» (Invest in Greece) εισηγείται στη Δ.Ε.Σ.Ε. την υποβολή επενδύσεων που πιθανόν να μην πληρούν κάποια από τα κριτήρια που ενδεικτικά έχουν τεθεί από την εν λόγω επιτροπή, πλην όμως κρίνεται ότι θα επιφέρουν σημαντικά αποτελέσματα για το σύνολο της οικονομίας της χώρας
- Παρέχονται φορολογικά κίνητρα, όπως η διασφάλιση ενός σταθερού φορολογικού

πλαίσιου, η παροχή φοροαπαλλαγών, και η έκπτωση ύψους 10% των παραβόλων που είναι απαραίτητα σε κάποιες άδειες.

- Η κατάργηση της εγγυητικής επιστολής.
- Πραγματοποιείται Έκδοση Άδειας Εγκατάστασης και Άδειας Λειτουργίας, από τον Υπουργό Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, εντός ενός μηνός.

Σε περίπτωση που κάποια άδεια δεν εκδίδεται εντός των απαιτούμενων χρονικών ορίων, ο Υπουργός Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων εξουσιοδοτείται να την εκδώσει εντός ενός μηνός.

- Οι επενδυτές τρίτων κρατών διευκολύνονται ως προς την παραμονή τους στην Ελλάδα με την παροχή διευρυσμένων χρονικών ορίων παραμονής για τους εκπροσώπους των επενδυτικών φορέων και των συνεργατών τους.

Παράλληλα, παρέχεται δυνατότητα χορήγησης αδειών διαμονής σε πολίτες τρίτων χωρών και σε μέλη οικογενειών τους, που προβαίνουν σε αγορά ακίνητης περιουσίας στην Ελλάδα, η αξία της οποίας υπερβαίνει τις 250.000 Ευρώ

- Για πρώτη φορά δημιουργείται κεντρική χαρτογράφηση των αδειοδοτικών διαδικασιών.
- Τέλος, γίνεται αναφορά στα Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΣΧΑΣΕ). Ο Νόμος 4146/2013 εισάγει επίσης τον θεσμό των Ειδικών Σχεδίων Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων, που διέπουν τις Στρατηγικές Επενδύσεις επί ιδιωτικών ακινήτων αναφορικά με την έκδοση προεδρικών διαταγμάτων για το χωροταξικό προορισμό, την επενδυτική ταυτότητα ακινήτων, τη χωροθέτηση και την Παραχώρηση Αιγιαλού και Παραλίας και για τα οποία προβλέπεται αναλογική εφαρμογή των ΕΣΧΑΔΑ, του ν. 3986/2011, περί δημοσίων Ακινήτων. Χρήση των σχετικών πλαισίων μπορεί να γίνεται κατόπιν αιτήματος του επενδυτή.

Έχουν πραγματοποιηθεί διάφορες προσπάθειες για την ενίσχυση και προώθηση των ξένων άμεσων επενδύσεων σε βάθος χρόνου. Δεν τίθενται προς αμφισβήτηση οι αγνές προθέσεις και προσπάθειες των εκάστοτε πολιτικών ηγεσιών για την προώθηση ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος και τη θεσμοθέτηση επενδυτικών κινήτρων αλλά και την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των αναπτυξιακών νόμων των τελευταίων ετών σε σύγκριση με τους παλαιότερους, ωστόσο μέχρι σήμερα δεν έχουν υπάρξει εντυπωσιακά αποτελέσματα ως αποτέλεσμα αυτών των νόμων.

Καθίσταται σαφές λοιπόν ότι το ζήτημα της προσέλκυσης επενδύσεων δεν εξαρτάται μόνο από το θεσμικό πλαίσιο αλλά αποτελεί συνάρτηση πολλών παραγόντων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών, οι οποίες υιοθέτησαν επιτυχημένα προγράμματα προσέλκυσης επενδύσεων είναι αυτά του Βελγίου, του Λουξεμβούργου, της Σουηδίας, της Ολλανδίας και της Ιρλανδίας.

3.1.2 ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ακόμη και οι πιο ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες παρότι θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν καθαρά ως χώρες επενδυτές, έχουν ως βασικό στόχο την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων γεγονός που αναδεικνύει τη σημαντικότητα του θέματος. Παράλληλα, σε όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες υφίστανται κρατικοί οργανισμοί και υπηρεσίες που καλούνται να υποστηρίξουν την εισροή παραγωγικών ξένων κεφαλαίων στη χώρα. Στη χώρα μας για τον σκοπό αυτό λειτουργούν το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων, που ως αποστολή έχει την προσέλκυση αλλά και την υποστήριξη των ξένων επενδύσεων καθώς και τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων των ελληνικών Πρεσβειών της χώρας στο εξωτερικό, που αποτελούν τον μοναδικό δίαυλο του ελληνικού κράτους στις ξένες αγορές και έχουν ως κύρια αρμοδιότητα, την παροχή κάθε είδους πληροφόρησης και υποστήριξης στους ξένους επενδυτές, οι οποίοι επιθυμούν να επενδύσουν στην ελληνική αγορά (Σαλαβόπουλος, 2006). Οι κυριότεροι φορείς προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα είναι οι εξής:

➤ Το **ΕΛ.Κ.Ε.** (Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων)

Στα πλαίσια εφαρμογής μιας πιο αποτελεσματικής πολιτικής προσέλκυσης ΑΞΕ η ελληνική πολιτεία με τον Ν.2372/96 σε συνεννόηση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, προχώρησε στην ίδρυση του Ελληνικού Κέντρου Επενδύσεων (ΕΛ.Κ.Ε.).

Το ΕΛ.Κ.Ε. αποτελεί ανώνυμη εταιρία που εποπτεύεται από το Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών. Κύριος στόχος του αποτελεί η προσέλκυση και υποστήριξη ΑΞΕ στη χώρα και η υποβοήθηση ανάπτυξης σχετικών συνεργασιών. Ο ρόλος του είναι συνεργατικός, συντονιστικός και συμβουλευτικός και παρέχει δωρεάν υπηρεσίες σχετικής ενημέρωσης σε υποψήφιους επενδυτές, ως συνδεδεμένος κρίκος μεταξύ επιχειρηματιών, κράτους και τοπικών φορέων.

Ακόμη, εφαρμόζει την πρακτική του one-stop-shop για τις επενδύσεις, παρέχοντας δωρεάν έγκυρη ενημέρωση στους ενδιαφερόμενους σε όλα τα στάδια της επενδυτικής διαδικασίας προκειμένου να υποβοηθηθεί η ανάπτυξη συνεργασιών των ελληνικών επιχειρήσεων με διεθνείς οργανισμούς και επιχειρήσεις ώστε να επιτυγχάνεται το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα.

Πιο συγκεκριμένα, το ΕΛΚΕ ενημερώνει για τη σχετική νομοθεσία, για τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, για τους κλάδους και τις περιφέρειες που έχουν δυναμική, ερευνά την επιχειρηματική αγορά, αναλύει την οικονομική δραστηριότητα, διοργανώνει σχετικές παρουσιάσεις και υποστηρίζει συστηματικά τα επενδυτικά σχέδια είτε με μορφή άμεσων επενδύσεων είτε με μορφές στρατηγικών συνεργασιών (joint ventures). Ακόμα αξιολογεί και υποβάλει προς έγκριση επενδυτικά σχέδια στα πλαίσια του αναπτυξιακού νόμου 3299/04, όπου υπάρχουν κεφάλαια εξωτερικής προέλευσης, παρακολουθεί και μεριμνά για την επίσπευση διαδικασιών κλπ. Επιπρόσθετα, μπορεί να υποβάλει βελτιωτικές προτάσεις του σχετικού νομοθετικού καθεστώτος. Επίσης εντοπίζει ποιες δυναμικές επιχειρήσεις ενδιαφέρονται να αναπτύξουν επενδυτική συνεργασία με ξένους επενδυτές ενώ αξιολογούνται οι τομείς οικονομικής δραστηριότητας με όρους αναπτυξιακών δυνατοτήτων.

Οι βασικότεροι στόχοι λειτουργίας του είναι οι εξής:

- η προβολή της χώρας στις διεθνείς αγορές ως ελκυστικό τόπο επενδυτικού προορισμού με έμφαση στους κλάδους που παρουσιάζουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα,
- η πληροφόρηση των υπαρχόντων και εν δυνάμει επενδυτών για συγκεκριμένες επενδυτικές ευκαιρίες και η παροχή έγκυρης πληροφόρησης σχετικά με τα επενδυτικά κίνητρα και τις διαδικασίες που απαιτούνται σε κάθε στάδιο υλοποίησης της επένδυσης,
- η παροχή διευκολύνσεων στους επενδυτές αναφορικά με τις επαφές τους με την κεντρική διοίκηση και την αυτοδιοίκηση,
- η συμβουλευτική υποστήριξη και συμβολή σε όλα τα θέματα που προκύπτουν πριν, κατά τη διάρκεια ή και μετά την υλοποίηση της επένδυσης,
- η παραλαβή και αξιολόγηση των αιτήσεων υπαγωγής στις ενισχύσεις του Αναπτυξιακού Νόμου επενδύσεων ύψους άνω των € 15 εκατομμυρίων, καθώς και επενδύσεων ή επιχειρηματικών σχεδίων € 3 εκατομμυρίων και άνω, εφόσον το 50% τουλάχιστον της ίδιας συμμετοχής προέρχεται από κεφάλαια εξωτερικού,
- η επεξεργασία και υποβολή σαφών και συγκεκριμένων προτάσεων για τη βελτίωση

του θεσμικού πλαισίου που διέπει τις επενδύσεις στην Ελλάδα,

- η αξιοποίηση επενδυτικών ευκαιριών σε επίπεδο ελληνικής περιφέρειας.

Παρά τις προσδοκίες που δημιουργήθηκαν με την ίδρυση του Ε.Λ.ΚΕ. και τις φιλόδοξες προσπάθειες που ακολούθησαν το αποτέλεσμα από την προσέλκυση μεγάλων επενδυτικών κεφαλαίων δεν ήταν το επιθυμητό δυνατό. Επιπρόσθετα, λόγω εμφάνισης μεγάλων γραφειοκρατικών εμποδίων αρκετά επενδυτικά σχέδια καθυστέρησαν ιδιαίτερος να υλοποιηθούν ή δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ γεγονός που προκάλεσε αρνητικό αντίκτυπο για την εικόνα της Ελλάδας στις διεθνείς οικονομικές αγορές (Λιαργκόβας, 2007, Παλάσκας, Πεχλιβάνος, Στοφόρος, 2004).

➤ Ο οργανισμός **Invest in Greece** («Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε.»)

Αποτελεί ανώνυμη εταιρεία που παρέχει παρόμοια με του ΕΛΚΕ προβολή, πληροφόρηση και υποστήριξη για τις ΑΞΕ στη χώρα μας. Σύμφωνα με τα όσα ορίζει το πλαίσιο fast track, ο Οργανισμός «Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε.» είναι ο αρμόδιος φορέας επί της Διαδικασίας Στρατηγικών Επενδύσεων έχοντας την ευθύνη για τα ακόλουθα:

- Δέχεται τις αιτήσεις για την ένταξη των επενδύσεων στη Διαδικασία
- Ελέγχει το επιχειρησιακό σχέδιο, τις συνέπειες στην ελληνική οικονομία και αξιολογεί την πλήρωση των κριτηρίων για το χαρακτηρισμό της επένδυσης ως Στρατηγικής
- Αναζητά συμπληρωματικά στοιχεία από τους επενδυτές
- Εισηγείται στη Διυπουργική Επιτροπή Στρατηγικών Επενδύσεων (Δ.Ε.Σ.Ε.) την ένταξη επενδυτικών προτάσεων στη Διαδικασία ή τη διακοπή της διαδικασίας ένταξης, προκειμένου εκείνη να αποφασίσει
- Εισπράττει τις διαχειριστικές αμοιβές που προβλέπει ο Νόμος και η Διαδικασία
- Ενημερώνει τη Δ.Ε.Σ.Ε. για συγκεκριμένες περιπτώσεις καθυστερήσεων ή δυσχερειών, για τους λόγους στους οποίους αυτές οφείλονται και προτείνει λύσεις για την αντιμετώπισή τους
- Μπορεί να παρακολουθεί, να αξιολογεί και να ενημερώνει τη Δ.Ε.Σ.Ε. για την πορεία υλοποίησης στρατηγικών επενδύσεων μετά το στάδιο υπαγωγής
- Προετοιμάζει το φάκελο δημοπράτησης δημοσίων στρατηγικών επενδύσεων και προβαίνει στις προβλεπόμενες διαγωνιστικές διαδικασίες για την ανάδειξη προσωρινού αναδόχου
- Δύναται να αναλαμβάνει, κατόπιν απόφασης της Δ.Ε.Σ.Ε. ή μετά από απόφαση του

Διοικητικού του Συμβουλίου, τη διάρθρωση τελικών επενδυτικών προτάσεων ελάχιστων προδιαγραφών, οι οποίες εντάσσονται στις διαδικασίες των δημοσίων στρατηγικών επενδύσεων

- Παραλαμβάνει από τους επενδυτές την αίτηση και τα απαραίτητα δικαιολογητικά για χορήγηση άδειας διαμονής σε περιπτώσεις Στρατηγικών Επενδύσεων και εισηγείται στον Γενικό Γραμματέα Στρατηγικών και Ιδιωτικών Επενδύσεων εντός πέντε (5) ημερών αναφορικά με τη σχέση των αιτούντων με τον κύριο της ενταγμένης στρατηγικής επένδυσης.

➤ **Οι Σ.Δ.Ι.Τ (Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα)**

Η ιδέα των ΣΔΙΤ είναι αρκετά παλιά και έχει βρει εφαρμογή σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και στην Ελλάδα. Πρόκειται για μορφές συνεργασίας Δημόσιων Αρχών με ιδιωτικές επιχειρήσεις, με σκοπό την εξασφάλιση του σχεδιασμού, χρηματοδότησης, κατασκευής, διαχείρισης, λειτουργίας, ανακαίνισης ή συντήρησης δημόσιων υποδομών, αλλά και την παροχή υπηρεσιών σε διάφορους τομείς της εθνικής οικονομίας.

Οι συμβάσεις ΣΔΙΤ αποτελούν μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις και είναι ελεγχόμενες ιδιωτικοποιήσεις τομέων που ανήκαν παραδοσιακά στο δημόσιο. Στόχος είναι η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών του κράτους προς τους πολίτες, η παροχή τεχνογνωσίας, η ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Επιτυχημένες συνεργασίες ΣΔΙΤ έχουν παρατηρηθεί στη Μ. Βρετανία για έργα υποδομής, στην Ολλανδία, στη Νότια Αφρική, στη Νορβηγία για οδικά δίκτυα, στη Δανία για κατασκευή γεφυρών, στον Καναδά για οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα, στην Ιαπωνία, στην Αυστραλία και Ιρλανδία για έργα υποδομών και υπηρεσιών καθώς και στην Πορτογαλία. Τα θέματα και προβλήματα που προκύπτουν από τις ΣΔΙΤ δεν αντιμετωπίζονται πάντα επαρκώς, οπότε δεν υπάρχει πάντα εκτεταμένη χρήση του θεσμού (πχ. Γαλλία, Γερμανία).

Στη χώρα μας, τα τελευταία χρόνια οι προσπάθειες προώθησης ΣΔΙΤ αντιμετώπισαν πολλές δυσχέρειες όπως την έλλειψη ειδικού νομοθετικού πλαισίου για βασικά θέματα όπως απαλλοτριώσεις, περιβαλλοντικοί όροι κλπ., αλλά και έλλειψη εμπειρίας διεκπεραίωσής. Ακόμα προέκυψαν θέματα φορολογικά, χρηματοδοτήσεων και εγγυήσεων. Ο παρών νόμος για τις ΣΔΙΤ (3389/05) είναι φιλόδοξος, ενσωματώνει την τρέχουσα ευρωπαϊκή και διεθνή εμπειρία, είναι

βασισμένος στην ιδιωτική πρωτοβουλία και θέτει τις βάσεις για ασφαλή υλοποίηση των σχετικών επενδυτικών δραστηριοτήτων, παρουσιάζοντας ένα νέο οικονομικό θεσμικό πλαίσιο με μορφή εξωστρεφούς ανταγωνισμού (Λιαργκόβας, 2007)

3.1.3 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ – ΕΜΠΟΔΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ Α.Ξ.Ε.

Πολύς λόγος γίνεται στις μέρες μας για τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) και την επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθεί ευνοϊκό κλίμα και να διαμορφωθούν οι κατάλληλες πολιτικές προκειμένου να μπορέσει η Ελλάδα να προσελκύσει ξένους επενδυτές. Το εν λόγω ζήτημα είναι ακόμα πιο επίκαιρο στη χώρα λόγω της σφοδρότητας με την οποία επλήγη από την κρίση η οποία ανέδειξε τα εγγενή μακροχρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας τα οποία συντελούν σημαντικά στην υστέρηση εισερχόμενων ΑΞΕ τις τελευταίες δεκαετίες.

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι η εικόνα της χώρας μας τα τελευταία χρόνια δεν ήταν η επιθυμητή όσον αφορά στα επίπεδα προσέλκυσης ξένων εισροών. Με δεδομένο λοιπόν το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα ως προς την προσέλκυση Α.Ξ.Ε. ανακύπτει το ερώτημα, γιατί δεν είμαστε ως χώρα ανταγωνιστική. Ως βασικές αιτίες μπορούν να θεωρηθούν η έλλειψη υποστηρικτικού μηχανισμού των ξένων επενδυτών που οδηγούσε σε ελλειμματική πληροφόρηση και ενημέρωση καθώς και τα χρόνια προβλήματα γραφειοκρατικής μορφής.

Πρόσφατη μελέτη για τους λόγους της διστακτικότητας των διεθνών επενδυτών απέναντι στην Ελλάδα η οποία διεξήχθη από την όμιλο συμβούλων “Boston” (The Boston Consulting Group - BCG) για λογαριασμό του Ελληνο-Ολλανδικού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (HEDA) την περίοδο Φεβρουαρίου – Μαΐου 2011 μέσω κυρίως προσωπικών συνεντεύξεων με 30 από τους μεγαλύτερους ξένους επενδυτές, δεικνύει ότι τα βασικά προβλήματα της Ελλάδας είναι η γραφειοκρατία, το ασταθές νομικό καθεστώς με τις διαρκείς μεταβολές του φορολογικού νομοσχεδίου, οι διοικητικές διαδικασίες και η απονομή της δικαιοσύνης (Κοτταρίδη, 2013).

Αναφορικά λοιπόν με τη χώρα μας, οι αδυναμίες της επενδυτικής διαδικασίας μπορούν να αναζητηθούν σε όλα τα στάδια της. Πιο συγκεκριμένα, στο αρχικό στάδιο που ο επενδυτής αναζητά τις απαραίτητες πληροφορίες για τη λήψη οριστικής απόφασης σχετικά με την πραγματοποίηση μιας επενδυτικής πρότασης, οι αδυναμίες

εντοπίζονται (Λιαργκόβας, 2007):

- στην έλλειψη συστηματικής ενημέρωσης που όφειλε η πολιτεία να παρέχει στους επενδυτές και στην απουσία σταθερού θεσμικού πλαισίου σχετικά με το καθεστώς φορολόγησης, επιδοτήσεων και αδειοδότησης
- στην αβεβαιότητα και την μακροοικονομική αστάθεια που προκαλεί η μη ύπαρξη πολιτικής σταθερότητας η οποία χαρακτήρισε την ελληνική πολιτική σκηνή για πολλά χρόνια.

Κατά το στάδιο της διαδικασίας αδειοδότησης και χρηματοδότησης όπου ο επενδυτής υποβάλλει τα απαιτούμενα έγγραφα για την εξασφάλιση άδειας λειτουργίας καθώς και την υπαγωγή της επιχείρησης στο καθεστώς του αναπτυξιακού νόμου, οι αδυναμίες αναφέρονταν:

- στη γραφειοκρατική πολυπλοκότητα των διαδικασιών, τις διάσπαρτες υπηρεσίες και την εμπλοκή φορέων από πλήθος δημόσιων υπηρεσιών
- στον ελλιπή συντονισμό και παρακολούθηση των διαδικασιών καθώς και στην έλλειψη γνώσεων των υπαλλήλων των δημόσιων φορέων,
- στην αοριστία χρόνου σχετικά με την οριστική διεκπεραίωση της αίτησης αδειοδότησης.

Στη φάση της εφαρμογής του επενδυτικού σχεδίου, οι αδυναμίες αναφέρονταν στην έλλειψη υποδομών, επαρκούς συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων δημόσιων υπηρεσιών και ασφαλιστικών φορέων καθώς και αποτελεσματικού μηχανισμού επίλυσης τυχόν προβλημάτων (Λιαργκόβας, 2007).

Γενικότερα, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν ακόμη και τώρα οι υποψήφιοι ξένοι επενδυτές είναι πολλά και πολυποίκιλα. Ορισμένα από τα βασικότερα αντικίνητρα μπορούν να θεωρηθούν τα εξής:

1. Η αστάθεια της αγοράς,

Τα προηγούμενα έτη είχε εκλείψει λόγω των προετοιμασιών της χώρας για την ένταξή της στην ΟΝΕ, στη συνέχεια της ένταξής της επανήλθε μετά την απογραφή λόγω της αμφισβήτησης των οικονομικών μεγεθών.

2. Η γραφειοκρατία και οι πολύπλοκες διαδικασίες (από την υποβολή αίτησης μέχρι και το στάδιο έγκρισης) που εξακολουθούν να υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό.

Το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων (ΕΛΚΕ Α.Ε.) έχει κυριολεκτικά απηυδήσει με τα εμπόδια που συναντούν οι ξένοι επενδυτές αλλά και με τα εμπόδια που συναντούσε όταν παρενέβαινε για την απεμπλοκή των

επενδύσεων. Εξάλλου, οι ελάχιστες βελτιώσεις που σημειώθηκαν στο πλαίσιο των απλουστεύσεων ξεπεράστηκαν από τις βελτιώσεις που έγιναν από άλλες ανταγωνίστριες χώρες. Για παράδειγμα, οι απαιτούμενες διαθέσιμες ημέρες ενός επενδυτή για την ίδρυση μιας εταιρείας κυμαίνονται από 60 ως 120 ημέρες, όταν στη Σουηδία απαιτούνται 25, στη Φινλανδία 23, στην Ιρλανδία 15, στην Ολλανδία 10 και στη Βρετανία μόνο επτά. Επίσης, στην Ελλάδα οι απαιτούμενες άδειες για την ίδρυση μιας εταιρείας φτάνουν τις επτά, όταν στην Γερμανία, στην Ολλανδία, στη Φινλανδία, στη Δανία αρκούν τρεις και στη Βρετανία αρκούν δύο (Σταμπόγλης, 2010).

3. Οι αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών, όταν πρόκειται να γίνει μια μεγάλη ξένη επένδυση.
4. Η αδιαφάνεια από το στάδιο της υποδοχής της αίτησης, των δικαιολογητικών, του τρόπου έγκρισης και της αξιολόγησης του απαιτούμενου χρόνου απάντησης.
5. Η αδυναμία των κυβερνήσεων να εμπεδώσουν ότι για την προσέλκυση των ΑΞΕ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη «κριτήρια του ΟΗΕ».

Ο διεθνής οργανισμός, ο οποίος ασχολείται συστηματικά επί δεκαετίες με τη διακίνηση των κεφαλαίων, έχει καθορίσει τα εξής κριτήρια στις κινήσεις κεφαλαίων (Σταμπόγλης, 2010).:

- *Πρώτο κριτήριο* τίθεται η οργάνωση και η διαχείριση του κρατικού μηχανισμού (η Ελλάδα κατέχει αναμφίβολα την τελευταία θέση μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε.).
- *Δεύτερο κριτήριο* τίθενται οι υπάρχουσες δεξιότητες, όπου και εδώ η Ελλάδα βρίσκεται πολύ πίσω σε σχέση με άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Δυστυχώς, το κριτήριο αυτό αποδεικνύεται καθοριστικής φύσης, δεδομένου ότι δεν έχουν δρομολογηθεί οι διαδικασίες για ριζικές αλλαγές στην παιδεία και στη διασύνδεσή της με την παραγωγή.
- *Τρίτο κριτήριο* που λαμβάνεται υπόψη από τους ξένους επενδυτές είναι οι τεχνολογικές ικανότητες και οι δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία σε σχέση με το ΑΕΠ. Όπως όλοι γνωρίζουμε, η Ελλάδα δαπανά ελάχιστα χρήματα στον τομέα αυτό (και κατέχει την τελευταία θέση μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε.), παρά το γεγονός ότι τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης προέβλεπαν την ενίσχυση του τομέα.
- *Τέταρτο κριτήριο* είναι το κόστος εργασίας, το οποίο στην Ελλάδα είναι

υψηλό σε σχέση με πολλές άλλες αναδυόμενες οικονομίες και ανταγωνιστικές (βαλκανικές, μεσογειακές, Νοτιοανατολικής Ευρώπης).

- ♦ Ως Πέμπτο κριτήριο θεωρείται το κόστος ενέργειας, κυρίως για τις ενεργοβόρους επιχειρήσεις και
- ♦ Έκτο κριτήριο είναι οι δαπάνες για την παιδεία και το επίπεδό της. Το κριτήριο αυτό, για πολλούς ξένους επιχειρηματίες, τίθεται από την έκτη στην πρώτη θέση.

Λοιπά κριτήρια αποτελούν οι εξαγωγές ως προς το ΑΕΠ και το ύψος των επενδύσεων με εξαγωγικό προσανατολισμό, η εξέλιξη του πραγματικού εισοδήματος και η κατανομή αυτού, τα τηλέφωνα ανά 1.000 κατοίκους, το κόστος λειτουργίας του Internet κ.λπ.

Επιπρόσθετα, υπάρχει ο παράγοντας της επιθετικότητας της Τουρκίας, αλλά και της έντονης επιφυλακτικότητας του εγχώριου κεφαλαίου. Ωστόσο, κανείς δεν θα έπρεπε να είναι αντίθετος με τις συνεργασίες του εθνικού και πολυεθνικού κεφαλαίου στην εποχή μας, ειδικά σε χώρες όπως η Ελλάδα με αξιοπρόσεκτη θέση μεταξύ των αναπτυγμένων χωρών, παρά τα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας. Οι ΑΞΕ θεωρούνται αναγκαίες για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και για την αναβάθμιση του υγιούς ανταγωνισμού.

Ακόμη, στην έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική 2006-2007 της Τράπεζας της Ελλάδος αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι είναι φανερό ότι η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει «έλλειμμα ανταγωνιστικότητας» και η εξάλειψή του απαιτεί συγκράτηση της ανόδου του κόστους παραγωγής, ενίσχυση του εξωτερικού προσανατολισμού, εξυγίανση και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας και την προσέλκυση μεγάλων ΑΞΕ (Σταμπόγλης, 2008).

Μετά από μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας ως βασικά εμπόδια στη προσέλκυση των ξένων επενδύσεων μπορούν επίσης να θεωρηθούν:

- ❖ Η σημαντική καθυστέρηση που παρατηρείται - παρά τις τελευταίες προόδους - στις υλικές και άυλες υποδομές (μεταφορές, επικοινωνίες κλπ) με αποτέλεσμα να υστερεί η χώρα στον ανταγωνισμό προσέλκυσης επενδύσεων έναντι άλλων χωρών.
- ❖ Η ανεπαρκής σύγκλιση έναντι των υπολοίπων ευρωπαϊκών χωρών-μελών αφαιρεί σε ελκυστικότητα από την Ελλάδα, παρά το γεγονός της σημαντικής προόδου που έχει συντελεσθεί όσον αφορά τη βελτίωση του μακροοικονομικού

περιβάλλοντος και του γενικού κλίματος στην οικονομία.

- ❖ Η δυσκαμψία της αγοράς εργασίας και των κανόνων λειτουργίας και οι αντιδράσεις των εργατικών συνδικάτων στις απόπειρες μεταβολής των σχέσεων εργασίας, συνθέτουν ένα σαφώς απωθητικό περιβάλλον για τις ξένες επενδύσεις. Αφορά κατά κανόνα μεγάλες επιχειρήσεις (με πάνω από 50 απασχολούμενους) που είναι και οι κατ' εξοχήν δέσμιες των εργασιακών νόμων και ρυθμίσεων που ισχύουν στη χώρα μας
- ❖ Ο εκτεταμένος κρατικός παρεμβατισμός στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας αποτελεί σοβαρό αντικίνητρο για τους ξένους επενδυτές που προέρχονται κυρίως από σύγχρονες και αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες με ελεύθερη λειτουργία των αγορών και το κράτος περιορισμένο στο ρόλο του απλού ρυθμιστή.
- ❖ Το μη πλήρως απελευθερωμένο πιστωτικό σύστημα και οι παρεμβάσεις στη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, χρεώνονται επίσης ως εμπόδιο στις επενδύσεις. Τα συγκριτικά υψηλά επιτόκια καθιστούν απαγορευτική την εγχώρια χρηματοδότηση, ενώ ο βραχυχρόνιος τραπεζικός δανεισμός έχει σχεδόν περιθωριοποιήσει τον μακροχρόνιο.
- ❖ Η απουσία επαρκών και κατάλληλων για βιομηχανική εγκατάσταση χώρων. αναδεικνύει το χωροταξικό ζήτημα σε μία ακόμη τροχοπέδη των ξένων επενδύσεων.
- ❖ Η αβεβαιότητα που προκαλείται από τις συχνές μεταβολές του φορολογικού καθεστώτος και οι συνεχώς μειούμενες φορολογικές ελαφρύνσεις στα πλαίσια της γενικότερης προσπάθειας δημοσιονομικής προσαρμογής, στοιχειοθετούν ένα ακόμη σοβαρό αντικίνητρο.
- ❖ Η γραφειοκρατία της κεντρικής διοίκησης και των τοπικών αρχών, αν και δεν θεωρείται κατά κανόνα σοβαρό εμπόδιο στην Ελλάδα συμβάλλει σημαντικά στην απόθεση των ξένων επενδυτών.

Παρά τις προσπάθειες που γίνονται σε κάθε χώρα για την προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων σε ορισμένες περιπτώσεις η ανταπόκριση από τους επενδυτές είναι απογοητευτική. Ακόμα και σε χώρες που έχουν λύσει πολλά προβλήματα σε σχέση με τις ΑΞΕ, παραμένουν ορισμένοι σημαντικοί ανασταλτικοί παράγοντες ο κυριότερος ίσως από τους οποίους είναι η γραφειοκρατία. Ειδικότερα, σε χώρες με μακρά ιστορία στις κυβερνητικές και διοικητικές παρεμβάσεις σε οικονομικής φύσεως θέματα, συνηθίζεται να υπάρχουν περίπλοκες και επικαλυπτόμενες

διαδικασίες ελέγχων. Παραδείγματος χάρη, η διατήρηση ιδιαίτερα περίπλοκων διαδικασιών ίδρυσης εταιρειών και έναρξης επιχειρήσεων έχει συχνά ως αποτέλεσμα μια κατάσταση όπου οι απλές, αλλού, διαδικαστικές εργασίες καθίστανται μείζονα εμπόδια στις επενδύσεις. Τέτοιου είδους δυσκολίες συχνά δημιουργούν μεγάλες καθυστερήσεις ή επιλύονται μόνο με χρηματισμό, μειώνοντας την εισροή επενδύσεων ή αυξάνοντας την απόσυρση επενδυτών οι οποίοι αρχικά μπορεί να είχαν αποφασίσει να επενδύσουν στο κράτος.

Αν και συνήθως οι μεγάλες μεταρρυθμίσεις επιδιώκουν να διορθώσουν το πρόβλημα, μετά την ολοκλήρωση τους απλώς το πρόβλημα μετατίθεται ένα βήμα παρακάτω. Συνεπώς, η γραφειοκρατία μπορεί να αποτελέσει έναν ιδιαίτερα ισχυρό αποτρεπτικό παράγοντα για τους ξένους επενδυτές που είτε δεν έχουν τις απαραίτητες πολιτικές διασυνδέσεις, είτε λειτουργούν με πολύ συγκεκριμένες εσωτερικές εταιρικές οδηγίες είτε δεν έχουν τους εγχώριους εταίρους οι οποίοι θα μπορούσαν να ρυθμίσουν το μεγάλο εύρος των διαδικαστικών εμποδίων που υπάρχουν.

Το κόστος, είτε πραγματικό είτε κόστος ευκαιρίας, των γραφειοκρατικών εμποδίων διαφέρει από χώρα σε χώρα και από διαδικασία σε διαδικασία. Το πιο σημαντικό γραφειοκρατικό εμπόδιο φαίνεται να είναι οι καθυστερήσεις στις εγκρίσεις και τις αδειοδοτήσεις οικοδομών που σε ορισμένες χώρες μπορεί να φτάσουν και μέχρι τα 2 έτη.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τους ξένους επενδυτές αλλά και τους έλληνες επιχειρηματίες, η γραφειοκρατία και η παρεπόμενη διαφθορά αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο εμπόδιο για την εισροή Ξένων Άμεσων Επενδύσεων.

Η γραφειοκρατία στην Ελλάδα, τουλάχιστον όσον αφορά στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, έχει πολλές διαστάσεις:

- Εμφανίζεται πολυδιάσπαση στα κέντρα αποφάσεων, ελέγχου και εποπτείας
- Δεν τηρούνται οι νομοθετικά θεσμοθετημένες χρονικές δεσμεύσεις για την εξυπηρέτηση των πελατών της δημοσίας διοίκησης, λόγω, εν μέρει, απουσίας της αποτελεσματικής διαχείρισης των εγγράφων.
- Οι δημόσιοι λειτουργοί πάσχουν από τυπολατρία / ευθυνοφοβία ή δεν είναι ενήμεροι περί της σχετικής νομοθεσίας με αποτέλεσμα να επιμηκύνουν ακόμα περισσότερο το χρόνο που απαιτείται για μια απλή διαδικασία.
- Δεν υφίσταται, παρά την πολυδιάσπαση, σαφής διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων της κάθε υπηρεσίας.
- Παρατηρείται πλήθος νόμων και πολυπλοκότητα διατάξεων στο ισχύον

νομοθετικό πλαίσιο, για το οποίο οι δημόσιοι υπάλληλοι τελούν εν αγνοία.

- Δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση των επενδυτών με αποτέλεσμα να ακυρώνονται νέα κίνητρα.
- Η δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα έχει δύο όψεις
- Παρατηρείται αδιαφάνεια στις διαδικασίες, με αποτέλεσμα να ανθεί η διαφθορά με τη μορφή χρηματισμών κλπ..

Επιπρόσθετα, αναφορικά με το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα, αφενός μια υψηλή φορολογία αποτελεί εμπόδιο, αφετέρου ένα πολύπλοκο και ασταθές φορολογικό σύστημα αποθαρρύνει τους ξένους επενδυτές. Στους σύγχρονους παράγοντες κινδύνου υπάγονται και οι αλλαγές κυβερνητικών πολιτικών κυρίως στη νομοθεσία και τη φορολογία. Για τους επενδυτές σε μία χώρα, η σταθερότητα στη νομοθεσία και τη φορολογία σημαίνει τη διαφορά μεταξύ του κέρδους και της ζημίας, συνεπώς και την απόφαση για το αν ο επενδυτής θα επιλέξει μία χώρα για την επένδυσή του. Εφόσον υπάρχει σταθερότητα, σχετικά, οι επενδυτές μπορούν να σχεδιάσουν τη μελλοντική εξέλιξη της επένδυσής τους απερίσπαστοι. Η «θεσμική μνήμη» είναι ένα από τα εργαλεία πάνω στα οποία θα στηριχτεί ο επενδυτής ώστε να καταφέρει να προϋπολογίσει την πορεία της επένδυσής του και να κινηθεί στο δρόμο που έχει χαράξει.

Στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άρα υπόκειται στο κοινοτικό δίκαιο, κάτι που από μόνο του σημαίνει μια σχετική σταθερότητα στη νομοθεσία, οι αποφάσεις των πολιτικών προσώπων δεν φαίνεται να διέπονται από μια συνέχεια. Είτε πρόκειται για αλλαγές στη νομοθεσία είτε στη φορολογία, οι αποφάσεις πολλές φορές φαίνονται να λαμβάνονται με μικρό ορίζοντα και με βάση το πολιτικό κόστος και χωρίς να συνυπολογίζονται παράγοντες που μπορεί να είναι έμμεσα εμπλεκόμενοι. Για έναν επενδυτή όμως είναι μείζονος σημασίας να γνωρίζει ή τουλάχιστον να μπορεί εύλογα να προβλέψει, πριν προβεί στην επένδυσή του, ποια θα είναι η κρατική πολιτική στον τομέα στον οποίο εμπλέκεται ή ποιος συντελεστής θα ισχύει ανά πάσα περίπτωση για μια συγκεκριμένη περίοδο ώστε να μπορέσει να προβεί στις μελέτες σκοπιμότητας και άλλες σχετικές αναλύσεις και να πάρει μια κατά το δυνατόν σωστή απόφαση.

Ειδικότερα, κάποιες άλλες βασικές αιτίες μη πραγματοποίησης ΑΞΕ είναι οι εξής: το νομικό και δικαστικό σύστημα της Ελλάδας είναι ανεπαρκές, αργό και δυσνόητο, παρόλο που δεν θεωρείται δαπανηρό σε σχέση με άλλες χώρες. Επιπλέον, αναφορικά με τον τομέα του τουρισμού, δεν έχουν προχωρήσει σε συγκεκριμένες

θεσμικές αλλαγές και δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές, ώστε οι ξένοι να κατευθύνουν τα κεφάλαιά τους στην Ελλάδα.

Τέλος, ειδικότεροι λόγοι για την έλλειψη Α.Ξ.Ε. στην Ελλάδα αποτελούν: το πρόβλημα της γλώσσας, δεδομένου ότι η γλώσσα μας, εφόσον δεν βασίζεται στο λατινικό αλφάβητο, ενέχει δυσκολίες στην εκμάθησή της από τους ξένους, ο εκτεταμένος κρατικός παρεμβατισμός, η περιορισμένη διείσδυση νέων τεχνολογιών, οι χαμηλές επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη, η χαμηλή παραγωγικότητα του εγχώριου εργατικού δυναμικού και το μικρό μέγεθος της αγοράς.

Είναι σαφές ότι πολλά πρέπει να αλλάξουν για να γίνει η Ελλάδα ελκυστική στην προσέλκυση των ΑΞΕ. Σύμφωνα με μελέτη του ΟΟΣΑ, η μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών (κανονιστικές ρυθμίσεις) σε εθνικό επίπεδο μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των ξένων επενδύσεων από 10% σε 20%. Εάν δε πραγματοποιηθούν ριζικές αλλαγές στο ρυθμιστικό πλαίσιο τότε οι ξένες επενδύσεις μπορούν να αυξηθούν πάνω από 30% (Σταμπόγλης, 2010).

Η δημοσιονομική και μακροοικονομική προσαρμογή φαίνεται να οδηγεί σ' ένα φαύλο κύκλο ύφεσης. Το σπάσιμο του κύκλου αυτού είναι η μεγαλύτερη πρόκληση της ελληνικής πολιτικής προσαρμογής και απαιτεί μεγάλη έμφαση στις εξωτερικές παραμέτρους της ανάπτυξης όπως αύξηση εξαγωγών και προσέλκυση ξένων επενδύσεων, αλλά και στις εσωτερικές παραμέτρους όπως δημιουργία ευνοϊκού οικονομικού και πολιτικού περιβάλλοντος, αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων, μείωση των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου υπέρ των επενδύσεων, αξιοποίηση της αδρανούς και καταπατημένης περιουσίας του δημοσίου για απόσβεση χρεών, αλλαγή της πεσιμιστικής ψυχολογίας των αγορών και των πολιτών, καταπολέμηση των στρεβλώσεων των αγορών αγαθών και υπηρεσιών πολλές από τις οποίες λειτουργούν με τη συμμετοχή του κράτους κ.α. (Κότιος, 2011).

Διαβεβαιώσεις υπήρξαν πάντα από τα μέλη όλων των κυβερνήσεων περί 'επεξεργασίας δέσμης μέτρων' που θα εφαρμόζονταν για προσέλκυση ΑΞΕ, ωστόσο τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν την ανεπάρκειά τους. Εξάλλου, οι διεθνείς οργανισμοί κατατάσσουν συχνά την Ελλάδα μεταξύ των χωρών που διατηρούν υψηλούς ρυθμούς απόκλισης από μία σειρά πολιτικών. Για παράδειγμα, οι δείκτες κόστους επένδυσης, αποτελεσματικότητας, δυναμισμού της οικονομίας και αντίληψης για τις ξένες επενδύσεις δεν φαίνονται να βελτιώνονται για την προσέλκυση ΑΞΕ (Σταμπόγλης, 2008).

3.2 ΕΙΣΡΟΕΣ ΑΞΕ & ΕΛΛΑΔΑ

Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, η Ελλάδα έκανε πολύ μεγάλη προσπάθεια για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Η εν λόγω περίοδος ήταν μια περίοδος που, για λόγους ιστορικούς, η παρατηρούμενη κινητικότητα των κεφαλαίων στην Ευρώπη, αλλά και διεθνώς ήταν πολύ έντονη. Ο μεγαλύτερος όγκος των ροών των ΑΞΕ ήταν μεταξύ των αναπτυγμένων χωρών. Από τα μέσα του 1980 και μετά είναι μια περίοδος κατά την οποία οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις σε όλο τον κόσμο αυξήθηκαν με τρομακτικούς ρυθμούς. Αυτό ήταν αποτέλεσμα πολλών παραγόντων. Επιγραμματικά αναφέρονται:

1. Η στασιμότητα της παραγωγικής ανάπτυξης στις αναπτυγμένες χώρες σε συνδυασμό με τα τεράστια συσσωρευμένα κεφάλαια που κινδύνευαν να μη βρίσκουν κερδοφόρα διέξοδο.
2. Η επέκταση του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής σε μεγάλες και πολυάνθρωπες περιοχές του πλανήτη όπως η νοτιοανατολική Ασία, η Κίνα και η Ινδία. Με τη διαδικασία αυτή νέες και μεγάλες εργατικές δυνάμεις εντάσσονταν στη διαδικασία της καπιταλιστικής συσσώρευσης.
3. Από τις αρχές του 1990 μια νέα διαδικασία ξεκινά για το κεφάλαιο. Η απόλυτη απελευθέρωση στη διακίνηση εμπορευμάτων και ιδιαίτερα κεφαλαίων ωθεί τεράστια κεφάλαια στα χρηματιστήρια και τις κεφαλαιαγορές όλου του κόσμου.

Σύμφωνα με τους Παλάσκα, Πεχλιβάνο και Στοφόρο (2004) «η εξέλιξη των ΑΞΕ διεθνώς, καταγράφει δυο τάσεις. Αρχικά, εμφανίζεται μια εντυπωσιακή αύξηση μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του '90. Τα αποθέματα εισροών ΑΞΕ κατά την περίοδο 1980- 2002 κατέγραψαν άνοδο ίση με 918%. Κατά δεύτερον, παρατηρείται έντονη γεωγραφική αναδιάρθρωση καθώς αυξάνουν δυσανάλογα οι εισροές των ΑΞΕ εντός του ΟΟΣΑ.

Τα αποθέματα εισροών ΑΞΕ της ΕΕ αυξήθηκαν την περίοδο 1980-2002 κατά 1107%. Την ίδια περίοδο, η Ελλάδα είχε μικρό βαθμό εμπλοκής σε αυτή τη διεθνή κινητικότητα, όπως επιβεβαιώνεται και από την άνοδο των αποθεμάτων εισροών ΑΞΕ ίση με 166% μόνο. Αυτή η υστέρηση μπορεί να αποδοθεί σ' ένα βαθμό στην αποχή της Ελλάδας από την έκρηξη εξαγορών και συγχωνεύσεων που έλαβε χώρα διεθνώς τη δεκαετία του '90 διότι τα κατά καιρούς εγχώρια προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων δεν ενθάρρυναν την προσέλκυση στρατηγικών επενδυτών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες καθυστέρησε να

εκμεταλλευθεί τη δραστηριότητα παγκόσμιων συγχωνεύσεων και αποκτήσεων. Αντίθετα, τα ελληνικά προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων αποθάρρυναν την προσέλκυση των στρατηγικών επενδυτών έναντι της επικρατούσας πολιτικής πώλησης των μετοχών στους ξένους θεσμικούς επενδυτές (*OECD Reviews of FDI, 1994, Σοφούδης, 2008*)

Η Ελλάδα είχε παρουσιάσει σημαντική αύξηση της ελκυστικότητάς της κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 μετά από μεταβολή της προστατευτικής πολιτικής της κατά τη δεκαετία του 1950 και μάλιστα σε κλάδους της βιομηχανίας με σημαντικές επιδράσεις για την πραγματική οικονομία. Η δυναμική αυτή άρχισε να μεταστρέφεται από τη δεκαετία του 1980 και συνεχίστηκε στη δεκαετία του 1990. Κατά την περίοδο αυτή η Ελλάδα έχασε σημαντικό μέρος της ανταγωνιστικότητας και κατ' επέκταση της ελκυστικότητάς της ως χώρα εγκατάστασης ΑΞΕ. Οι ΑΞΕ στους κλάδους της μεταποίησης άρχισαν να συρρικνώνονται συμπαρασυρόμενες από τη γενικότερη αποβιομηχανοποίηση της χώρας και κατευθυνόμενες στις νέες αγορές των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΚΑΕ) που μόλις είχαν ανοίξει τα οικονομικά τους σύνορα. Παράλληλα παρατηρείται μεταβολή κατεύθυνσης των ΑΞΕ στην Ελλάδα από τους κλάδους της μεταποίησης στους κλάδους των υπηρεσιών (Κοτταρίδη, Γιακούλας, 2013).

Η Ελλάδα κατά τις δεκαετίες του 1980 και του 1990 σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία φαίνεται να κατέχει μία από τις τελευταίες θέσεις, μεταξύ των χωρών μελών του ΟΟΣΑ ως προς τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Κατά τη δεκαετία του 1980 οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα ήταν ανύπαρκτες ενώ κατά τη δεκαετία του 1990 αυξήθηκαν σημαντικά παραμένοντας όμως κάτω από το μέσο όρο των χωρών μελών του ΟΟΣΑ. Πέρα όμως από τον όγκο των ΑΞΕ στην Ελλάδα εκείνο που είναι το πραγματικό σημαντικό για την οικονομία είναι η κατανομή τους.

Η κατάσταση για την ελληνική οικονομία φαίνεται να αλλάζει από το 1999 και μετά, περίοδο κατά την οποία η Ελλάδα μπαίνει σε μία εποχή μεγάλης αύξησης των εισροών ΑΞΕ κυρίως στο χρηματοπιστωτικό τομέα, τις τηλεπικοινωνίες και το εμπόριο, οι οποίες συνοδεύουν την είσοδό της στη ζώνη του ευρώ και την περαιτέρω απελευθέρωση των κεφαλαιακών ροών που επέφερε η απάλειψη της ανασφάλειας όσον αφορά στη διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Αντίστοιχες μεγάλες μεταβολές κατά την περίοδο αυτή παρατηρούνται σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Η θετική αυτή συγκυρία για την ελληνική οικονομία φαίνεται να σταματά κάπου στο 2007 όταν η διεθνής κρίση χτυπά την Ελλάδα και ξεκινά σημαντική αποεπένδυση των ΑΞΕ ιδίως στο χρηματοπιστωτικό τομέα στο οποίο το επενδυμένο κεφάλαιο είναι πιο ρευστό, συμπαρασύροντας και κλάδους της πραγματικής οικονομίας. Το ξέσπασμα της κρίσης, με την ιδιαίτερη ένταση της στην Ελλάδα, έκανε τα πράγματα πολύ χειρότερα. Τα αποθέματα ΑΞΕ στην Ελλάδα μειώθηκαν περισσότερο από οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ με αποτέλεσμα αυτό να αποτελέσει σημαντικό πλήγμα για μία οικονομία η οποία ήδη αντιμετώπιζε σοβαρό πρόβλημα μειωμένης ανταγωνιστικότητας και λόγω της κρίσης βρισκόταν περισσότερο από ποτέ σε ανάγκη για εισροή παραγωγικών κεφαλαίων (Κοτταρίδη, Γιακούλας, 2013).

Κατά τη δεκαετία 1995-2004, η Ελλάδα κατέχει την προτελευταία θέση μεταξύ των χωρών μελών του ΟΟΣΑ στις εισροές ΑΞΕ ενώ το σωρευτικό αποτέλεσμα της δεκαετίας ήταν αρνητικό κατά 4,5 δισεκατομμύρια δολάρια. Παρατηρείται δηλαδή μια τάση συρρίκνωσης του όγκου των ΑΞΕ στην Ελλάδα. Ίδια παραμένει η εικόνα κατά την τελευταία δεκαετία, αυτή του 2000. Οι ΑΞΕ προς την Ελλάδα παραμένουν από τις χαμηλότερες στην ΕΕ και πολύ κάτω από το μέσο όρο της κατά δε το 2008 και 2009 πρακτικά ανύπαρκτες

Τέλος, πρόσφατη μελέτη η οποία διεξήχθη από τον όμιλο συμβούλων “Boston” - The Boston Consulting Group (BCG) και το Ελληνο - Ολλανδικό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (HEDA) το 2012 καταδεικνύει ότι κατά την περίοδο 2004-2010, στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), ο μέσος όρος των ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν 2,7%, στις Μεσογειακές χώρες της ΕΕ (Ισπανία, Πορτογαλία και Ιταλία) 2%, και στις Βαλκανικές χώρες που είναι και οι άμεσοι ανταγωνιστές μας (Τουρκία, Ρουμανία και Βουλγαρία) 8,1%, ενώ στην Ελλάδα 1% (BCG, HEDA, 2012).

3.2.1 ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΞΕ & ΕΛΛΑΔΑ

Σημαντική αύξηση 128,7% παρουσίασαν, το 2012, οι ξένες άμεσες επενδύσεις προς την Ελλάδα, πάρα τη γενικότερη τάση συρρίκνωσης προς τις υπόλοιπες χώρες του Νότου, όπως προκύπτει από τα στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών παραμένοντας όμως και πάλι σε αρκετά χαμηλά επίπεδα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της UNCTAD, οι άμεσες ξένες επενδύσεις προς τη χώρα μας υπερδιπλασιάστηκαν πέρυσι στα 2,6 δισ. ευρώ από 1,1 δισ. ευρώ το 2011 και έναντι μόλις 300 εκατ. Ευρώ το 2010. Οι επενδύσεις προς την Ελλάδα ήταν διπλάσιες των άμεσων ξένων επενδύσεων (μόλις 1,3 δισ. ευρώ) που κατάφερε να προσελκύσει πέρυσι η Γερμανία.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι άμεσες ξένες επενδύσεις (δηλαδή εταιρικές εξαγορές και επέκταση δραστηριοτήτων σε ξένες αγορές) μειώθηκαν το έτος 2012 κατά 12%, στο 1,31 τρισ. δολάρια, από 1,60 τρισ. δολάρια το 2011, με τις αναπτυσσόμενες χώρες να εξασφαλίζουν για πρώτη φορά κυρίαρχο μερίδιο. Το 41,5% κατευθύνθηκε στις αναπτυγμένες χώρες, το 52,0% στις αναπτυσσόμενες χώρες και το 6,5% στις οικονομίες σε μετάβαση.

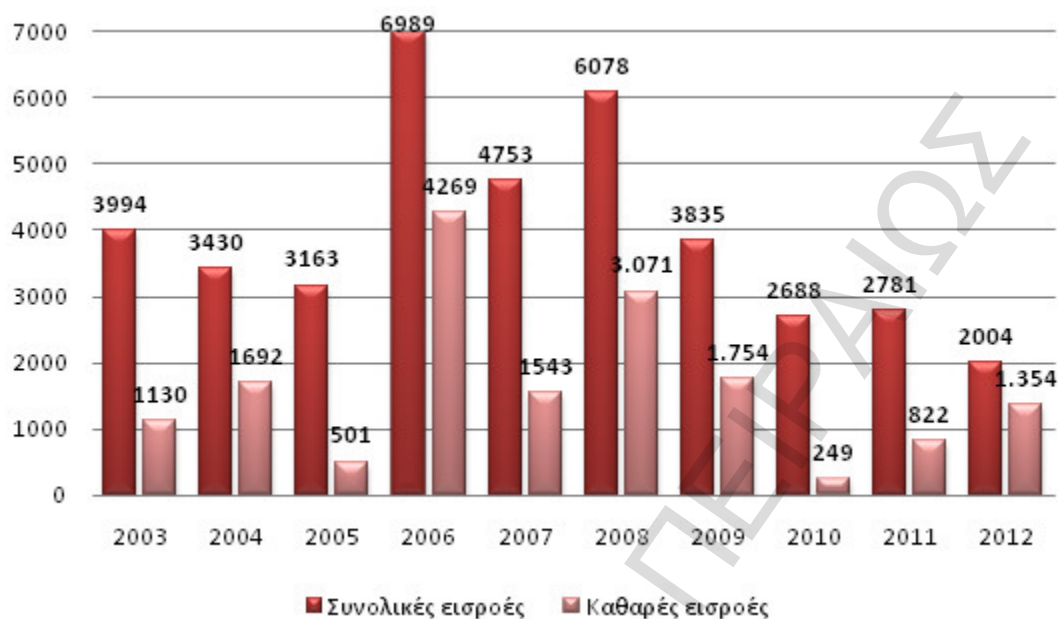
Οι ΗΠΑ παρέμειναν κορυφαίος προορισμός, προσελκύοντας άμεσες ξένες επενδύσεις ύψους 147 δισ. δολαρίων - μειωμένες όμως σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά. Ακολούθησε η Κίνα, που προσείλκυσε 120 δισ. δολάρια. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις προς τις ανεπτυγμένες οικονομίες συρρικνώθηκαν το 2012 κατά 32,1%, στα 548,9 δισ. δολάρια, από 807,8 δισ. δολάρια το 2011.

Πιο συγκεκριμένα, παρά την έντονη οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα από το έτος 2010, οι επιδόσεις της χώρας στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων ήταν ικανοποιητικές κατά το 2012 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Οι συνολικές (ακαθάριστες) εισροές κεφαλαίων στη χώρα το έτος 2012 ανήλθαν σε 2 δισ Ευρώ, ενώ οι καθαρές εισροές έφθασαν τα 1,35 δισ Ευρώ (28). Παρόλα αυτά το επίπεδο των ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα παραμένει ιδιαίτερα χαμηλό, γεγονός που οφείλεται τόσο σε δομικούς όσο και σε συγκυριακούς παράγοντες.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά η εικόνα της χώρας αναφορικά με τις εισροές ΑΞΕ σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχονται από τη διαδικτυακή πύλη του οργανισμού Invest In Greece που αποτελεί τον εθνικό φορέα για την προώθηση, προσέλκυση και υποστήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 3.1:

Οι εισροές ΑΞΕ στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2003-2012 (σε εκατ. ευρώ)

2012: Αναθεωρημένα στοιχεία

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

↳ Κύρια χαρακτηριστικά:

- Οι συνολικές (ακαθάριστες) εισροές ξένων επενδυτικών κεφαλαίων σημείωσαν το 2012 μείωση κατά 27,9%. Αυτή η μείωση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις ζημίες που εμφάνισαν το έτος 2012 οι ξένες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα τα ποσά των οποίων υπολογίζονται ως αρνητικά επανεπενδυθέντα κέρδη και αφαιρούνται από τις εισροές ΑΞΕ*.
- Οι καθαρές εισροές ξένων επενδυτικών κεφαλαίων σημείωσαν το ίδιο έτος αύξηση της τάξης του 64,7%, παρά την έντονη οικονομική κρίση. Η αύξηση αυτή στην Ελλάδα έχει ιδιαίτερη σημασία, εάν αναλογισθεί κανείς, ότι το ίδιο έτος οι καθαρές παγκόσμιες εισροές ΑΞΕ σημείωσαν πτώση κατά 18% (UNCTAD World Investment Report 2013).
- Η διαφορά μεταξύ συνολικών και καθαρών εισροών ΑΞΕ στην Ελλάδα κατά το 2012 αφορούσε κυρίως σε αποπληρωμές δανείων προς τις μητρικές.
- Η ταχεία προώθηση μεταρρυθμίσεων και η μείωση των τιμών παραγωγικών συντελεστών, που είχε σαν συνέπεια η οικονομική κρίση στη χώρα, δημιουργούν αξιόλογες επενδυτικές ευκαιρίες. Η προβλεπόμενη αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας

εξάλλου καθώς και του φυσικού πλούτου (πετρέλαιο, φυσικό αέριο) αναμένεται να ενισχύσουν το επενδυτικό πλαίσιο της χώρας.

• Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας (γεωπολιτικά, κλιματολογικά, ιστορικά κλπ.) που ευνοούν τις επενδύσεις σε πολλούς κλάδους δεν εθίγησαν από την οικονομική κρίση και προσφέρονται για αξιοποίηση.

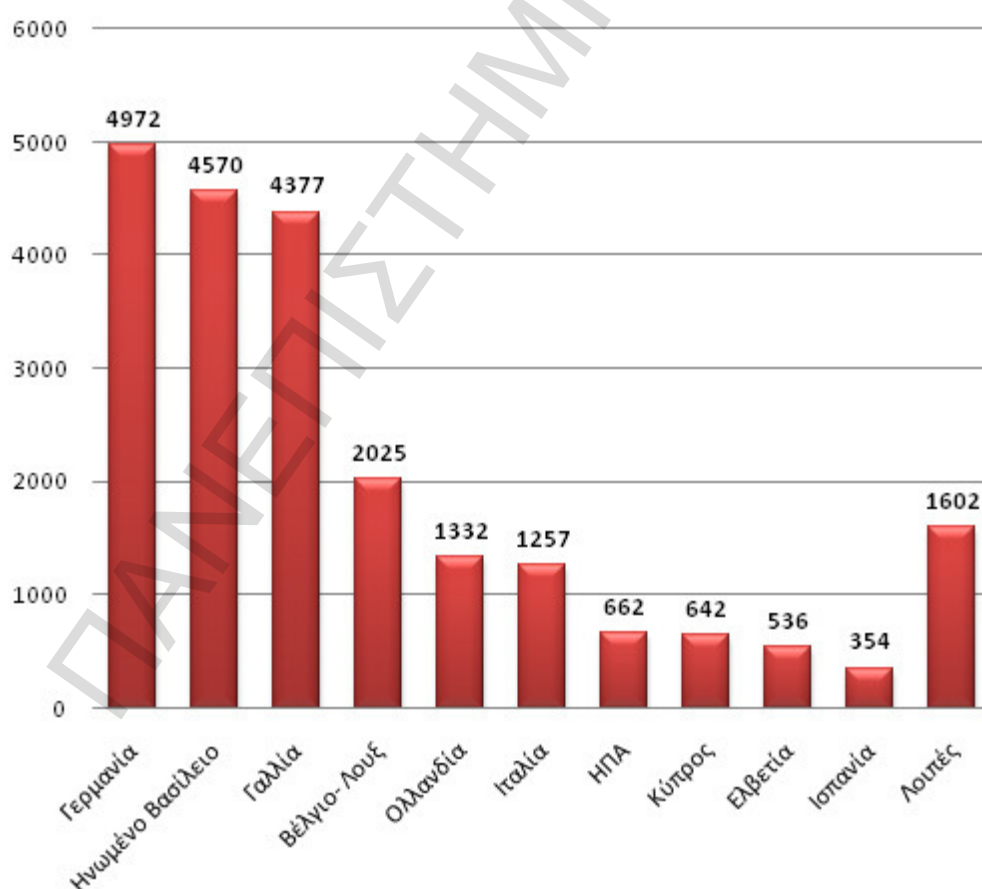
↳ Χώρες προέλευσης επενδυτικών κεφαλαίων

Στις χώρες με την ισχυρότερη επενδυτική παρουσία στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια συγκαταλέγονται 'κλασσικές' χώρες εξαγωγής κεφαλαίου, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο και Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, και η Ιταλία, ενώ αξιόλογη παρουσία έχουν η Κύπρος και οι ΗΠΑ.

Διαγράμματα 3.2 & 3.3:

Συνολικές εισροές ΑΞΕ ανά χώρα προέλευσης κεφαλαίων κατά την περίοδο 2003-2012 (σε εκατομμύρια Ευρώ)

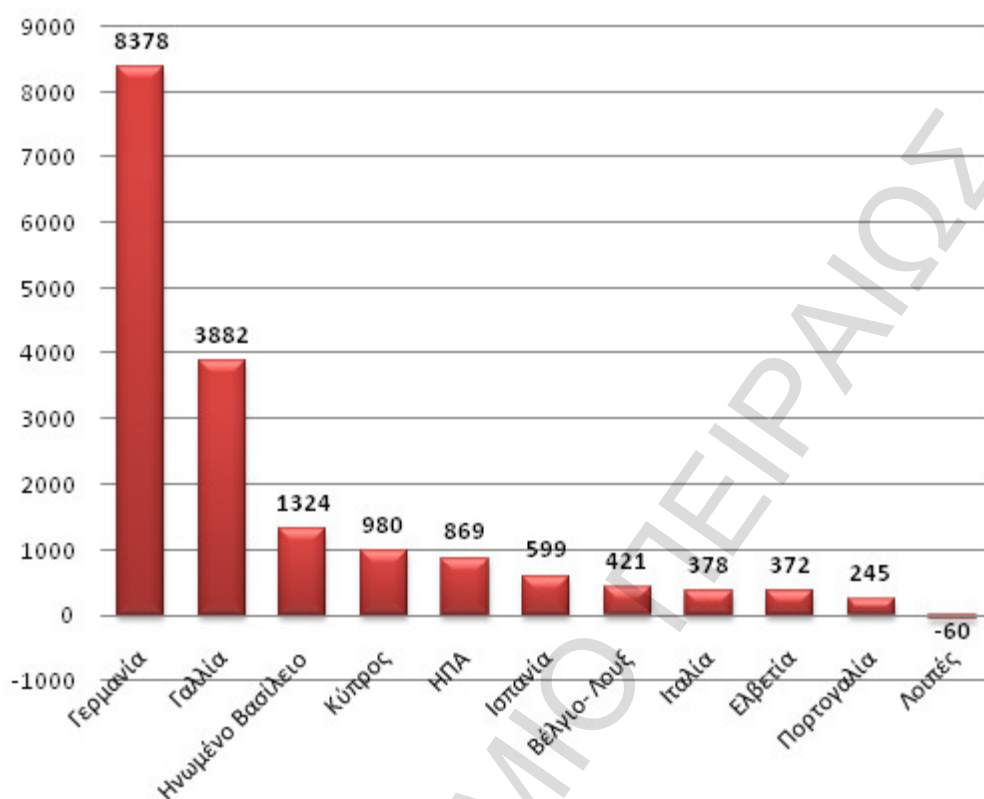
Περίοδος 2003-2007

Συνολική Αξία: 22.328,2 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

Περίοδος 2008-2012

Συνολική Αξία: 17.386,3 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

↳ **Κύρια χαρακτηριστικά:**

- Η επενδυτική δραστηριότητα στη χώρα προέρχεται κατά κύριο λόγο από εταιρείες σημαντικών αγορών, όπως της ΕΕ.
- Παρατηρείται μεταβολή στις κύριες χώρες που επενδύουν στην Ελλάδα κατά τις δύο περιόδους που εξετάζονται. Έτσι, ενώ η Γερμανία παραμένει η πρώτη χώρα προέλευσης επενδυτικών κεφαλαίων στην Ελλάδα τόσο κατά την περίοδο 2003-2007 όσο και κατά την περίοδο 2008-2012, κατά την πρώτη περίοδο τη δεύτερη θέση καταλαμβάνει το Ηνωμένο Βασίλειο και την τρίτη η Γαλλία, με μικρή διαφορά από τη Γερμανία, ενώ κατά τη δεύτερη περίοδο η Γαλλία καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση και ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά με συντριπτική πλέον διαφορά από τη Γερμανία. Μικρές διαφορές παρατηρούνται και στις υπόλοιπες χώρες προέλευσης επενδυτικών κεφαλαίων, με την Κύπρο και τις ΗΠΑ να βελτιώνουν αισθητά τη θέση

τους κατά τη δεύτερη πενταετία που εξετάζεται, σε βάρος των υπόλοιπων χωρών της ΕΕ, όπως το Βέλγιο- Λουξεμβούργο και η Ολλανδία.

- Αν και αξιόλογη, η παρουσία των ΗΠΑ παραμένει σχετικά χαμηλή, γεγονός που εν μέρει οφείλεται και σε επενδυτική δραστηριότητα επιχειρήσεων συμφερόντων ΗΠΑ, που όμως υλοποιούνται στην Ελλάδα «έμμεσα» μέσω θυγατρικών τους σε άλλο κράτος, συνήθως της Ευρώπης. Αναμφίβολα, το σχετικά χαμηλό μέγεθος των επενδύσεων από τις ΗΠΑ στην Ελλάδα, υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικού επενδυτικού δυναμικού που μπορεί να ενεργοποιηθεί.
- Εμφανίζονται ευοίωνες προοπτικές στο άμεσο μέλλον για προσέλκυση ΑΞΕ από τη Ρωσία και την Ανατολική Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή, τις Αραβικές Χώρες και την Ασία, ιδιαίτερα δε την Κίνα, που ενδιαφέρονται κυρίως για τους τομείς της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών, του τουρισμού, των μεταφορών και της εφοδιαστικής αλυσίδας.

↳ Κλαδική κατανομή ξένων επενδύσεων

Οι εισροές ΑΞΕ κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα επικεντρώνονται τα τελευταία έτη (τόσο κατά την περίοδο 2003-2007 όσο και κατά την περίοδο 2008-2012) κατά κύριο λόγο στον τριτογενή τομέα και ακολουθεί με σημαντική διαφορά ο δευτερογενής τομέας. Αντίστοιχη διάρθρωση ΑΞΕ εμφανίζει η πλειονότητα των ανεπτυγμένων χωρών.

Διαγράμματα 3.4 & 3.5:

Συνολικές εισροές ΑΞΕ ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας κατά την περίοδο 2003-2012

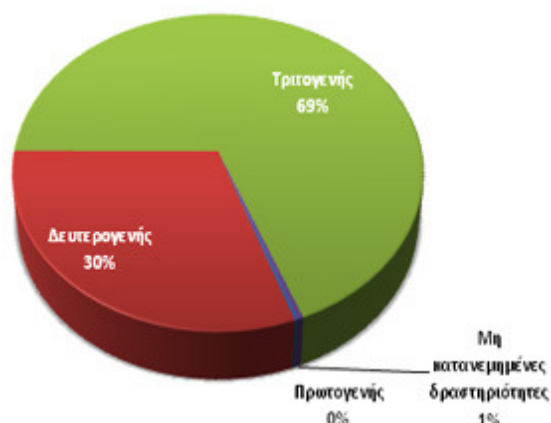
Περίοδος 2003-2007

Συνολική αξία: 22.328,2 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

Περίοδος 2008-2012

Συνολική αξία: 17.386,3 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

↳ **Κύρια χαρακτηριστικά:**

- Συγκέντρωση των ΑΞΕ στις υπηρεσίες. Η τάση αυτή υπαγορεύθηκε κυρίως από την ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας, την ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών, καθώς επίσης την τόνωση του εμπορίου.
- Το ποσοστό του δευτερογενούς τομέα είναι σχετικά χαμηλό σε σύγκριση με τις δυνατότητες της χώρας, γεγονός που υποδεικνύει σημαντικά επενδυτικά περιθώρια.
- Σημαντικό ρόλο στην επενδυτική δραστηριότητα αναμένεται να διαδραματίσει η έρευνα υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια.

Ειδικότερα:

A. Μεταποίηση

Στους κλάδους της μεταποίησης με σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον τις περιόδους 2003- 2007 και 2008-2012 συγκαταλέγονται τα χημικά, τα τρόφιμα & ποτά, τα μηχανήματα και τα μεταλλικά προϊόντα.

Διαγράμματα 3.6 & 3.7:

Διάρθρωση των συνολικών εισροών ΑΞΕ στην μεταποίηση κατά την περίοδο 2003-2012

Περίοδος 2003-2007

Συνολική Αξία: 6.082,2 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

Περίοδος 2008-2012

Συνολική Αξία: 4.146,7 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

↳ **Κύρια χαρακτηριστικά:**

Σε σχέση με την περίοδο 2003-2007, παρατηρείται πολύ μεγαλύτερη συγκέντρωση των επενδύσεων κατά την περίοδο 2008-2012 στον κλάδο των χημικών, που συγκεντρώνει το 58% του συνόλου των επενδύσεων στον μεταποιητικό τομέα, σε σχέση με το 22% την περίοδο 2003-2007. Καθώς ο κλάδος των διυλιστηρίων μελετάται ξεχωριστά (1% την περίοδο 2007-2012 και 10% την περίοδο

2003-2007), η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο και στην ανάπτυξη του φαρμακευτικού τομέα κατά την τελευταία περίοδο στην Ελλάδα.

Η συγκέντρωση επιχειρηματικής δραστηριότητας στους παραπάνω τομείς ευνοεί τόσο την εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων (επενδύσεις Greenfield) στην Ελλάδα, όσο και την επενδυτική συνεργασία ξένων με ελληνικές επιχειρήσεις για την παραγωγή τελικών προϊόντων που θα καλύπτουν τις ανάγκες της εσωτερικής και της διεθνούς αγοράς. Οι κλάδοι που εμφάνισαν σημαντική αύξηση το 2012 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος είναι τα τρόφιμα και τα μηχανήματα.

B. Υπηρεσίες

Στους κλάδους των υπηρεσιών με σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον κατά την περίοδο 2003-2012 συγκαταλέγονται οι τηλεπικοινωνίες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, το εμπόριο και ο τουρισμός.

Διαγράμματα 3.8 & 3.9:

Διάρθρωση των συνολικών εισροών ΑΞΕ στον τομέα των υπηρεσιών κατά την περίοδο 2003-2012

Περίοδος 2003-2007

Συνολική αξία: 14.989,2 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

Περίοδος 2008-2012

Συνολική αξία: 11.996,1 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2013

↳ Κύρια χαρακτηριστικά:

- Οι κλάδοι των τηλεπικοινωνιών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων συγκεντρώνουν τη συντριπτική πλειοψηφία των επενδυτικών κεφαλαίων που κατευθύνθηκαν στις υπηρεσίες, τόσο κατά την περίοδο 2003-2007 όσο και κατά την περίοδο 2008-2012. Την δεύτερη περίοδο ωστόσο, λόγω της εξαγοράς του ΟΤΕ από την Deutsche Telecom οι τηλεπικοινωνίες συγκεντρώνουν πάνω από τα μισά επενδυτικά κεφάλαια στον τριτογενή τομέα.
- Χαμηλό ποσοστό (7% την περίοδο 2008-2012 και 8% την προηγούμενη περίοδο) των ξένων επενδύσεων, επικεντρώθηκε στην λιγότερο παραγωγική κατηγορία «ακίνητα», ενώ η συντριπτική πλειονότητα των ξένων κεφαλαίων κατευθύνθηκε σε παραγωγικές δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Υπάρχουν σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης της ξένης επενδυτικής δραστηριότητας στον τομέα του τουρισμού.
- Οι κλάδοι που εμφάνισαν σημαντική αύξηση το 2012 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος είναι: τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, το εμπόριο και ο τουρισμός. (Πηγή: www.investingreece.gov.gr)

3.3 ΕΛΛΑΔΑ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Ήδη από το Σεπτέμβριο του 2008 και σταδιακά μέχρι και σήμερα, η ελληνική πραγματικότητα βρίσκεται υπό το πρίσμα μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομικής κρίσης, καθώς αποτελεί τη χειρότερη των τελευταίων 70 ετών. Στα πλαίσια της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, παρατηρείται και η είσοδος της ελληνικής οικονομίας στη φάση της ύφεσης. Τα μακροοικονομικά μέσα αντικατοπτρίζουν την τάση αυτή, με την ανεργία να παρουσιάζει αυξητικές τάσεις, τις επενδύσεις να συρρικνώνονται διαρκώς και την ταχύτητα κυκλοφορίας χρήματος να επιβραδύνεται, προκαλώντας στενότητα στην αγορά.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση ήταν φυσικό να μην αφήσει ανεπηρέαστη την Ελλάδα. Όμως οι αρχικές συνέπειες της κρίσης ήταν συγκριτικά ήπιες για τη χώρα μας. Πρώτον, δεν προκάλεσε ανυπέρβλητα προβλήματα στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα λόγω του χαμηλού βαθμού διασύνδεσής του με το αμερικανικό και το βρετανικό σύστημα και επειδή δεν κατείχε σημαντικό ποσοστό «τοξικών» τίτλων. Δεύτερον, οι επιδράσεις στην πραγματική οικονομία, με εξαίρεση τον τουρισμό και τη ναυτιλία, ήταν σχετικά ήπιες δεδομένου του χαμηλού βαθμού ανοίγματος της ελληνικής οικονομίας (Κότιος, 2011). Έτσι, το πρώτο έτος της κρίσης 2008 το ΑΕΠ της χώρας αυξήθηκε κατά 1,3%, ενώ η ύφεση του 2009 με -2,3% ήταν από τις χαμηλότερες στην Ευρωζώνη (European commission 2010a).

Η κρίση, αν και δεν προκάλεσε, επέτεινε και επέσπευσε την κρίση χρέους της ελληνικής οικονομίας. Είναι ενδεικτικό ότι το 2007, δηλαδή πριν καν ξεσπάσει η κρίση, η χώρα εμφάνιζε δημόσιο χρέος ίσο με το 105% του ΑΕΠ και δημοσιονομικό έλλειμμα -6,4% του ΑΕΠ. Η κατάσταση, χωρίς σοβαρή πρόκληση, μιας και η κρίση ξεκίνησε το Φθινόπωρο του 2008, ξέφυγε το επόμενο έτος, ενώ χειροτέρευσε δραματικά το 2009, όταν χωρίς να υπάρχουν τα περιθώρια άσκησης επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής το δημοσιονομικό έλλειμμα εκτινάχθηκε στο -15,4% ως προς το ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος στο 126,8% (ΕΕΑΓ 2011a).

Η σφοδρότητα της κρίσης που ξέσπασε το 2009 και κορυφώθηκε εντός του 2010 αποκάλυψε περίτρανα τις χρόνιες αδυναμίες του ελληνικού οικονομικού και πολιτικού συστήματος, να λειτουργήσει αρμονικά τόσο εντός της Ευρωζώνης, όσο και στο διεθνές περιβάλλον (Κότιος, 2011). Από τα τέλη του 2009 και τις αρχές του 2010, εξαιτίας ενός συνδυασμού διεθνών και τοπικών παραγόντων, όπως οικονομική κρίση, ανεξέλεγκτες δαπάνες κλπ., η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά

προβλήματα, καθώς έχει το δεύτερο μεγαλύτερο ετήσιο έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού και το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι επιπτώσεις της κρίσης φαίνεται να έχουν έχουν οικονομικές αλλά και κοινωνικές διαστάσεις.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση δεν ήταν ένα ανεξάρτητο και απρόσμενο φαινόμενο. Τα αίτια, η φύση και τα χαρακτηριστικά της συνδέονται με την όλη ιστορία της μεταπολεμικής διαδικασίας συσσώρευσης του κεφαλαίου στον ανεπτυγμένο καπιταλισμό. Τα αίτια της κρίσης πρέπει να αναζητηθούν αφενός στα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα και τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν, αλλά και στη διεθνή συγκυρία της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης που τα ανέδειξε με εντονότερο και οξύτερο τρόπο. Πολλοί παράγοντες συνετέλεσαν στη δημιουργία και αύξηση του ελλείμματος της χώρας και στη γενικότερη οικονομική ύφεση που επικρατεί έως και σήμερα.

Η ΟΝΕ προσέφερε τεράστιες ευκαιρίες για την ανάπτυξη της χώρας, οι οποίες όμως δεν αξιοποιήθηκαν. Αντιθέτως, χαμηλά επιτόκια, μείωση της εθνικής αποταμίευσης, συγκριτικά υψηλότερος πληθωρισμός και υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα προκάλεσαν μείωση της ανταγωνιστικότητας και χρόνιες μακροοικονομικές ανισορροπίες. Η κρίση δημόσιου χρέους που ταλανίζει τη χώρα ήταν η αναμενόμενη κατάληξη μιας λανθασμένης οικονομικής πολιτικής (Κότιος, 2011).

Η δημοσιονομική και μακροοικονομική προσαρμογή φαίνεται να οδηγεί σ' ένα φαύλο κύκλο ύφεσης. Το σπάσιμο του κύκλου αυτού είναι η μεγαλύτερη πρόκληση της ελληνικής πολιτικής προσαρμογής και απαιτεί μεγάλη έμφαση στις εξωτερικές παραμέτρους της ανάπτυξης όπως αύξηση εξαγωγών και προσέλκυση ξένων επενδύσεων, αλλά και στις εσωτερικές παραμέτρους όπως δημιουργία ευνοϊκού οικονομικού και πολιτικού περιβάλλοντος, αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων, μείωση των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου υπέρ των επενδύσεων, αξιοποίηση της αδρανούς και καταπατημένης περιουσίας του δημοσίου για απόσβεση χρεών, αλλαγή της πεσιμιστικής ψυχολογίας των αγορών και των πολιτών, καταπολέμηση των στρεβλώσεων των αγορών αγαθών και υπηρεσιών πολλές από τις οποίες λειτουργούν με τη συμμετοχή του κράτους κ.α. (Κότιος, 2011).

3.3.1 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΞΕ

Η διεθνής κρίση προκάλεσε σημαντική πτώση στην εισροή ΑΞΕ στην Ε.Ε. το μερίδιο της οποίας μειώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο περίπου στο μισό σε σχέση με τις αρχές της περασμένης δεκαετίας χάνοντας έδαφος έναντι των αναδύομενων οικονομιών. Αναφορικά με τη χώρα μας, τα αποτελέσματα της κρίσης στο τομέα των άμεσων ξένων επενδύσεων, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος οδηγούν στο ότι οι συνολικές (ακαθάριστες) εισροές ξένων επενδυτικών κεφαλαίων, που αντικατοπτρίζουν την πραγματική επίδοση της χώρας στην προσέλκυση επενδύσεων, σημείωσαν το 2011 αύξηση κατά 20%, παρά την ένταση της οικονομικής κρίσης κατά το ίδιο έτος και την αρνητική δημοσιότητα της χώρας στο εξωτερικό (Invest In Greece, 2012).

Οι καθαρές εισροές ξένων επενδυτικών κεφαλαίων σημείωσαν το ίδιο έτος ραγδαία αύξηση της τάξης του 366%, η οποία όμως κατά κύριο λόγο οφείλεται στο ότι ζημίες που εμφάνισαν οι ξένες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα κατά το 2010 συμπεριελήφθησαν στον υπολογισμό των επανεπενδυθέντων κερδών, καθιστώντας τα αρνητικά. Αναμφίβολα πάντως ο όγκος των καθαρών εισροών ΞΑΕ κατά το 2011 κινήθηκε σε σχετικά υψηλά επίπεδα, παρά την έντονη οικονομική κρίση επιδεικνύοντας σταθεροποιητικές τάσεις. Οι συνολικές εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων μειώθηκαν μεν στα έτη 2010 και 2011 σε σύγκριση με τον όγκο της προ κρίσεως περιόδου 2006-2008, ωστόσο παραμένουν στα επίπεδα της περιόδου 2003-2005, παρά τις όποιες διακυμάνσεις.

Η Ελλάδα βρίσκεται σε μια απόλυτα δυσχερή θέση και είναι φυσικό να αναζητεί εξόδους από αυτήν. Οι εναλλακτικές λύσεις που προσφέρονται είναι λίγες και συγκεκριμένες, όπου η κάθε μία συνδέεται με πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα (Boysen-Hogrefe 2010, EEAG 2011a). Η κάθε επιλογή εμπεριέχει το στοιχείο της αβέβαιης έκβασης, γεγονός που καθιστά κερδοσκοπική ακόμη και τη πιο νηφάλια προσέγγιση. Πάντως, φαίνεται πως κυρίαρχη είναι η άποψη ότι η χώρα μας θα συνεχίσει τις προσπάθειες προσαρμογής της εντός της ΟΝΕ, με τη μακροχρόνια δανειακή στήριξη των εταίρων μας και του ΔΝΤ. Η έξοδος όμως από την κρίση θα εξαρτηθεί από τις δικές μας προσπάθειες για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και αύξησης του ΑΕΠ (Κότιος, 2011).

3.4 ΤΑΣΕΙΣ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΛΑΙΣΙΟ

Τα αποτελέσματα της τελευταίας αναφοράς της UNCTAD, World Investment Report 2013 δείχνουν ότι η Ελλάδα έχει σχετικά καλές επιδόσεις ως προς την προσέλκυση κεφαλαίων άμεσων ξένων επενδύσεων.

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της UNCTAD (26 Ιουνίου 2013), οι παγκόσμιες εισροές ΑΞΕ ανήλθαν σε 1.350.000 εκατομμύρια δολάρια το 2012, σημειώνοντας σημαντική μείωση κατά 18,2 % σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Μετά τη διεθνή οικονομική κρίση του 2008, οι συνολικές εισροές ΑΞΕ καταγράφουν τη μεγαλύτερη μείωση του όγκου τους κατά το 2009, φθάνοντας μόλις το 1.210 δισεκατομμύρια δολάρια (από 2.010 δισεκατομμύρια δολάρια το 2007). Στη συνέχεια, κατά τα έτη 2010 και 2011, υπήρξε μια μερική ανάκαμψη των παγκόσμιων εισροών ΑΞΕ, φθάνοντας τα \$ 1.65 τρισεκατομμύρια, χωρίς να πλησιάζουν τα επίπεδα πριν από την κρίση, όμως. Η μείωση των παγκόσμιων επιπέδων άμεσων ξένων επενδύσεων το 2012 είναι ενδεικτική της οικονομικής αστάθειας - ρευστότητας που εξακολουθεί να προκαλεί σε πολλές σημαντικές οικονομίες και σε μεγαλύτερο βαθμό σε οικονομικούς συνασπισμούς όπως η Ευρωζώνη, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την ανασφάλεια και την αύξηση του κινδύνου σε κάθε επενδυτική δραστηριότητα.

Οι ΑΞΕ μειώθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο το 2012 κυρίως λόγω της συνεχιζόμενης μακροοικονομικής κατάστασης καθώς και του κλίματος αβεβαιότητας που επικράτησε για τους επενδυτές ενώ προβλέπεται να αυξηθούν μετριοπαθώς κατά τα επόμενα δύο χρόνια. Για το 2013 προβλέπεται να παραμείνουν κοντά στα επίπεδα του 2012, με μια ανώτερη κλίμακα των 1.450 δισεκατομμυρίων αμερικανικών δολαρίων. Η ανάκαμψη θα πάρει περισσότερο χρόνο από ό, τι αναμένεται, κυρίως λόγω της παγκόσμιας οικονομικής αστάθειας και πολιτικής αβεβαιότητας. Καθώς οι επενδυτές θα ανακτήσουν σταδιακά ξανά την εμπιστοσύνη τους οι ροές αναμένεται να φθάσουν τα επίπεδα των \$ 1.600 δισεκατομμυρίων το 2014 και 1,8 δολάρια τρισεκατομμύρια το 2015 κατά μέσο όρο.

Σε αυτό το διεθνές πλαίσιο της μείωσης των παγκόσμιων εισροών ΑΞΕ το 2012, η Ελλάδα ουσιαστικά αύξησε τις εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων, από 1,14 δισ. δολάρια το 2011 σε 2,94 δισεκατομμύρια δολάρια το 2012, ξεπερνώντας τα επίπεδα εισροών ΑΞΕ από το έτος 2007. Η επίδοση αυτή είναι μεγάλης σημασίας, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η χώρα βρίσκεται στην 4η συνεχή χρονιά

σοβαρής οικονομικής κρίσης, ως αποτέλεσμα της δημοσιονομικής προσαρμογής μεγάλης κλίμακας.

Λαμβάνοντας υπόψη την αρνητική εικόνα της χώρας στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, λόγω των υπερβολικών ποσοστών του δημοσίου χρέους και του ελλείμματος, καθώς και την πολιτική αβεβαιότητα κατά το πρώτο εξάμηνο του 2012, η σημασία της αυξητικής τάσης των εισροών ΑΞΕ στην Ελλάδα γίνεται πιο εμφανής. Ακόμη και αν τα επίπεδα αυτά αναθεωρηθούν προς τα κάτω σε κάποιο βαθμό στο μέλλον, ως αποτέλεσμα της διεθνούς μεθοδολογίας για τον υπολογισμό των άμεσων ξένων επενδύσεων (όπου οι απώλειες των ξένων εταιρειών σε μια χώρα που υπολογίζονται ως αρνητικές επανεπενδυθέντων κερδών), η αύξηση σε σχέση με τα έτη 2010 και 2011 αναμένεται να παραμείνει σημαντική.

Παρά τη θετική τους πορεία, τα απόλυτα επίπεδα των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα και - το πιο σημαντικό - ο τύπος τους, δεν επιτρέπουν πανηγυρισμούς από υπερβάλλοντα ζήλο. Οι ΑΞΕ στην Ελλάδα εξακολουθούν να αποτελούν ένα μικρό ποσοστό του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου σε σύγκριση με άλλες χώρες και στο μεγαλύτερο μέρος τους δεν απευθύνονται σε νέες επενδύσεις (Greenfield), αλλά κυρίως σε αυξήσεις του μετοχικού κεφαλαίου από τις μητρικές εταιρείες σε υφιστάμενες θυγατρικές εταιρείες στην Ελλάδα προκειμένου να ενισχύσουν τη θέση τους. Ακόμη και με αυτή τη δομή, όμως, η θέληση και η εμπιστοσύνη των ξένων μητρικών εταιρειών ώστε να στηρίξουν τις θυγατρικές τους στην Ελλάδα, μετά την απομάκρυνση του κινδύνου εξόδου της Ελλάδας από το ευρώ το 2012, είναι προφανής.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η έκθεση της UNCTAD αναφέρεται στις καθαρές εισροές ΑΞΕ σε κάθε χώρα και όχι στο σύνολο των ακαθάριστων που αντικατοπτρίζουν την πραγματική ροή ΑΞΕ που προσέλκυσε. Η επίδοση της Ελλάδας ως προς την προσέλκυση ξένων επενδύσεων είναι πολύ υψηλότερη από ό, τι αναφέρεται στην έκθεση (άνω των 4,4 δισ. ευρώ, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδας), αλλά μειώνεται σημαντικά λόγω της μεθοδολογίας υπολογισμού που αναφέρεται (επανεπενδύονται τα κέρδη λόγω των ζημιών σε επιχειρήσεις, το οποίο είναι ένα σύνηθες φαινόμενο σε περιόδους κρίσης).

Σε ό, τι αφορά το τομεακό προσανατολισμό των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων το 2012, τα οικονομικά ιδρύματα καταλαμβάνουν ηγετική θέση σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδας, ακολουθούμενα από τη χημική βιομηχανία, τα τρόφιμα και τα ποτά και τα ακίνητα. Η Γαλλία κατέλαβε, με μεγάλη διαφορά,

ηγετική θέση στην αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα το 2012, ακολουθούμενη από το Βέλγιο, τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Οι προοπτικές για την Ελλάδα είναι πολλά υποσχόμενες, λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας, τη δημιουργία ενός ελκυστικού επενδυτικού κλίματος που οφείλεται σε μια σειρά από μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν καθώς και την αύξηση των πηγών των δυνητικών επενδυτών. Εκτός από τους παραδοσιακούς επενδυτές που προέρχονται από την ΕΕ, ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για επενδύσεις από την Ασία (ιδίως την Κίνα), τις αραβικές χώρες και τη Ρωσία είναι εμφανές, ως αποτέλεσμα της υλοποίησης στοχευμένων δράσεων προώθησης των επενδύσεων. Η αύξηση της επενδυτικής δραστηριότητας θα εξαρτηθεί, φυσικά, σε μεγάλο βαθμό από τη συνέχιση της πολιτικής σταθερότητας και κυρίως από την επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων και την εμπορική ανάπτυξη της δημόσιας περιουσίας, η οποία μπορεί να συμψηφίσει την επενδυτική δραστηριότητα μεγάλης κλίμακας, λόγω του όγκου της.

Ολοκληρώνοντας, οι ξένες άμεσες επενδύσεις (ΑΞΕ) στην Ελλάδα μέχρι πρόσφατα αντιμετώπιζονταν σχεδόν με περιφρόνηση. Οι χαμηλές επιδόσεις της χώρας διαχρονικά επιβεβαιώνουν αυτήν την αντιμετώπιση και δυστυχώς αναδεικνύουν την επενδυτική της απομόνωση στην παγκόσμια οικονομική σκηνή. Τα τελευταία χρόνια, τα πράγματα άλλαξαν και οι προσπάθειες εντατικοποίησης προσέλκυσης ξένων επενδύσεων ενισχύθηκαν και μάλιστα έγιναν κομβικό σημείο της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας ως μέσο αποτελεσματικής αντιμετώπισης της κρίσης.

Η αλήθεια είναι ότι οι ξένες άμεσες επενδύσεις μέσω των πολυεθνικών επιχειρήσεων (ΠΕ) αποτελούν ένα βασικότατο μοχλό ανάπτυξης, αρκεί βέβαια να υπάρχει στρατηγική γιατί ούτε όλες οι ξένες επενδύσεις είναι ποιοτικά ίδιες και ούτε κατά συνέπεια οι ξένες επενδύσεις οδηγούν σε βιώσιμη ανάπτυξη. Στο πρόσφατο επενδυτικό παρελθόν της χώρας, βιώσαμε τις τραγικές επιπτώσεις (π.χ. ανεργία) από τις αποχωρήσεις ξένων επιχειρήσεων από την Ελλάδα.

Μέχρι σήμερα οι προσπάθειες προσέλκυσης επενδύσεων δε φαίνεται να αποτυπώνουν την εφαρμογή μιας σύγχρονης και ευέλικτα σχεδιασμένης στρατηγικής ανάπτυξης ενώ με βάση τα αποτελέσματα στο κομμάτι αυτό δεν προβλέπονται δραματικές αλλαγές στο επενδυτικό σκηνικό της χώρας. Προάγεται έντονα λοιπόν η ανάγκη δημιουργίας ενός πλαισίου πολιτικής προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων προκειμένου να επιτύχουμε βιώσιμη ανάπτυξη.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ III

Κότιος Α., (2011), Η Ελλάδα, η ΟΝΕ και η Κρίση, *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, 17(1), σελ. 1-20

Κοτταρίδη Κ, Γιακούλας Δ, (2013), *Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα: Οι Επιπτώσεις της Κρίσης και ο Ρόλος των Θεσμών*, ΕΛΙΑΜΕΠ, Ιούνιος 2013

Boysen - Hogrefe, J. (2010), Ist Griechenland noch zu retten? Und der Euro?, *Kiel Policy Brief*, Nr. 19, Institut für Weltwirtschaft Kiel

EEAG (2011a), *The EEAG Report on the European Economy, "Greece"*, CESifo, Munich 2011, pp. 97–125

EEAG (2011b), *The EEAG Report on the European Economy, "A New Crisis Mechanism for the Euro Area"*, CESifo, Munich 2011, pp. 71–96

European Commission, (2012), *"The Annual European Competitiveness Report 2012,"* chapter 4, "FDI flows and EU industrial competitiveness"

European Commission, (2006-2012), *European Union Foreign Direct Investment Yearbook 2006-2012*, Eurostat

Organisation for Economic Co-operation and Development, (1994), *OECD Reviews of Foreign Direct Investment – Greece*, Paris

Παλάσκας Θ., Πεγλιβάνος Λ., Στοφόρος Χ., (2004), *Η Ελλάδα στη Διεθνή Αγορά Επενδύσεων*, Εκδόσεις IOBE, Αθήνα

Σαλαβόπουλος Γ., (2006), Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας, *Χρήμα Μηνιαίο Οικονομικό & Επενδυτικό Περιοδικό*, Τεύχος 320

Σοφούδης, Π., (2008), *‘ΞΑΕ στην Ελλάδα και εναλλακτικοί τρόποι χρηματοδότησης επιχειρησιακών σχεδίων στα πλαίσια της Ε.Ε.’*, Διπλωματική Εργασία, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, σελ. 49, 54

Σταμπόγλης, Δ., (2010), *‘Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα. Μία σχέση αγάπης - μίσους’*, 2^η έκδοση, Εκδ. Economia publishing

Σταμπόγλης, Δ., (2008), *‘Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα. Μία σχέση αγάπης - μίσους’*, Εκδ. Κέρκυρα, σελ. 88-92, 101-105

United Nations Conference on Trade & Development, UNCTAD, (2013), *World Investment Report 2013: Global value chains: investment and trade for development*

United Nations Conference on Trade & Development, UNCTAD, (2012), *World Investment Report 2012: Towards a New Generation of Investment Policies*

<http://www.investingreece.gov.gr>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στη σύγχρονη πραγματικότητα οι ΑΞΕ παίζουν διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία. Επιπρόσθετα, οι ΑΞΕ αποτελούν πολύτιμο εργαλείο επίτευξης των αναπτυξιακών στόχων καθώς και κυρίαρχο συστατικό μιας επιτυχημένης συνταγής οικονομικής ευημερίας. Η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη που ακολούθησε μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου έφερε στο προσκήνιο τόσο τις πολυεθνικές επιχειρήσεις όσο και τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Ήδη από τη δεκαετία του '70, οι ΑΞΕ απασχολούν ολοένα και περισσότερο την οικονομική επιστήμη, η οποία φαίνεται να διερευνά το εν λόγω φαινόμενο σχετικά πρόσφατα και αφού είχε επέλθει η συνειδητοποίηση της σημασίας των ΑΞΕ.

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της παγκόσμιας οικονομίας κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών αποτελεί η ανέλιξη και η εντυπωσιακή αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) σε παγκόσμιο επίπεδο. Εξαιτίας του δυναμικού ρόλου που οι άμεσες ξένες επενδύσεις μπορούν να παίξουν στην επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης και την αναμόρφωση της οικονομίας της χώρας υποδοχής, πολλές αναπτυσσόμενες χώρες αναζητούν τέτοιου είδους επενδύσεις ώστε να πολλαπλασιάσουν τις προσπάθειες που γίνονται προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης της οικονομίας τους.

Στη διεθνή οικονομική δραστηριότητα, οι ροές κεφαλαίου παίζουν καθοριστικό ρόλο. Η ραγδαία αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων τις τελευταίες δεκαετίες έχει ως αποτέλεσμα την ταυτόχρονη αύξηση των ερευνητικών μελετών αναφορικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες καθώς και τα αποτελέσματα τους στις οικονομίες υποδοχής. Τα θετικά οφέλη που συνδέονται με τις άμεσες επενδύσεις των πολυεθνικών εταιριών ενίσχυσαν περαιτέρω την ελκυστικότητα των ΑΞΕ.

Οι ΑΞΕ θεωρούνται από την πλειονότητα των μελετητών ως ουσιαστικός μοχλός ανάπτυξης καθώς παρατηρείται μια θετική σχέση μεταξύ ΑΞΕ και οικονομικής ανάπτυξης είτε άμεσα είτε μέσω αποτελεσμάτων διάχυσης. Ως εκ τούτου η συζήτηση γύρω από τους παράγοντες που καθορίζουν την προσέλκυσή τους έχει επανέλθει εντονότερα τα τελευταία χρόνια μετά την έλευση της κρίσης τόσο στην Ελλάδα όσο και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Υπό το πρίσμα αυτό, οι ΑΞΕ θεωρούνται από την πλειονότητα των μελετητών ως ουσιαστικός μοχλός ανάπτυξης παρά το γεγονός ότι υπάρχει και μια σειρά άλλων μελετών οι οποίες αποτυγχάνουν να καταλήξουν σε σημαντική θετική σχέση. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν εργασίες οι οποίες υποστηρίζουν ότι οι ΑΞΕ είναι ευεργετικές για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών μέσω της διάχυσης της τεχνολογίας και της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου (Borensztein et al., 1998, de Mello, 1999, Liu et al., 2002, Shan, 2002, Kim & Seo, 2003). Αξίζει να αναφερθεί ότι κάποιες παλαιότερες μελέτες εντοπίζουν ότι οι ΑΞΕ εκτοπίζουν τις εγχώριες επενδύσεις και επομένως επιδρούν αρνητικά στην οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση (Hymer, 1960, Caves, 1971). Επίσης, υποστηρίζεται ότι στο βαθμό που επικρατούν στρεβλώσεις στις αγορές που αφορούν στις δομές του εμπορίου, τις τιμές και το χρηματοοικονομικό τομέα, οι ΑΞΕ μπορεί να βλάψουν την ορθή κατανομή των παραγωγικών πόρων σε μία χώρα και επομένως να επιβραδύνουν την ανάπτυξη (Borensztein et al., 1998).

Σε εμπειρικό επίπεδο ωστόσο, οι περισσότερες μακροοικονομικές μελέτες καταλήγουν υπέρ μιας θετικής και στατιστικά σημαντικής σχέσης μεταξύ ΑΞΕ και οικονομικής ανάπτυξης είτε άμεσα είτε μέσω αποτελεσμάτων διάχυσης (Findlay, 1978; De Gregorio, 1992, Blomstrom et al., 1992, Blomstrom et al., 1994, Sanchez-Robles, 1998, Baldwin et al., 1999, Zhang, 2001, Bende-Nabende & Ford, 1998, Bang Vu & Noy, 2009). Μια άλλη κατηγορία μελετών αναφέρεται στη θετική επίπτωση των ΑΞΕ με βάση την ύπαρξη κατάλληλων συνθηκών σε μία χώρα, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στην ύπαρξη γνωσιακών παραγόντων οι οποίοι μπορούν να αλληλεπιδράσουν με τις ΑΞΕ και να δώσουν ώθηση στην οικονομία (Borensztein et al., 1998, Bengoa & Sanchez-Robles, 2003).

Η σημασία των άμεσων ξένων επενδύσεων γίνεται ολοένα και πιο φανερή με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητη η επιλογή πολιτικών προσέγκυσης τους. Οι εν λόγω επενδύσεις στην απλουστευμένη τους μορφή, δημιουργούν θέσεις εργασίας, που με τη σειρά τους δημιουργούν ζήτηση που ακολούθως δημιουργεί κέρδη και κατά συνέπεια νέες επενδύσεις, νέες θέσεις εργασίας κ.λπ. Οι ΑΞΕ είναι ζωτικής σημασίας ειδικά στην περίπτωση που μια χώρα διανύει το στάδιο της υπανάπτυξης, όπου οι επενδύσεις είναι λιγιστές ή ανύπαρκτες, η ανεργία διαγράφει ανοδική τροχιά, η ζήτηση και η παραγωγή μειώνεται ενώ ακολουθεί η μείωση της κερδοφορίας και ακολούθως η μείωση της απασχόλησης και αντίστροφα.

Οι θετικές επιπτώσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων στην χώρα που δραστηριοποιούνται δεν αφορούν μόνο το οικονομικό γίνεσθαι, αλλά και το πολιτικό. Αυτό συμβαίνει, καθώς οι επιπτώσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι ποικίλες και πολυδιάστατες, λόγω της εισαγωγής κεφαλαίων, οργανωσιακής κουλτούρας και της δημιουργίας νέων δεδομένων στο ανταγωνιστικό πεδίο των επιχειρηματιών δραστηριοτήτων. Οι επιπτώσεις των ΑΞΕ στην τοπική κοινωνία μπορούν να έχουν πολλές διαστάσεις, κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές. Η νέα επένδυση έχει επίπτωση στην αύξηση του μελλοντικού προσδοκώμενου εισοδήματος τόσο στην χώρα του επενδυτή όσο και στην χώρα όπου έχει πραγματοποιηθεί η επένδυση. Και οι δύο πλευρές αναμένουν ότι η απόδοση μιας τέτοιας επένδυσης θα είναι μεγαλύτερη από το κόστος ευκαιρίας αλλιώς δε θα προέβαιναν σε ένα τέτοιο εγχείρημα (Petrochilos, 1989).

Από τις βασικότερες θετικές επιπτώσεις των ΑΞΕ στη χώρα υποδοχής μπορούν να θεωρηθούν η αύξηση της απασχόλησης με άμεση συνέπεια τη μείωση της ανεργίας, την αύξηση του εισοδήματος των πολιτών λόγω βελτίωσης των παρεχόμενων μισθών, την πτώση των τιμών των προϊόντων λόγω αυξανόμενου ανταγωνισμού καθώς και βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Η αλληλεπίδραση μεταξύ οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μπορεί να είναι επίσης θετική. Η επιπρόσθετη προσφορά κεφαλαίου οδηγεί σε μείωση της απόδοσης του κεφαλαίου και η επιπρόσθετη ζήτηση για εργασία αυξάνει τους μισθούς των εργατών, με αποτέλεσμα την εξίσωση της διανομής του εισοδήματος.

Επιπρόσθετα, οι ΑΞΕ διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο ως προς την επίτευξη ικανοποιητικών ρυθμών ανάπτυξης στα πλαίσια της εθνικής οικονομίας. Η εισροή ΑΞΕ σε μια οικονομία, πέρα από την προφανή επίδραση της στον τομέα της απασχόλησης και των φορολογικών εσόδων από την νεοϊδρυθείσα επιχείρηση, είναι παραδεκτό ότι συμβάλλει στη μεταφορά τεχνογνωσίας, κεφαλαίου και τεχνολογίας, με αποτέλεσμα την δημιουργία εξωτερικών οικονομιών κλίμακας στις εγχώριες επιχειρήσεις. Επίσης, με έμμεσο τρόπο ισχυροποιεί την ανάπτυξη της οικονομίας, τονώνοντας την μέσα από την διαδικασία δημιουργίας ζήτησης από την πλευρά της ξένης επιχείρησης παροχής υπηρεσιών, ζήτηση την οποία έρχονται να καλύψουν τοπικές επιχειρήσεις. Με βάση τα παραπάνω, λαμβάνοντας υπόψη τις θετικές επιπτώσεις των ΑΞΕ γίνεται φανερό ότι συνδέονται στενά με την ανάπτυξη και εξέλιξη των εθνικών οικονομιών.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι, η αναγνώριση του ρόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων στην αναπτυξιακή διαδικασία έχει αναγκάσει και επηρεάσει τη στάση των περισσότερων χωρών, ώστε να υιοθετήσουν φιλελεύθερες πολιτικές, προκειμένου να προσελκύσουν νέες επενδύσεις. Αυτή η στάση συνδέεται με την προσδοκία ότι, οι άμεσες ξένες επενδύσεις θα οδηγήσουν σε αύξηση της απασχόλησης, των εξαγωγών, των φορολογικών εσόδων, στη βελτίωση της εγχώριας επιχειρηματικότητας καθώς και σε διάχυση των καινοτομιών και των νέων τεχνολογιών.

Κατά συνέπεια, οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν καταστεί μια σημαντική πηγή εξωτερικής ιδιωτικής χρηματοδότησης για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Για το λόγο αυτό, χώρες όπως η Ελλάδα προσπαθούν να επικεντρωθούν στην εφαρμογή εκείνων των πολιτικών που μπορούν να προσελκύσουν συγκεκριμένες άμεσες ξένες επενδύσεις και, συνεπώς, την επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης. Η προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων και η επακόλουθη δημιουργία βιώσιμων επιχειρήσεων, που θα δώσει την αύξηση νέων θέσεων εργασίας και θα ενισχύσει την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της χώρας αποτελεί σήμερα εθνικό στόχο.

Η χώρα μας μέσα από τα αρμόδια θεσμικά όργανα (π.χ. Υπουργείο Οικονομικών, Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων – ΕΛΚΕ κλπ.) επιχειρεί να προωθήσει την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων. Παρά τις προσπάθειες όμως οι επιθυμητές ξένες επενδύσεις δεν έρχονται και η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας δε βελτιώνεται με το ρυθμό που θα επιθυμούσαμε όλοι. Η ελληνική πολιτεία δεν έχει καταφέρει να αναπτύξει ένα κατάλληλο περιβάλλον αποτελεσματικής προσέλκυσης ΑΞΕ, παρά τις προσπάθειες διαφόρων φορέων για την παρακολούθηση και το συντονισμό προς επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισαβόνας. Επί πενήντα χρόνια, είτε με ψήφιση νόμων και Προεδρικών Διαταγμάτων είτε με δημιουργία ειδικών οργανισμών, η προσέλκυση ΑΞΕ θεωρείται ανεπιτυχής.

Ένα από τα βασικότερα και μακρόχρονα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας παραμένει αυτό του χαμηλού επιπέδου ξένων άμεσων επενδύσεων. Τόσο θεωρητικά όσο και σε πολιτικό επίπεδο το συγκεκριμένο ζήτημα αντιμετωπίζεται κυρίως αποσπασματικά και μεμονωμένα. Ποικίλες θεωρίες επιχειρούν να εντοπίσουν και να ερμηνεύσουν τα αίτια του προβλήματος καθώς και τους προσδιοριστικούς παράγοντες προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων.

Επιπρόσθετα, η προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων αποτελεί βασικό στόχο της πολιτικής του συνόλου των χωρών, ανεξάρτητα από τον τύπο πολιτικού συστήματος ή το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης. Το κατά πόσο η συγκεκριμένη πολιτική μπορεί να καταστεί επιτυχημένη εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες.

Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό οι αρμόδιοι για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής να γνωρίζουν το ποιοι είναι οι παράγοντες εκείνοι που αποδεδειγμένα ασκούν επίδραση στις αποφάσεις των επιχειρήσεων σχετικά με την επιλογή του τόπου εγκατάστασης πόσο μάλλον όταν η εγκατάσταση αυτή πρόκειται να γίνει σε μία ξένη χώρα. Αποτελεί συχνό φαινόμενο η αποτυχημένη προσπάθεια προσέλκυσης ξένων επενδυτών από τους ιθύνοντες εξαιτίας λάθος προσέγγισης σε επίπεδο επιχειρηματολογίας. Καθίσταται λοιπόν σαφές - λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη θετικής σχέσης μεταξύ ΑΞΕ και ανάπτυξης - ότι αποτελεί ζητούμενο το τί είδους πολιτικές θα πρέπει να ακολουθήσει μια κυβέρνηση σε μια αναπτυσσόμενη χώρα, προκειμένου να προσελκύσει ΑΞΕ.

Αρκετές εμπειρικές μελέτες προσδιορίζουν ως βασικούς παράγοντες προσέλκυσης ΑΞΕ, παράγοντες βαρύτητας, όπως το μέγεθος της αγοράς καθώς και την γεωγραφική εγγύτητα. Σύμφωνα με τους Bevan & Estrin (2004, 2000), σημαντικό ρόλο για την πραγματοποίηση ΑΞΕ, εκτός από το κόστος εργασίας και το μέγεθος της αγοράς, διαδραματίζει και η απόσταση μεταξύ της χώρας προέλευσης και προορισμού. Τα θεσμικά χαρακτηριστικά των χωρών υποδοχής, συμπεριλαμβανόμενης της πολιτικής σταθερότητας, του βαθμού παρέμβασης της κυβέρνησης στην οικονομία και της νομοθεσίας για την προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την πραγματοποίηση ΑΞΕ.

Ακόμη, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη, οι επενδυτές προτιμούν άριστα μακροοικονομικά μεγέθη (σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία, χαμηλό πληθωρισμό και σταθερή ανάπτυξη), σταθερό και ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, σταθερούς ρυθμιστικούς παράγοντες και οικονομικές πολιτικές. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην επάρκεια και διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών.

Επίσης, αξίζει να τονίσουμε το σημαντικό ρόλο της ποιότητας των θεσμών σε μια χώρα ως προϋπόθεση για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Ήδη από τα τέλη σχεδόν της δεκαετίας του 1990, δόθηκε έμφαση στο ρόλο των θεσμών ως βασική παράμετρο της οικονομικής ανάπτυξης (IMF, 2003, Acemoglu et al., 2005). Γενικά, είναι αποδεκτό ότι χώρες που καταγράφουν υψηλότερη οικονομική ευημερία διαθέτουν ταυτόχρονα μεγαλύτερη πολιτική και οικονομική ελευθερία, καλύτερη

προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και χαμηλότερο επίπεδο διαφθοράς.

Τα παραπάνω εκφράζουν τη γενική διεθνή πραγματικότητα, χωρίς όμως να αποκλείονται τυχόν εξαιρέσεις για τις περιπτώσεις συγκεκριμένων χωρών - στη περίπτωση μας της Ελλάδας. Συνεπώς, το μείγμα πολιτικής ως προς την προσέλκυση ΑΞΕ οφείλει να είναι διαφορετικό από χώρα σε χώρα, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε χώρας και τις οικονομικές συνθήκες που επικρατούν.

Κύριο μέρος των προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα η Ελλάδα οφείλεται στο γεγονός ότι δεν αποτελεί μια χώρα ελκυστική για τις άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ). Αντίθετα θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι με βάση τις υφιστάμενες συνθήκες αποτελεί μια χώρα που απωθεί τους ξένους επενδυτές. Ακόμα και τώρα που η κρίση έχει απλωθεί σχεδόν σε όλα τα επίπεδα της οικονομίας και της κοινωνίας, μας δε δίνεται η πρέπουσα σημασία ως προς την προσέλκυση των ΑΞΕ με ότι αυτό συνεπάγεται για τη χώρα.

Επιπρόσθετα, η δημοσιονομική και μακροοικονομική προσαρμογή φαίνεται να οδηγεί σ' ένα φαύλο κύκλο ύφεσης. Το σπάσιμο του κύκλου αυτού είναι η μεγαλύτερη πρόκληση της ελληνικής πολιτικής προσαρμογής και απαιτεί μεγάλη έμφαση στις εξωτερικές παραμέτρους της ανάπτυξης όπως αύξηση εξαγωγών και προσέλκυση ξένων επενδύσεων, αλλά και στις εσωτερικές παραμέτρους όπως δημιουργία ευνοϊκού οικονομικού και πολιτικού περιβάλλοντος, αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων, μείωση των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου υπέρ των επενδύσεων, αξιοποίηση της αδρανούς και καταπατημένης περιουσίας του δημοσίου για απόσβεση χρεών, αλλαγή της πεσιμιστικής ψυχολογίας των αγορών και των πολιτών, καταπολέμηση των στρεβλώσεων των αγορών αγαθών και υπηρεσιών πολλές από τις οποίες λειτουργούν με τη συμμετοχή του κράτους κ.α. (Κότιος, 2011)

Ολοκληρώνοντας, οι προτάσεις και της φετινής έκθεσης της UNCTAD, με βάση τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν νωρίτερα στην παρούσα μελέτη, απογυμνώνουν τις ελληνικές πολιτικές χάραξης εξωστρέφειας ως παρωχημένες. Η Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας για το 2012 είναι εξίσου απογοητευτική. Πρέπει λοιπόν να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες προσέλκυσης για τη διευκόλυνση των επενδύσεων που καταφέρουν να ανακόψουν τη συνεχιζόμενη πτωτική πορεία της οικονομίας και θα συμβάλλουν στην επιτάχυνση της ανάπτυξης.

Προκύπτει λοιπόν το ερώτημα τι πρέπει να γίνει για να καταστεί η Ελλάδα ελκυστικός προορισμός για τις ΑΞΕ. Παρατίθενται στη συνέχεια ορισμένες βασικές προτάσεις αναφορικά με τις ενέργειες που απαιτούνται ώστε να καταφέρει η χώρα μας να προσελκύσει ΑΞΕ με στόχο την ανάπτυξη της οικονομίας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Αρχικά, κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό να δοθεί λύση στα χρόνια προβλήματα γραφειοκρατίας και διαφθοράς που ταλανίζουν τη χώρα και αποτελούν τροχοπέδη για την προσέλκυση νέων επενδύσεων. Προς την κατεύθυνση αυτή απαιτείται πλήρης έλεγχος, οργάνωση και αναδιάρθρωση των υφιστάμενων δομών – υπηρεσιών με την ταυτόχρονη δημιουργία ισχυρού ενιαίου φορέα παρακολούθησης και ελέγχου της διαφθοράς με στόχο τη βελτίωση της διαφάνειας των διαδικασιών και απλοποίηση συναλλαγών με το δημόσιο. Η καθιέρωση ταχείας νομικής δίωξης των υψηλόβαθμων αξιωματούχων σε υποθέσεις διαφθοράς μπορεί να λειτουργήσει θετικά.

Ταυτόχρονα θεωρείται σκόπιμο να τεθούν συγκεκριμένα κριτήρια πρόσληψης με ειδικά εκπαιδευμένο και καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό όπου απαιτείται καθώς και καθιέρωση πρακτικών αξιολόγησης στο δημόσιο τομέα. Προτείνεται λοιπόν η βελτίωση του επιπέδου στελεχών στις δημόσιες υπηρεσίες και η δημιουργία ανθρώπινου δυναμικού, κατάλληλου ειδικά για την παρακολούθηση των ΑΞΕ από το στάδιο της προσέλκυσης έως και την ολοκλήρωσή τους. Ο παράγοντας αυτός έπαιξε σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση ΑΞΕ σε ανταγωνίστριες χώρες και ιδιαίτερα στην Ιρλανδία. Το παράδειγμα άλλων χωρών μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά σε αυτό το κομμάτι.

Κύριο σημείο αποτελεί και η ενίσχυση διαύλου επικοινωνίας με τους διεθνείς επενδυτές. Το ζητούμενο λοιπόν είναι μια στοχευμένη προώθηση και εστιασμένες εκστρατείες προώθησης των επιχειρηματικών ευκαιριών συνοδευόμενες από σταθερή πολιτική δέσμευση για τη συνεχή βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Παράλληλα απαιτείται απλούστευση και σταθεροποίηση του φορολογικού πλαισίου μέσω της επίσημης δέσμευσης για ένα φορολογικό πλαίσιο το οποίο θα στηρίζεται στην σταθερότητα και την προβλεψιμότητα.

Θα πρέπει επίσης να αλλάξει η νοοτροπία σύμφωνα με την οποία όλες οι ΑΞΕ εκ προοιμίου επιφέρουν αρνητικές συνέπειες για τη χώρα και το περιβάλλον. Η νοοτροπία αυτή είναι αρκετά παρωχημένη και στηρίζεται σε λάθος βάσεις δεδομένου ότι υφίσταται διεθνείς, κοινοτικοί και εθνικοί κανόνες υποδοχής, προσέλκυσης και πραγματοποίησης των επενδύσεων. Λάθος επιλογή αποτελεί και η αντίθετη

προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία οι ΑΞΕ πρέπει να προσελκύνονται σε κάθε περίπτωση και να αντιμετωπίζονται ως η μοναδική αναπτυξιακή επιλογή.

Ένα ακόμη σημαντικό σημείο αποτελεί η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος σε επίπεδο πιο προχωρημένο από τις ανταγωνίστριες χώρες. Δε φτάνει μόνο να προβούμε σε κινήσεις βελτίωσης αλλά να φτάσουμε ένα βήμα παραπέρα από τις άλλες χώρες ώστε να καταστούμε ανταγωνιστικοί και να κατακτήσουμε μεγαλύτερο μερίδιο από τις ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο. Επίσης, για να έχουμε θετικά αποτελέσματα θα πρέπει να πάρουμε μέτρα που θα έχουν συνέχεια στο χρόνο και όχι να προβούμε σε αποσπασματικές ενέργειες ή μέτρα που θα αλλάξουν σε μικρό χρονικό ορίζοντα. Απαιτείται η συνεπής εφαρμογή μιας εθνικής μακροχρόνιας αναπτυξιακής στρατηγικής. Είναι γεγονός ότι απέχουμε πολύ από ένα τέτοιο στόχο.

Πραγματοποιώντας μια πιο γενική προσέγγιση είναι έκδηλη η ανάγκη σκιαγράφησης μιας μακροπρόθεσμης επενδυτικής πολιτικής. Η Ελλάδα παρότι έχει κάνει σημαντικά βήματα τα τελευταία χρόνια προς τη σωστή κατεύθυνση, πρέπει και μπορεί να συμμετέχει περαιτέρω ανταγωνιστικά στην παγκόσμια οικονομία, υιοθετώντας μια επενδυτική πολιτική προσέλκυσης διεθνών επενδυτικών κεφαλαίων, εκμεταλλευόμενη τη θέση της ως μέλους της Ε.Ε. και ως περιφερειακής οικονομικής δύναμης της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Απαιτείται η χάραξη συγκεκριμένης σταθερής και μακρόπνοης επενδυτικής πολιτικής.

Στα πλαίσια αυτά αναδεικνύεται πιο έντονα από ποτέ η ανάγκη χάραξης μιας ολοκληρωμένης επενδυτικής στρατηγικής. Χωρίς στρατηγική δεν υφίσταται ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη. Γενικά, οι προτάσεις που προβάλλονται σχετικά με το θέμα της προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων αφορούν στην άσκηση γενικής οικονομικής πολιτικής καθώς και σε πιο εξειδικευμένες παρεμβάσεις.

Συνοψίζοντας, μια τέτοια πολιτική με στόχο την προσέλκυση ΑΞΕ μπορεί να επιτευχθεί με τα εξής μέσα:

- ▲ Λήψη μέτρων προς την κατεύθυνση μείωσης της γραφειοκρατίας και εξάλειψης της διαφθοράς
- ▲ Αναδιάρθρωση υπηρεσιών και φορέων με στόχο την απλοποίηση των διαδικασιών
- ▲ Δημιουργία κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού για την παρακολούθηση των ΑΞΕ σε όλα τα στάδια
- ▲ Εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων αποτελεσματικού management στη δημόσια διοίκηση για ποιοτικότερη και ταχύτερη εξυπηρέτηση

- ⤴ Εισαγωγή βέλτιστων πρακτικών για διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού στο δημόσιο τομέα
- ⤴ Επένδυση στην έρευνα, ώστε να ενισχυθεί το στοιχείο της καινοτομίας
- ⤴ Σύνδεση της ανώτατης εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας
- ⤴ Εισαγωγή σύγχρονων μεθόδων τεχνολογίας για την υποστήριξη των αρμόδιων φορέων
- ⤴ Εγκατάσταση ηλεκτρονικής πλατφόρμας επικοινωνίας και ενημέρωσης μεταξύ των συναρμόδιων υπηρεσιών και φορέων
- ⤴ Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων υποδομών
- ⤴ Απλούστευση και σταθεροποίηση φορολογικού πλαισίου
- ⤴ Επιτάχυνση δικαιοσύνης
- ⤴ Ενίσχυση ρόλου και αρμοδιοτήτων του ΕΛΚΕ στα πρότυπα άλλων χωρών
- ⤴ Αξιοποίηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της χώρας σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας
- ⤴ Άσκηση αποτελεσματικότερης Μακροοικονομικής πολιτικής - Συνέχιση με ταχύτερους ρυθμούς της πορείας σύγκλισης της οικονομίας
- ⤴ Εκμετάλλευση της γεωγραφικής θέσης της χώρας ώστε να καταστεί κέντρο επιχειρηματικής και οικονομικής δραστηριότητας στη ΝΑ Ευρώπη καθώς και στην ευρύτερη περιοχή
- ⤴ Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος ξεπερνώντας τον ανταγωνισμό
- ⤴ Σταθερότητα και εκσυγχρονισμός θεσμικού πλαισίου σε κάθε επίπεδο χωρίς συνεχείς και αποσπασματικές νομοθετικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις
- ⤴ Συνεπής εφαρμογή μιας εθνικής μακροχρόνιας αναπτυξιακής στρατηγικής

Ο εντοπισμός και η σταθερή ανάδειξη των παραπάνω προβλημάτων τονίζουν την αδυναμία των πολιτικών διαχρονικά για ουσιαστική παρέμβαση στο συγκεκριμένο ζήτημα. Η χάραξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής επιτυχημένης πολιτικής προσέλκυσης ξένων επενδυτικών κεφαλαίων ιδανικά περιλαμβάνει την ταυτόχρονη εφαρμογή και συνύπαρξη όλων των παραπάνω. Απαιτείται συνεκτικότητα πολιτικών με σταθερό πλαίσιο και μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό. Η επιτυχής εφαρμογή των παραπάνω προτάσεων μπορεί να καλλιεργήσει την ελπίδα ότι η πολυπόθητη προσέλκυση ΑΞΕ στη χώρα μπορεί να επιτευχθεί. Αποτελεί πρόκληση λοιπόν η υιοθέτηση των κατάλληλων πολιτικών ως προς την προσέλκυση ΑΞΕ με στόχο την έξοδο από την κρίση και την ανόρθωση της οικονομίας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ IV

Acemoglu, D., S. Johnson and J. Robinson, (2005), Institutions as the fundamental cause of long-run growth, in P. Aghion and S. Durlauf (eds.), *Handbook of Economic Growth*, (Amsterdam: North-Holland)

Bang Vu, T., Noy, I., (2009), Sectoral analysis of foreign direct investment and growth in the developed countries, *Journal of International Financial Markets Institutions and Money*, 19, pp. 402-413

Baldwin, R. E., Braconier, H. and Forslid, R., (1999), Multinationals, endogenous growth and technological spillovers: theory and evidence, *CEPR Discussion Paper No. 2155*

Bende-Nabende, A., Ford, J.F., (1998), FDI, policy adjustments and endogenous growth: multiplier effects from a small dynamic model for Taiwan, 1959–1995, *World Development*, 26(7), pp. 1315–30

Bengoa, M., Sanchez-Robles, B., (2003), Foreign direct investment, economic freedom and growth: new evidence from Latin America, *European Journal of Political Economy*, 19(3), 529–45

Bevan, A.A. & Estrin, S., (2004), “The Determinants of Foreign Direct Investment into European Transition Economies”, *Journal of Comparative Economics*, 32, pp. 775-787

Bevan, A.A. & Estrin, S., (2000) ,The Determinants of Foreign Direct Investment in Transition Economies, *CEPR Discussion Paper 2638, Centre for Economic Policy Research*, London.

Bloningen, B.A., (2005) A review of the empirical literature on FDI determinants. NBER Working Paper 11299, Cambridge, MA

Blomström, M., Kokko, A., Zejan, M., (1994), Host Country Competition and Technology Transfer by Multinationals. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 130, pp. 521-533

Blomström, M., Lipsey, R., Zejan, M., (1992), What explains developing country growth? *NBER Working Paper*, 4132, Cambridge, Mass

Borensztein, E.R, Gregorio, J., Lee, J-W., (1998), How does foreign direct investment affect economic growth? *Journal of International-Economics*, 45(1), 115-35

Borensztein E., De Gregorio J. and Lee J.W., (1995), ‘How does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?’ *Working Paper NBER*, 5057

De Gregorio, J., (1992), Economic growth in Latin America, *Journal of Development Economics*, 39, pp. 58-84

De Mello, L.R. (1999), Foreign direct investment-led growth: evidence from time series and panel data, *Oxford Economic Papers*, 51, pp.133-151

De Mello, L.R. (1997), “Foreign Direct Investment in Developing Countries and Growth: A Selective Survey”, *The Journal of Development Studies*, 34 (1), pp. 1-34

Findlay, R., (1978), Relative backwardness, Direct Foreign Investment, and the transfer of technology: A simple dynamic model, *Quarterly Journal of Economics*, 92, pp. 1-16.

Hymer, S.A., (1960), *The International Operation of National Firms: A study of Foreign Direct Investment*, PhD Thesis, Development of Economics, MIT, Boston (published by MIT Press in 1976)

IMF, (2003) *World Economic Outlook* (Washington, DC: IMF), Chapter III

Κότιος Α., (2011), Η Ελλάδα, η ΟΝΕ και η Κρίση, *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, 17(1), σελ. 1-20

Kim, D. D., Seo, J-S., (2003), Does FDI Inflow Crowd Out Domestic Investment in Korea? *Journal of Economic Studies*, 30, 6, pp. 605–22.

Liu, X., Burridge, P., Sinclair, P.J.N., (2002) Relationships between Economic Growth, Foreign Direct Investment and Trade: Evidence from China, *Applied Economics*, 34, pp. 1433–40.

Sánchez-Robles, B., (1998), Infrastructure investment and growth: Some empirical evidence, *Contemporary Economic Policy*, XVI (1), pp. 98-109

Shan, J., (2002), A VAR Approach to the Economics of FDI in China, *Applied Economics*, 7, pp. 885–93

Zhang, K., (2001), Does foreign direct investment promote growth? Evidence from East Asia and Latin America, *Contemporary Economic Policy*, 19; 2, pp. 175-85

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Acemoglu, D., S. Johnson and J. Robinson, (2005), Institutions as the fundamental cause of long-run growth, in P. Aghion and S. Durlauf (eds.), *Handbook of Economic Growth*, (Amsterdam: North-Holland)

Baldwin, R. E., Braconier, H. and Forslid, R., (1999), Multinationals, endogenous growth and technological spillovers: theory and evidence, *CEPR Discussion Paper No. 2155*

Bang Vu, T., Noy, I., (2009), Sectoral analysis of foreign direct investment and growth in the developed countries, *Journal of International Financial Markets Institutions and Money*, 19, pp. 402-413

Barrell, R. and Pain, N. (1997a), “Foreign Direct Investment, Technological Change and Economic Growth Within Europe”, *The Economic Journal*, 107, pp. 1770-1786.

Barrell, R. & Pain, N. (1997b), “The Growth of Foreign Direct Investment in Europe”, *National Institute Economic Review*, 160, pp. 63-75

Barrios S. et al (2002), Efficiency Spillovers from foreign Direct Investment in the EU Periphery: A comparative study of Greece, Ireland and Spain , *FEDEA discussion paper*

Barrios S. et al., (2002), Foreign Direct Investment and Productivity Spillovers: Evidence from the Spanish experience, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 138 (3), pp. 459-481

Bende-Nabende, A., Ford, J.F., (1998), FDI, policy adjustments and endogenous growth: multiplier effects from a small dynamic model for Taiwan, 1959–1995, *World Development*, 26(7), pp. 1315–30

Bengoa, M., Sanchez-Robles, B., (2003), Foreign direct investment, economic freedom and growth: new evidence from Latin America, *European Journal of Political Economy*, 19(3), 529–45

Bevan, A.A. & Estrin, S., (2004), “The Determinants of Foreign Direct Investment into European Transition Economies”, *Journal of Comparative Economics*, 32, pp. 775-787

Bevan, A.A. & Estrin, S., (2000) ,The Determinants of Foreign Direct Investment in Transition Economies, *CEPR Discussion Paper 2638, Centre for Economic Policy Research*, London.

Bloningen, B.A., (2005) A review of the empirical literature on FDI determinants. NBER Working Paper 11299, Cambridge, MA

Blomström, M., Kokko, A., Zejan, M., (1994), Host Country Competition and Technology Transfer by Multinationals. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 130, pp. 521-533

- Blomström, M., Lipsey, R., Zejan, M., (1992), What explains developing country growth? *NBER Working Paper*, 4132, Cambridge, Mass
- Borensztein, E.R, Gregorio, J., Lee, J-W., (1998), How does foreign direct investment affect economic growth? *Journal of International-Economics*, 45(1), 115-35
- Borensztein E., De Gregorio J. and Lee J.W., (1995), ‘How does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?’ *Working Paper NBER*, 5057
- Boston Consulting Group (BCG), Hellas ’20:20 – Supporting investment in the Greek economy – a foreign investor perspective, Boston Consulting Group (BCG), October 2011
- Boysen - Hogrefe, J. (2010), Ist Griechenland noch zu retten? Und der Euro?, *Kiel Policy Brief*, Nr. 19, Institut für Weltwirtschaft Kiel
- Brainard L. S. and Riker D. A., (1997), ‘Are U.S. Multinationals Exporting U.S. Jobs?’ *NBER Working Paper*, No. 5958
- Brainard L. S. (1993). ‘A Simple Theory of Multinational Corporations and Trade with a Trade-off between Proximity and Concentration,’ *NBER Working Paper* No 4269
- Buchanan, B.G., Le, Q.V. and Rishi, M., (2012), Foreign direct investment and institutional quality: some empirical evidence, *International Review of Financial Analysis*, 21, 81-89
- Campos N.F. & Kinoshita Y. (2003), “Why Does FDI Go Where it Goes? New Evidence from the Transitional Economies”, *CEPR Discussion Papers*, 3984
- Caves, R.E., (1971), International Corporations: The Industrial Economics of Foreign Investment, *Economica*, 38, pp. 1–27
- Chowdhury A. & Mavrotas G. (2003), “FDI and Growth: What causes what?” WIDER Helsinki, September 2003
- De Gregorio, J., (1992), Economic growth in Latin America, *Journal of Development Economics*, 39, pp. 58-84
- De Mello, L.R. (1999), Foreign direct investment-led growth: evidence from time series and panel data, *Oxford Economic Papers*, 51, pp.133-151
- De Mello, L.R. (1997), “Foreign Direct Investment in Developing Countries and Growth: A Selective Survey”, *The Journal of Development Studies*, 34 (1), pp. 1-34
- Dicken, P., (2007), “*Global Shift: Mapping the Changing Contours of the World Economy*, Sage Publication, 5th edition, London
- Dunning H.J., (1997), The European Internal Market Programme and Inbound Foreign Investment, *Journal of Common Market Studies*

Dunning, J., (1993), *Multinational Enterprises and the Global Economy*, New York: Addison Wesley

Dunning, J.H., (1992), “*Multinational Enterprises and the Global Economy*”, Addison-Wesley, London

Dunning, J. H. (1980), “Explaining Changing Patterns of International Production: In Support of the Eclectic Theory”, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*

Dunning, J. H. (1977), “Trade, location of Economic Activity and the Multinational Enterprise: A Search for an Eclectic approach”, in Ohlin B., (Eds.), *The International Allocation of Economic Activity*, MacMillan, London.

EEAG (2011a), *The EEAG Report on the European Economy, "Greece"*, CESifo, Munich 2011, pp. 97–125

EEAG (2011b), *The EEAG Report on the European Economy, "A New Crisis Mechanism for the Euro Area"*, CESifo, Munich 2011, pp. 71–96

European Commission, (2012), “*The Annual European Competitiveness Report 2012*,” chapter 4, “FDI flows and EU industrial competitiveness”

European Commission, (2006-2012), *European Union Foreign Direct Investment Yearbook 2006-2012*, Eurostat

Filippaios, F. and Kottaridi, C., (2013), Complements or substitutes? New theoretical considerations and empirical evidence on the imports and inward FDI relationship, *International Review of Applied Economics*

Findlay, R., (1978), Relative backwardness, Direct Foreign Investment, and the transfer of technology: A simple dynamic model, *Quarterly Journal of Economics*, 92, pp. 1-16.

Globerman & Shapiro, (2002), Global Foreign Direct Investment Flows: The Role of Governance Infrastructure, *World Development*, Volume 30, Number 11, November, pp. 1899-1919 (21)

Hassett, K., Hubbard, R., G., (2001), “Tax policy and business investment,” *Handbook of public economics*, 3, pp. 1293-1343

Hines, R. D., (1988), “Financial Accounting: In Communicating Reality, We Construct Reality”, *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 13, No. 3, 1988

Hymer, S.A., (1960), *The International Operation of National Firms: A study of Foreign Direct Investment*, PhD Thesis, Development of Economics, MIT, Boston (published by MIT Press in 1976)

International Monetary Fund, IMF, (2003), *World Economic Outlook* (Washington, DC: IMF), Chapter III

International Monetary Fund, (1993), *Balance of Payments Manual: Fifth Edition*, (BPM5) Washington, D.C.

International Monetary Fund and Organisation for Economic Co-operation and Development, (2004), *ISSUES PAPER (DITEG) #20*, annex I

James, S., (2009), “*Incentives and Investments: Evidence and Policy Implications*”, Investment Climate Advisory Services of the World Bank Group

Κότιος Α., Παυλίδης Γ., (2012), Διεθνείς οικονομικές κρίσεις, Κρίσεις του συστήματος ή της πολιτικής, Rosili

Κότιος Α., (2011), Η Ελλάδα, η ΟΝΕ και η Κρίση, *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, 17(1), σελ. 1-20

Κότιος Α., Λιαργκόβας Π., Κορρές Γ., (2010), *Οικονομική της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, Εκδόσεις Σταμούλη

Κότιος Α., (2005), «*Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου στο νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον*», στο Αντώνης Κόντης – Χαράλαμπος Τσαρδανίδης (επιμέλεια): Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Κότιος Α., (2004), Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και η νέα διεθνής εμπορική αρχιτεκτονική, Αθήνα, εκδόσεις Σάκκουλα

Κοτταρίδη Κ, Γιακούλας Δ, (2013), *Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα: Οι Επιπτώσεις της Κρίσης και ο Ρόλος των Θεσμών*, ΕΛΙΑΜΕΠ, Ιούνιος 2013

Κυρκιλής Δ., (2010, 2002), “*Άμεσες ξένες επενδύσεις*”, Εκδόσεις Κριτική

Κυρκιλής, Δ., Παντελίδης Π. (1997), *Ένα Πλαίσιο Ανάλυσης Συμπεριφοράς των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Ελλάδα*, στο Κιντής, Α. (επιμ.), Το Παρόν και το Μέλλον της Ελληνικής Οικονομίας, Τόμος Α', Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Gutenberg

Kim, D. D., Seo, J-S., (2003), Does FDI Inflow Crowd Out Domestic Investment in Korea? *Journal of Economic Studies*, 30, 6, pp. 605–22

Kotios A., (2011), Europe 2020 Strategy, Cohesion Policy and Greek Regions: Are we "Smart" enough?, (σε συνεργασία), Paper presented in the 51st European Congress of the Regional Science Association International, Barcelona, Spain

Kotios A., (2010), Regional development strategies in open economies. Theoretical questions, (σε συνεργασία) *Middle Eastern Finance and Economics*, Issue 8, pp. 55-67

Krugman, P. & Obstfeld, M. (2006), “*International economics: theory and policy*”, Seventh Edition, Pearson Addison-Wesley, Boston.

Krugman, P., (1994), “*The Fall and Rise of Development Economics*” in Rodwin, L., Schön, D.A. (Eds.), “Rethinking the Development Experience”, the Brookings Institution, Washington DC & the Lincoln Institute of Land Policy, Cambridge

Krugman, P., (1991), “Increasing Returns and Economic Geography”, *The Journal of political Economy*, 99(3), pp. 483-499

Kumar N., (2001), «Infrastructure Availability, Foreign Direct Investment Inflows and their Export – orientation: a Cross – Country Exploration», *Research and Information System for Developing Countries*

Λιαργκόβας Π., (2007), “Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα”, Εκδόσεις Παπαζήση

Liebscher, K., Christl J., Mooslechner, P., Ritzberger-Gruenwald, D., (2007), ‘*Foreign Direct Investment in Europe - A Changing Landscape*’, USA, Ed. El. Publishing Ltd.

Lipsey, R.E. (2002), “Home and Host County Effects of FDI”, *Paper for ISIT Conference on Challenges to Globalization*, Lidingö, Sweden.

Lipsey, Robert E. (2001) “Foreign Direct Investment and the operations of multinational firms: concepts, history, and data”, *Working paper 8665, National Bureau of Economic Research*, Cambridge (USA)

Liu, X., Burridge, P., Sinclair, P.J.N., (2002) Relationships between Economic Growth, Foreign Direct Investment and Trade: Evidence from China, *Applied Economics*, 34, pp. 1433–40.

Μπαμπανάσης Σ., (2004), *Νέα Διεθνής Οικονομία*, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση

Μπιτζένης, Α., (2009), «Παγκοσμιοποίηση, Πολυεθνικές, Επενδύσεις & Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση στο Νέο Παγκόσμιο Οικονομικό Σύστημα», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

Μπιτζένης Α, (2003), “*Η δυναμική των βαλκανικών αγορών και η μετάβαση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς, Εντοπίζοντας Επενδυτικές ευκαιρίες στο πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*”, Τόμος Α΄, εκδόσεις Σταμούλη

Organization for Economic Co-operation and Development, OECD, (2000a), “*The OECD Guidelines for Multinational Enterprises, Revision 2000*”, Paris

Organisation for Economic Co-operation and Development, (1996), *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, 3rd ed. (BD3), Paris

Organisation for Economic Co-operation and Development, (1994), *OECD Reviews of Foreign Direct Investment – Greece*, Paris

Οικ. Δελτίο Alpha Bank (2010) *Δημοσιονομική προσαρμογή: Η δυνατότητα εξόδου από την κρίση και οι προοπτικές ανάπτυξης*, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 110

Οικ. Δελτίο Alpha Bank, (2006), *Ευελιξία αγορών και ανταγωνιστικότητα. Το Σκανδιναβικό και Ιρλανδικό υπόδειγμα και η Ελληνική πραγματικότητα*, Τεύχος 98, σελ.18 -19, 25-27

Παλάσκας Θ., Πεχλιβάνος Λ., Στοφόρος Χ., (2004), *Η Ελλάδα στη Διεθνή Αγορά Επενδύσεων*, Εκδόσεις IOBE

Παπαγεωργίου, Π. & Χιόνης, Δ. (2003), «*Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί*», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

Πιτέλης Χ., (1998), “*Παραγωγικότητα, Ανταγωνιστικότητα και Σύγκλιση στην Παγκόσμια Οικονομία: Ο Ρόλος της Προσφοράς*”, στο Πιτέλης Χ. και Αντωνάκης Ν. (επιμ.) *Διεθνής Ανταγωνιστικότητα και Βιομηχανική Στρατηγική*, Αθήνα, Τυπωθήτω-Δαρδανός, σελ. 28, 31

Πιτέλης Χ., (1998), *Οικονομικοί Θεσμοί, Διεθνής Ανταγωνιστικότητα και Οικονομική Πολιτική*, Αθήνα, Τυπωθήτω-Δαρδανός

Πιτέλης, Χ., (1997), *Ξένες Παραγωγικές Επενδύσεις: Στρατηγικές προσέλκυσης στην Ελλάδα*, παραδοτέο του έργου «Το μέλλον της ελληνικής βιομηχανίας», Υπουργείο Ανάπτυξης

Petrochilos George, (1989), “*Foreign Direct Investment and the Development Process The case of Greece*”, published by Avebury Gower Publishing Company Limited

Porter M. E., (1990), “*The competitive advantage of nations*”, New York: The Free Press

Prahalad C.K., Hamel G., (1990), “*The Core Competence of the Corporation*”. *Harvard Business Review*, 90(3), pp. 79-91

Psycharis Y., Kokkinou A. (2004), “*Foreign direct investment, regional incentives and regional attractiveness in Greece*”, 44th Congress of the European Regional Science Association, Porto, Portugal

Σαλαβόπουλος Γ., (2006), *Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας, Χρήμα Μηνιαίο Οικονομικό & Επενδυτικό Περιοδικό*, Τεύχος 320

Σταμπόγλης, Δ., (2010), ‘*Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα. Μία σχέση αγάπης - μίσους*’, 2^η έκδοση, Εκδ. Economia publishing

Σταμπόγλης, Δ., (2008), ‘*Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα. Μία σχέση αγάπης - μίσους*’, Εκδ. Κέρκυρα, σελ. 88-92, 101-105

Sánchez-Robles, B., (1998), *Infrastructure investment and growth: Some empirical evidence*, *Contemporary Economic Policy*, XVI (1), pp. 98-109

Shan, J., (2002), *A VAR Approach to the Economics of FDI in China*, *Applied Economics*, 7, pp. 885–93

United Nations Conference on Trade & Development, UNCTAD, (2013), World Investment Report 2013: Global value chains: investment and trade for development

United Nations Conference on Trade & Development, UNCTAD, (2012), *World Investment Report 2012: Towards a New Generation of Investment Policies*

United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD, (2009), “World Investment Report 2009, “Transnational Corporations, Agricultural Production and Development”, New York and Geneva

United Nations Conference on Trade & Development), UNCTAD, (2008), “World Investment Prospects Survey 2008 – 2010”, New York and Geneva, σελ. 72-74, 77, 100, 103-104, 117

United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD, (1986), “*The United Nations Code of Conduct on Transnational Corporations*”, New York

Vernon, R. (1966), “International Investment and International Trade in the Product Cycle”, *Quarterly Journal of Economics*, 80, pp. 190-207

Vernon, R. (1974), “The Location of Economic Activity” in Dunning, I. (Eds.), “Economic Analysis and the Multinational Enterprise”, London, Allen and Unwin
Wolff G., (2006), «Foreign Direct Investment in the enlarged EU: do taxes matter and to what extend?», Deutsche Bundesbank

Χαζάκης, Κ., (2000), ‘Εγχειρίδιο Ξένων Επενδύσεων στις Βαλκανικές Χώρες – Οι περιπτώσεις της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας’, Θεσσαλονίκη, Εκδ. Ζήτη

Zhang, K., (2001), Does foreign direct investment promote growth? Evidence from East Asia and Latin America, *Contemporary Economic Policy*, 19; 2, pp. 175-85

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- <http://europa.org>
- <http://ec.europa.eu/eurostat>
- www.ebrd.com
- www.imf.org
- www.oecd.org
- www.unctad.org
- www.waipa.org
- www.investingreece.gov.gr
- www.elke.gr
- www.naftemporiki.gr
- www.imerisia.gr
- www.capital.gr
- www.wikipedia.org